

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

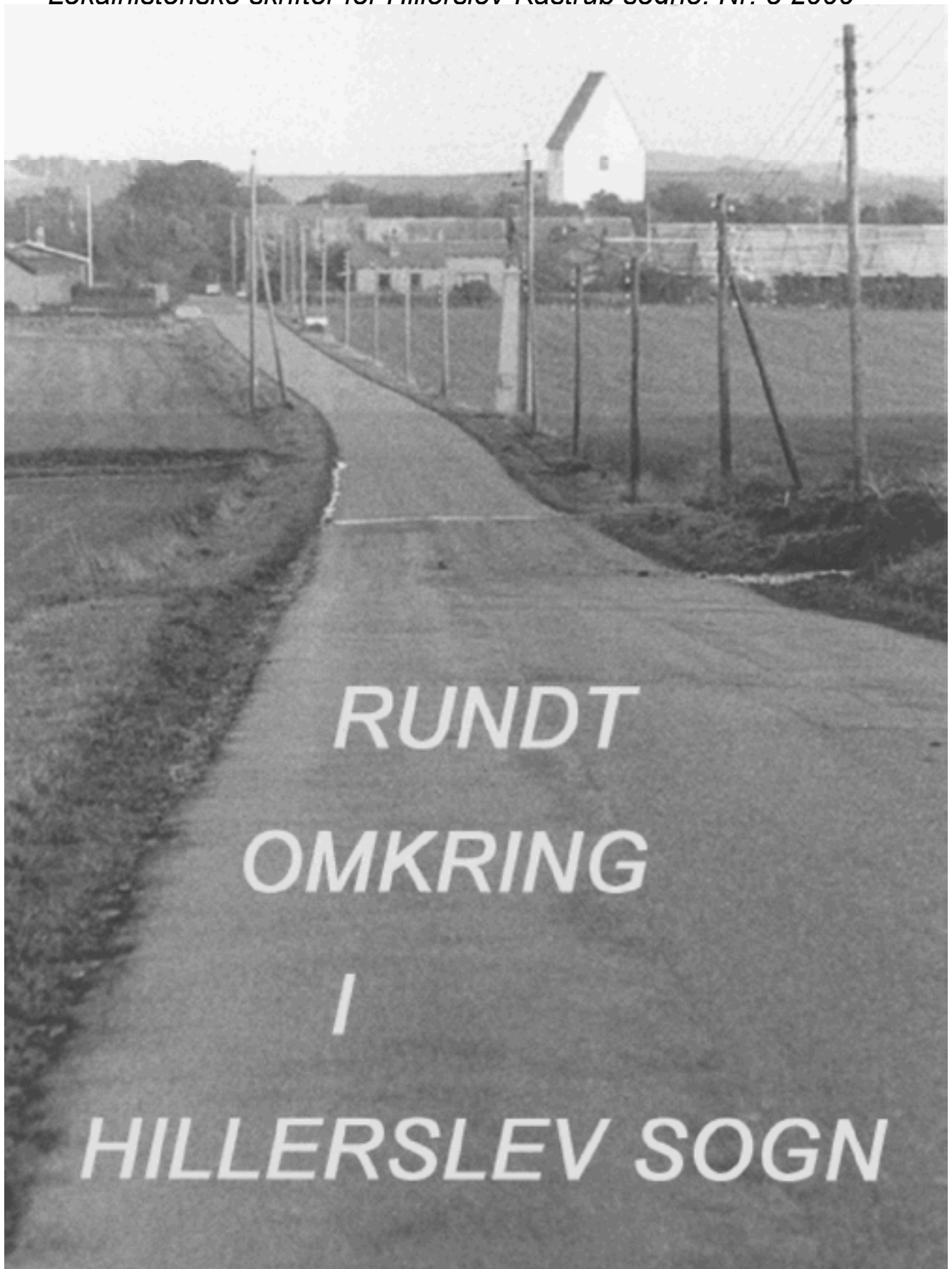
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Lokalhistoriske skrifter for Hillerslev-Kåstrup soane. Nr. 5 2000

Rundt omkring i Hillerslev sogn

HILLERSLEV - SANGEN

*Anna Grønkjær Nielsen
Melodi: Flyvervalsens*

Hillerslev - du er den dejligste by,
midt i vor kære THY,
forår, hvor lærkerne synger i sky,
alle får travlt på ny.
Sommer og sol over byen her,
høsten nær - har vi kær,
efterår - vinter - en hvilestund,
fryder jo gammel og ung.
Hillerslev - du er byen,
hvor vi trives bedst,
sol - eller regn fra skyen
hverdag som til fest.
Alle vi høre kan,
vor kirkeklokkes klang,
særlig - herlig,
Hillerslev - du er bedst.

Hillerslev det er et hyggeligt sted,
vi gerne kendes ved,
samles til fest i fordragelighed,
tager hinanden med.
Smilende børn her til skole går,
lærdom får - år for år,
"nye" det også kan nyde her,
stedet vi alle har kær.
Hillerslev - du....

Engen den har vi jo stadig som før,
fredelig - mere tør,
før lå et kongeslot, - har vi da hørt,
nu græsser heste - køer.
Her vor natur bare trives fin,
vild jasmin - bekkasin,
her er en verden så ren og skøn,
byboens lønlige drøm.
Hillerslev - du...

INDHOLD

En gammel fælled-dreng fortæller. Ved Chr. Daugaard	3
Mine 50 gode år i Hillerslev stationsby. Ved Anna Nielsen ("Søster")	13
Forsamlingshuset i Hillerslev. Ved Ove Rasmussen	17
Kalkværksarbejder og fagforeningsformand. Ved Karl Holm	20
Artikler fra "Kirke og Sogn" og "3. halvleg"	23
Skoleledere i Hillerslev. Samlet af Svend Sørensen	33
Lars Blak og Maren Kirstine. Ved Per Blak og Dorte R. Kann	39
Min mors slægt og "gården". Ved Agnes Wigh	46
Kontrolassistent i Nordthy 1946-48. Ved Alfred Johannesen	47
Afvandingen af Store Hillerslev enge. Ved Kr. Overgaard	48
Jul før og nu. Ved Anna Nielsen ("Søster")	49
Idræt. Ved Svend Sørensen	51
Brund Gymnastikforening. Ved Maja Spanggaard	61
Generationernes kvartet	68

Redaktion og layout: Svend Sørensen

Skanning af billeder: Thisted Museum

Tryk: nordjysk tryk, Snedsted 2000

En gammel Fælled-dreng fortæller

Fortalt af Chr. Daugaard det Herrens år 1996

Det der kaldes Æ Fælled er de ejendomme, som ligger vest for Ballerumvej og en enkelt øst for "den nye vej", som vi siger, der kan huske, den blev anlagt. Det var i 1954, og den flyttede jo selvsagt en masse jordskel, til gavn for nogle og skidt for andre.

Grunden til, at det kaldes Æ Fælled, er jo formodentlig nok, at de forskellige jordlodder har hørt til de forskellige gårde og ejendomme, som lå nede i Hillerslev. Det har jo nok været fælleseje, før man begyndte at matrikulere. Da man begyndte med dette, har hver jo så fået sit eget lod. De forskellige lodder har fået et matrikelnummer, som var det samme som den gård eller ejendom, det var kommet fra. Man beholdt det samme tal, bare med et andet bogstav bagved, for eksempel 8P - eller hvad det nu har været. Matrikuleringen begyndte nok omkring 1870.

Jeg kan huske de fleste af dem, der havde jordlod i Æ Fælled, for eksempel Jens Jensby (nuværende ejer af gården er Laurits Jensby) og Niels Peter Beck, Sigrid og Stjannes hjem, og så var der Anton Gregersen og Kristian Nielsen i Dålhus, der hvor senere tækkemand Knud Pedersen boede.

Vores nærmeste nabo på Skovstedvej 17 var der, hvor Kristian Kjær boede. Før ham boede der et par gamle søskende, søster og bror. De havde tidligere den gård, hvor nu Lene Thorup og Jens Laurrup bor. Da lå gården nede ved engen. Den omtalte søster fortalte mig engang, at hun som barn havde flyttet får, som stod tøjret på den jordlod, som nu tilhører Gustav Skaarup, og hun var født omkring 1870. Hun hed Karen Marie Pedersen. Øst for var der en lod, som hørte til Jakob Larsens gård, der hvor nu Herdis og Svend Åge Pedersens søn har gård - og sådan kunne jeg blive ved. Ejnar Overgaards jord er kommet fra Jens Nørgaards gård (nu Kresten Nørgaard), og så kunne jeg jo også nævne alle de gamle, som boede der, da jeg som knap 3-årig kom til Hillerslev Fælled i 1924.

Naboer på fælleden

Jeg kan begynde fra vesten af. Der var Dorthe og Kristian Johan, hvor Svend Madsbøll har boet. Så var der Sine og Laurids Larsen, hvor Martin Kjær har boet, og der var de to søskende Edvard og Bothilde Bech, hvor Jørgen Jacobsen har boet. Der var Maren Mikkell Larsen i Ejnar Overgaards ejendom, og så var der Niels Dueholm, hvor Villy Overgaard har boet.

Så går vi til den skrå vej, som den blev kaldt dengang.

Der var gammel Pier (Peder), og det var der, hvor Brændgaard har boet. Så var der Pi Vejmand, han hed Peder Jensen, men fordi hans far havde været vejmand, blev han Pi Vejmand. For at kende forskel på de to, som

jo var naboer, blev det altså til "Gammel Pi" og "Pi Vejmand".

Pi Vejmands sted ejes nu af Kristian Brogaard. I min drengetid lå ejendommen længere mod nord, cirka midt på den tilhørende jord, og der gik en vej mod nord til den fra den skrå vej. Pi Vejmands far var vejmand, han boede i Skovsted, hvor nu Olga Skaarup bor. Da Pi Vejmand hed Peder Jensen, så havde hans far jo nok samme efternavn. Det skal være derfra, at Olga Skaarups hus hedder "Jensens minde".

På venstre side af vejen boede Anine og Edvard Klausen der, hvor Karl Svendsen har boet - nu er det vel nærmest fjernet, da Søren Overgaard har købt det. Han blev også kaldt Edvard Tårs, hvorfor ved jeg ikke. Det var ham, der altid sad med en spytbakke mellem benene. Den stod jo på gulvet, fordi han brugte den gode gamle skråtobak, som hed "Kardus". Han havde en vis måde at sende en ordentlig "blais" ned i spytbakken på.

Jeg kan huske, når de var på besøg i mit hjem sammen med flere andre, så spillede de kort. Inden de begyndte spillet, sagde Edvard altid til mig: "Ka' do et li find æ åkskuf?" - det var en skuffe i tobaksbordet, som blev brugt til at kradse piben ud i. Den fik Edvard anbragt mellem fødderne, så kom der nogle ordentlige spytklatter i asken, som var i skuffen. Den blev efter brug sat i tobaksbordet igen - ulækkert !

*Jens Nørgaards gård, nu Ranselvej 54.
Fra den er Ejnar Overgaards jord udstykket.*

Dengang havde vi jo også en halvgammel ungkarl i Hillerslev, der hed Martin Thomsen. Han havde mange tillægsnavne som "Gammel Martin" og "Martin Kokkepige". Han tuskede sig igennem livet på den måde, at han hjalp til her og der. Der var et par steder, hvor der stod en

gammel seng, som han måtte benytte, når han var på disse kanter. Han var også meget på Ballerum-Ræhr.

Sådan levede han på bedste måde, men når han så kom, sagde han altid: "Er der noget tobak?" - det kaldte han cigaraske, udkrads fra piber. Det var der nogle af de gamle gubber, der kom oven i deres skråtobaksdåse. Der var den gamle Kardus-skråtobak i, så det var sikkert en god blanding! Og så kom han tilfældigvis en dag, hvor Edvard aftenen før havde krydret den omtalte æske med sit kardus-spyt. Han gik hen til skuffen med de gode sager, hvorpå jeg selvfølgelig råbte, at der var spyt i æsken. "Ski mæ det, des bedre kradser det nok." Det var ikke så sært, han ikke manglede en eneste tand i munden; de var alle friske, så det har nok været en god tandpasta. Nok om ham lige nu.

Vi fortsætter med skråvejen lidt længere vestpå. Lige vest for, hvor den vej svinger til venstre hen til tvillinggårdene, er der et lille trekantet jordstykke. Jeg ved ikke, hvem der ejer det nu, men der lå i min drengetid et lille gult hus med et stråtag, der næsten nåede ned til jorden. Der boede en ugift dame sammen med sin mor. Hun blev kaldt Trine Hørdum, hvorfor ved jeg ikke, for hun hed Katrine Nielsen. Hendes gravsted findes stadig på Hillerslev kirkegård - jeg har for øvrigt selv begravet hende på nordsiden af kirken.

Trine kom på sine ældre dage ned i Hillerslev som husbestyrerinde hos en mand, der hed Poul Pedersen, kaldet Poul Boysen. Han havde lige bygget det hus, hvor både Kristian Jensen og Svenning Svenningsen har boet (nu Erik Jensen). Der var et lille værelse ud mod vest. I det værelse åbnede Trine Hørdum det første apoteksudsalg fra Løve apoteket. Det var i årene 1932-33. Derudover gik hun ud og syede for folk - det var efter, at Poul Boysen var død. Betingelsen for at hun ville sy for folk var, at hun måtte komme ud i hjemmene og sy, for så kunne hun jo bjærge føden på den måde. Hun var nemlig meget nøjsom, hvilket resulterede i en dyngge penge gemt i gamle aviser, da hun var død. Vi må håbe, at hun har haft fornøjelse af at se dyngen vokse.

Tilbage til den skrå vej. Så kom vi til den ejendom, hvor nu Niels Andersen bor og har boet siden 1936-37. Denne ejendom lå i min drengetid så vidt ved nordenden af Nielses jord, og der boede et par gamle folk. De hed An' Mari og Niels Kresten, og det var noget familie, der overtog deres ejendom, da de var døde. Det var denne familie, som flyttede bygningerne hen, hvor nu Niels bor. Jeg gik i skole med de to børn, som de havde, en pige og en dreng (senere købmand Mouritsen, som havde forretning på hjørnet af Møllevej og Winthersmøllevej).

Så kom vi til Gustav Skaarup, som jo er den vestligste i Hillerslev sogn. Vest for hans ejendom ligger skellet imellem Hillerslev og Skinnerup gamle sogne. Længere mod syd ligger Oluf Kristensen også helt op mod Skinnerup skellet. Hans jord er jo udstykning fra hans svigermors gård, som er den nordligste af tvillinggårdene. "Dalsgaard" er navnet på gården.

Tvillinggårdene

Jeg har nævnt Tvillinggårdene, som jo ligger syd for den skrå vej. Der går en grusvej hen til dem cirka 7-800 m fra den skrå vej. Jeg tjente i øvrigt selv på den nordligste fra den 1. november 1939 til november 1940. Jeg var der, da tyskerne kom den 9. april 1940. Da var jeg blevet 18 år i januar, så tyskertiden snuppede 5 af mine ungdomsår, som jo blev præget af krigstilstande.

Tvillinggårdene blev til tvillinger omkring 1850. Da var der en mand fra Skinnerup, der købte Dalsgaard og delte den i de to gårde. Han var oldefar til Ejnar og Aksel Søndergaard. Den nordligste hedder stadig Dalsgaard, hvis stuehus er det oprindelige. Den anden gård ligger så tæt på den gamle Dalsgaard, at nordhuset er den gamle lade. Stuehuset til den søndre gård blev bygget, da gården blev delt - den hedder Søndergaard og har været i slægtens eje i 4 generationer, nu sidst af Gudrun og Ejnar Søndergaard. Gården har også været deres mors barndomshjem - hendes far hed Kristian Smed Andersen. Ejnar og Aksels mor hed Grethe og var gift med Jens Søndergaard, der kom fra Tingstrup. Det er muligvis der navnet Søndergaard stammer fra. Ejnar og Aksel var tvillinger, og de havde en bror og to søstre.

Dalsgaard har haft mange forskellige ejere, indtil en mand, Niels Kristian Vestergaard, kom hjem fra Amerika 1896 og købte Dalsgaard. Han var en meget dygtig og retfærdig mand. Han blev gift med Katrine Ludvigsen, som stammede fra Pi Vejmands ejendom. De fik 7 børn, 2 sønner og 5 døtre, hvoraf den ene pige, Olga, blev gift med Oluf Kristensen, og var med til at udstykke Dalsgaard endnu engang, idet deres ejendom blev udstykket fra Dalsgaard, så de to nu er cirka lige store.

En søster til Olga overtog sammen med sin mand Oluf Nielsen det, der var tilbage af Dalsgaard. Det var for øvrigt dem, jeg selv var bondekarl hos, og samtidig var jeg den første karl, de havde. Jeg mødte 1. november 1939, samme dag som de overtog gården, og det var som mit andet hjem. De var utrolig gæve og gode mennesker. Jeg har nævnt, at der går en grusvej hen til gårdene. Da gården blev delt, fik Dalsgaard jorden, som lå på vestsiden og Søndergaard det på østsiden.

Det var vist nok så nogenlunde lige over, men nu er jorden solgt fra Dalsgaard, så der kun er bygningerne tilbage - sådan kan det gå - underlige tider.

Som nævnt havde Niels Kristian Vestergaard to sønner. Den ældste af dem, Thorvald, er den kendte og omtalte billedhuggermester i Lemvig, hvis statuer står mange forskellige steder i Jylland. De er fantastisk flotte og meget fin stenhuggerkunst. Han har som en selvfølge lavet et stort flot monument over sine forældre. Det står stadig på Hillerslev kirkegård sammen med to mindre sten over begge hold bedsteforældre, både på hans fars og mors side. De er alle absolut bevaringsværdige.

Thorvald Vestergaard har den glæde at have 2 sønner, som er fulgt i faderens fodspor, den ene i faderens forretning i Lemvig, den anden har et stenhuggeri i Struer. De har begge leveret sten til familie og venner på Hillerslev kirkegård. Sten, som også har plads iblandt de absolut bevaringsværdige - fint stenhuggerarbejde.

Thorvald Vestergaard har skrevet følgende på sine forældres monument:

*Niels Westergaard,
fødtes i Hillerslev d. 8. oktober 1866
Levede 66 begivenhedsrige år til d. 11. december
1932
hvor han døde i sit hjem Dalsgaard. Ærlighed
og sandruhed prægede hans færd.*

Over sin mor skrev han:

*Katrine Vestergaard,
f 10 oktober 1880, levede i Hillerslev, nær knyttet til hjem og
mennesker. Hun døde 78 år gammel d. 3. august 1959 hos en
datter i Skovsted.
Hengiven og kærlig var hendes færd.*

Det må siges at være et godt og kærligt eftermæle at kunne give sine forældre - og så at have evnen til det. Den datter, som hun levede sine sidste år hos, var gift med Aksel Søndergaard (Kjelstrupvej 33). De var jo vant til at være tæt på hinanden, da de var fra hver sin tvillinggård.

Gravstenen på Hillerslev kirkegård, som Thorvald Vestergaard lavede til sine forældres grav.

Nu er mange væk!

Men Dalsgaards skæbne var ikke den eneste i Æ Fælled. Når vi kommer ned til, hvor Skinnerup Skråvej begynder, så lå der på højre side en ejendom, som nu er væk. Den sidste og nuværende ejer, Hillerslev kalkværk, har fjernet bygningerne.

Den første ejer, jeg kan huske, hed Johannes Dalgaard. Ham husker jeg især, fordi han havde to drenge på min egen alder, og da vi var nærmeste nabo, var vi selvfølgelig legekammerater. Vi græd om kap, da de skulle flytte til Snedsted. Det var langt dengang, set med vore øjne - vi

var lige begyndt at gå i skole, dengang de flyttede. Da jeg senere traf den ene af dem igen, var vi blevet 23 år, men kunne selvfølgelig kende hinanden og gav hinanden et stort knus - ja "verden er en underlig by". Den sidste, der boede der, før kalkværket fik fingre i det, hed Kristian stenhugger.

Når vi så bevæger os ca. 100 m nordpå ad Ballerumvej, lå ejendommen Stendal, hvor vejen går op til Villy Overgaard. Før jeg kom i skole, boede der et par gamle mennesker, der hed Stjanne og Niels Madsen. De havde ingen børn, og de var i hvert fald heller ikke børnevenlige, så det ville have været synd, hvis de havde haft nogen. Vi drenge var i hvert fald bange for dem

Kører vi længere nordpå kommer vi til den ejendom, hvor tækkemand Knud Pedersen boede. Den har kalkværket også fjernet - en dum fornemmelse for vi andre, der gik forbi den hver dag, når vi skulle i skole. "Nu er de væk". Her boede Kristian Nielsen og Kristiane. Han blev kaldt "Kristian i Dålhus" - det er nok fordi huset lå i en dal, da terrænet vest for stiger ret kraftigt. Det var dem, der nær havde ligget i sengen og druknet! Ja, det lyder tåbeligt, men trods alt er det sandt, og det skete endda 2 gange, nemlig i årene 1942 og 1947, hvor vi havde de strenge vintre.

Der var over en alen frost i jorden, og en meter sne lå der på jorden. Det var sidst i marts måned, hvor der pludselig kom tøbrud, og vandet kunne jo selvsagt ikke synke i jorden. Derfor løb det ned på de laveste områder, blandt andet der, hvor deres hus lå. De lå i deres senge, hvor vandet stod op til sengekanten, og tililende naboer fik dem bragt ud. Ja, det skal sådan set opleves, for at man kan tro det.

Det var galt i hele området omkring Hillerslev mejeri. Vandet fossede ned igennem mejerigården som en elv - og gennem Hillerslev fold, som lavningen øst for Snerlevej blev kaldt. Der var dengang købmandsforretning, hvor nu Ingrid og Ernst Sørensen bor. Den var også bygget i lavningen med kælder under hele huset. Hele haven og kælderen var fyldt med vand. Alle varerne i kælderen blev ødelagt. Det var sådan, at da vi stod oppe i forretningen og lukkede kælderlemmen op, så stod vandet helt op til gulvet, og det var nærmest umuligt at færdes i området, før vandet sank. Der var godt nok en affaldsbrønd ude midt i folden, men den var naturligvis sevet tæt i årenes løb, og det havde ingen tænkt på. Det var året 1942, og så var der ingen, der siden tænkte på brønden, før det blev galt igen den 2. april 1947, endda på selve konfirmationssøndag - det var nu nok ikke helt så slemt som i 1942.

Kristian i Dalhus havde en vældig hyldehæk, som jo stødte op til vejen. Den kunne der laves en masse fine stokke af, og bærrerne kunne bruges til at skyde med. Når vi gik fra skole, vi var en 8-10 stykker, skulle vi forbi denne hersens hæk hver dag. Vi var såmænd ikke bedre dengang, end børn er nu, og vi havde såmænd nok fået tyndet rigeligt ud i hækken. Pludselig en dag stod Kristiane uden for hækken, og hun inviterede os indenfor. Kristian ville gerne tale med os! Denne invitation kunne vi godt have undværet. Vi fik i hvert fald sådan en "epistel", at han nok fik den fineste hæk, der var i Hillerslev!

Nå, men hvis man så går lidt længere nordpå, kommer vi til Ballerumvej nr. 83, hvor Jenny og Niels Justesen boede i mange år. Den første, jeg kan huske, var Niels Iversen Poulsen. Han var brøndgraver, et arbejde der supplerede indtægterne fra landbruget. Han havde 10 tdr. sæde, men det ejer kalkværket også. Han var far til Martin Poulsen og Theodor Poulsen, begge Hillerslev.

Niels Iversen, som han til daglig kaldtes, er den eneste, jeg har set bruge - ja, nu skal I bare høre, hvad det var han brugte: "Gal Dorthi". Det var, når kornet var kørt hjem, så skulle de spildte strå rives sammen. De fleste, eller rettere sagt alle, havde en hesterive, men Gal Dorthi var 5 lange træænder på et skaft. Noget lignende en almindelig håndrive. På det lange skaft var der så sat en kraftig læderrem, som man tog om skulderen, og så gik man ellers frem og tilbage på marken, så alt blev samlet med. Det er godt, sådan en mand ikke kan se, hvad der spildes, når mejetærskeren kommer.

Når vi så går over på modsatte side af vejen ved nr. 83, lå der også et gammelt hus, ja, der lå to mere, før vi kommer til mejeriet. Det første af dem var nok et kommunehus, som vi kaldte for Karl Jessens hus. Der boede, dengang jeg gik i skole, en mand som hed Karl Jessen. Jeg gik i skole med 2 af deres børn.

Det sidste hus lå lige syd for mejeriets have. Det hørte til Niels Peter Bechs gård, nu Ballerumvej 107, det kaldte vi for N. P. Bechs røgterhus. Der boede en halvgammel ungarl, og det var et lille gult hus med stråtag - så vidt til jorden. Han tjente måske nok husleje og mad ved at passe kreaturer. Han var nærmest alt-mulig-mand, men i hvert fald var kreaturerne den første og største pligt.

Ungkarlen hed Peder, men hvad han hed til efternavn, ved jeg ikke. Han blev aldrig kaldt andet end "N. P. Bechs Pier". Hvor han kom fra, ved jeg ikke, men han havde bestemt ikke danset på roser. Han var en lille forslidt og mager mand. Han gik altid i et par tykke vadmelbukser, selv om det var aldrig så varmt. Dertil en vest af samme type, og en tyk blankskygget kasket. Sveden dryppede fra den sølle mand, når han baksede med studene, men vi snottede unger var jo ikke bedre end, at vi drillede ham.

Jeg ved ikke, om han engang var kommet til skade, eller han var født med, at hans højre ben vendte mange grader udad - og det så jo tosset ud, når han gik, for det højre ben tog et vældig sving udad. Det kaldte vi "fransk", og når vi så råbte "franskmanden" eller "manden med de franske ben", blev han selvfølgelig tosset. Så var det i hvert fald bedst at være uden for skudvidde af hans kølle - "Moge unger".

Jeg har før nævnt, at N.P.Bech havde et jordlod ude i fælleden, og det var før, der var noget, som hed indhegning. Kreaturerne stod i tøj, og det var i reb, som man selv havde lavet. Æ hæl, som den kaldtes, lavede man også selv. Dem stod man og lavede om vinteren af grene fra træer, skåret i en bestemt tykkelse. Det blev så senere moderne med en hæl lavet af jernstænger, de var tyndere og nemmere at slå i jorden. Til at slå disse hæle i jorden brugte man en trækølle på et skaft med samme længde som en spadserestok. Den blev derfor brugt som gangstok, når man skulle ud og flytte en 2-3 gange dagligt, alt efter hvor meget græs, der nu var.

Disse omtalte jordlodder var som regel tilsået med græs, og det var for det meste altid studene, der skulle på græs derude. De skulle trækkes ud om morgenen og hjem om aftenen, og der var som regel en 10-12 stude i sådant et kobbel. Der kunne godt blive noget tumult i sådan en flok, og det kunne godt se lidt forvirret ud, og besværligt var det for en sølle mand, når de ville stange og ride på hinanden. Det var blandt andet det, N. P. Bechs røgter skulle lave om sommeren.

Præstegården

Så går vi mod syd igen. Syd for Ballerumvej 105 går der et par hjulspor op mod vest. Oppe på bakken langs denne vej lå der også en ejendom. I min drengetid P. Bojesen, men den ejendom har kalkværket også udslettet.

De to hjulspor, som gik op til ejendommen, fortsatte mod vest ud til Svend Sixhøjs gård, som hed "Præstegård", da det er jord fra Hillerslev præstegård, som gården er bygget på. Gården var forpagtet ud i 20-30 år, hvor den så omkring 1920 blev solgt til Svend Sixhøjs bedstefar Laurits Sixhøj, som kom fra Brund. Da hørte ejendommene vest for også med, der hvor nu Henry Kragh og Verner Poulsen bor, og 10 tdr. sæde blev solgt til Ejnar Overgaard. Cirka 60 tdr. sæde er solgt fra, så det har været en hel gård efter den tids forhold.

Der var også en hel del eng, som var årsag til den omtalte vej. Der var også den vej, der gik ned til Hillerslev fra gården. Den kan ikke nedlægges, det er det vi kalder gammel vejhævd, men så skal den også benyttes en gang om året, for at det kan bibeholdes.

De to førømtalte ejendomme blev udstykket fra Laurits Sixhøjs gård i 1939. Den gård, hvor Henry Kragh bor, blev bygget til Svend Sixhøjs far Kristian Sixhøj. Han og hans kone boede dengang hjemme hos Laurits Sixhøj, men skulle overtage den ny ejendom til 1. november, og han søgte derfor i avisen efter en karl. Jeg så avisen den første aften, pladsen var annonceret, og henvendelsen var så ved Laurits Sixhøj, hvor Kristian boede. Pladsen var allerede besat, men Laurits skulle jo også have folk, så han sagde til mig: "Jeg har kun to karle ansat til 1. november, så jeg kan godt bruge dig." - Det skulle være som 2. karl.

Den gamle præstegård ca. 1914

Det var jo sådan, at forkarlen om morgenen skulle passe heste med foder og strigling. Andenkarlen skulle så muge ud og bære hakkelse op i hakkelseskassen, men der var også nogle steder, han skulle malke nogle køer for fodermesteren. Jeg spurgte ret forsigtigt, hvad jeg skulle lave om morgenen - så kom det ret alvorligt og bestemt fra Laurits: "Det skal jeg hurtigt sige dig, du skal sgu lave det, som jeg sætter dig til. Færdig med det, sådan har vi det her på gården."

Nu var der jo karle på gården, og Kristine og Kristian sad også derinde, og vi sad og snakkede. Laurits var altid en tur i stalden om aftenen, inden han skulle i seng, hvilket han også var den aften. Da han var gået ud af

stuen, var jeg den, der straks forsvandt. Han havde formået at jage skræk i livet på mig. Det var selvfølgelig dumt af mig, formanden var flink nok, men jeg kendte jo ikke hans lune måde at snakke på. Det var også ham, der som en ret gammel mand kom gående ned fra bageren i Hillerslev. Han gik nemlig altid og altid i et ret stærkt tempo. Ejnar Holm kom kørende i bil, og da han nåede Laurits, gjorde han holdt og sagde:

"Vil du ikke op at køre Laurits?" hvorpå han svarede: "Det kan godt være, men det kommer sgu an på, hvor du kører hen." Ejnar ville selvfølgelig køre ham hjem, men det var altså hans måde at snakke på. Det var jeg bare ikke klar over den aften.

Den gamle præstegård med nyt stuehus (bygget ca. 1920).

Barndommen

Så vil jeg syd på igen, til vi når Ballerumvej nr. 130, hvor nu Pia og Peter Overgaard bor på "æ øster side a Ballerumvej." Det er nemlig mit barndomshjem.

Jeg kom sammen med mine forældre til Hillerslev 1. september 1924. Vi kom fra Kolding, så det var et ret stort spring set med datidens øjne. Der var 14-15 tdr. sæde til ejendommen dengang. Der var 2 køer og en lille hvid islandsk hest, så det var ikke de store kår, der verserede, men som tiden gik, blev det jo heldigvis bedre både med køer og heste.

Jeg ved snart ikke, hvor jeg skal begynde eller ende, men jeg kan huske, da jeg begyndte i skolen. Nu var vi jo ikke ret tit nede i Hillerslev by dengang. Vi var med vores far, når han var kørende i brugsforeningen, mest dog for at holde ved hestene, mens han var inde og handle - og vi snakkede ikke med andre børn på sådan en tur.

Vi snakkede hjemme med den koldingensiske dialekt, hvor vi sagde a og ikke æ, som er thybo-dialekt, og mine bedste legekammerater kom fra Bjerget og Lildstrand, og de sagde også a. Hele vor sprogbrug hjemme var helt og holdent koldingensisk, og det blev vore forældre ved med, selv efter 45 år i Thy. Alt det blev i hvert fald pillet af os, da vi kom i skole. Man snakker i dag om mobning i skolen, men det kan jeg love for, at der også var meget af dengang. Det var mest med hensyn til sproget, så jeg fik

ret hurtigt lært at snakke thybomål. Hvordan det ellers var at komme som fremmed til Thy, kunne vores forældre naturligvis specielt mærke - det var en forandring! Jeg kan ikke af hensyn til plads og interesse for andre gå i enkeltheder.

Vores nærmeste naboer var Marianne og Martin Thomsen, det var min bedste legekammerat Sørensen forældre. De boede der, hvor det nu hedder Snerlevej 5, og der var vel kun 400 m i luftlinie, så vi havde hver især nærmest to hjem, da vi stort set var sammen hele tiden - sådan var det bare.

Den anden, jeg vil nævne, er Jacob Larsen, der hvor nu Poul Henrik Pedersen bor, Snerlevej 7. Det var der, hans oldefar Jakob og hans oldemor Hanne boede. De var i mine øjne dengang et par ældre folk. De er også nogle af dem, der kan få mine minder frem fra det gamle fællede. De var et par slidsomme og nøjsomme mennesker, men med et stort og menneskeligt hjerte, utrolig flinke og hjælpsomme naboer.

Jakob var nok af natur ikke af så mange ord, men de ord, han brugte, var gode og venlige. Nu tror jeg nok uden at prale, at hans kærlighed faldt på mig. Hvorfor ved jeg ikke, og det var sådan set nok heller ikke med de mange ord. Han havde, som jeg tidligere har nævnt, et jordlod i fælleden, hvor hans stude stod på græs. De skulle flyttes 2-3 gange dagligt, og han skulle lige forbi vores ejendom. Jeg må jo have fundet ud af tidspunkterne, han kom på,

Mineforældre og sygeplejerske Marie Nørgaard c. 1960.

for jeg stod ude ved vejen, når Jakob kom. Det var med trækøllen som stok, og den anden hånd med fingeren i vestærmet. Når han kom ud for mig, stak han hånden ud: "Vil do mæ op og fløt?" Jeg kan endnu, snart 70 år efter, mærke hans store, barkede hånd. Stadigvæk uden de mange ord, men med en kærligheds og trygheds uforklarlige fornemmelse. Så det er ikke altid de store ord, der bider sig fast. - Jeg er nødt til at blive der lidt endnu.

Jakob havde 2 sønner, som skiftedes til at være karl hjemme. Det var Kristian og Peder. Kristian er Poul Henriks morfar, så det kan jo da i hvert fald siges, at det er en slægtsgård. På den omtalte jordlod stod deres 3 heste også somme tider på græs, og de skulle altid hjem om natten, så det var om aftenen, de blev hentet. Jeg havde fundet ud af tidspunktet og stod så også omme ved vejen, når en af dem kom. "Vil do mæ op og hent æ hæjst?" - det var også en voksens hånd, men det var altså højdepunktet at få lov at ride på den ene. En brun, gammel og rolig hest - jeg kan se den for mig endnu, selv om der er løbet meget vand i havet siden da. Ja, jeg kunne blive ved!

Men ellers lidt om livet i Fælleden dengang, ganske kort. Det var jo nok der, som så mange andre steder, alle hjalp alle. Der var i hvert fald sammenhold på alle måder, det var i høsten og høbjærgningen og tærskningen. Var der mangel på penge, lånte man af hinanden. Det var i trediverne, og da kostede en slagterigris siger og skriver 33 kroner, så der var jo grænser for, hvor meget man kunne låne af hinanden.

Ja, selv når jordmoderen skulle i hus, som man sagde, så var nabokonen til stede og skulle hjælpe. Da var der ikke noget med at skulle på sygehuset, fordi der skulle komme en ny verdensborger. Der var også enkelte, der blev vant til turen - en af vores naboer fik 17 børn, så der kan man vist godt sige, at de kom i træning.

Der var også en anden ting, der gav sammenhold, nemlig nabogilder. Det mest almindelige var spisegilder en gang om året, derud over kaffegilder hver gang, der var en, der havde fødselsdag. Man startede med chokolade med boller og klejner, derpå kaffe med 5-6 slags brød, midt på aftenen dessert, øl og vand. Desserten var ofte svesker med et ordentlig lag flødeskum. Man spillede kort til klokken 1-2 stykker, og så blev der serveret boller med et godt lag pålæg. Der var ingen, der gik sultne i seng.

Den før omtalte Edvard Klausen sagde altid: "Ja, nu skulle det være en doven gris, der ikke kunne sove, når man kom hjem!" Det skal også siges, at der ikke var mangel på "bovne" koner, de kunne "fylde særken ud", som man sagde.

Ud at tjene

Jeg kom som alle andre ud at tjene, da jeg var blevet konfirmeret. Endda før min konfirmation, da det i begyndelsen var på forskellige gårde i omegnen. Med alderen blev afstanden fra Hillerslev større, til nabokommunerne og et enkelt smut til Fyn. Det var i sig selv en oplevelse hver gang, man kom i en ny plads og så de forskellige skikke, som hver især havde. Det ville være umuligt og uinteressant at beskrive det hele, men jeg skal i store træk ridse en del op, selv om der nok vil være nogle, der så siger: "Det er sgu' løgn".

Det begynder man måske med, når jeg fortæller, at jeg var 13 år, inden jeg fik lært at cykle. Sådan var det nok for de fleste på min alder; men da jeg skulle ud og tjene den 1. maj, skulle jeg have lært at cykle, inden jeg skulle betrede pladsen. Se, jeg skulle jo også i skole 4 halve dage á 5 timer, og så kunne det jo ikke hjælpe noget, at jeg ikke kunne cykle. Det var en kostbar arbejdstid, der gik tabt ved at gå og drysse på vejen. Jeg fik et gammel lig af en cykel af min mor. Den havde hængt på loftet i flere år, men nu var det bare med at komme i gang. Det gav selvsagt nogle hudafskrabninger på en grusbelagt vej. Det var starten på mit cykleri og min tid som tjenestedreng.

Selv om det var inden for sognets grænser og hos flinke mennesker, var det alligevel en stor forandring i en drengs tilværelse. De kære lektier skulle så læres i den sparsomme fritid, for da var der ikke noget, der hed 37 timers uge. Da var det arbejde til klokken 7 - 8 stykker om aftenen, så øjnene kunne hurtigt blive tunge over skolebøgerne. Vores skolelærer, som ellers var ret streng, var god ved vi drenge, som var ude at tjene. Hvis vi kom til at blunde lidt over læsningen, var de søde piger flinke til at sige, at "nu sover han eller han", men så svarede læreren gerne: "Lad ham sove lidt, han trænger nok til det." Det var betænksomt af ham.

Det var så starten på mit, om ikke voksent så dog "større liv" blandt fremmede og voksne mennesker. Man blev vant til mosten med hensyn til at arbejde, men det har vi aldrig hørt nogen dø af! Det, der kunne være det værste, var, hvor der var flere voksne karle. Der var det som regel drengen, det gik ud over. "Det kan drengen lige gøre" - det var altid ham, der skulle være oppasser såvel i arbejdstiden som efter fyraften. Det var jo også ham, der havde de yngste ben. Desuden var det klogest at lystre, for dengang var det ikke umoderne eller ulovligt at stikke en ordentlig én på kassen, så det var klogest at flytte benene.

Det skal understreges, at jeg aldrig er blevet misbrugt, men det var der altså nogle, der blev - sådan var det bare. Som tiden gik, blev vi drenge jo også til karle, og da var det ingen dårlig idé at huske, dengang vi selv var drenge, og da lovede vi os selv altid at behandle andre, som vi selv gerne ville behandles.

Sådan så jeg ud som 21-årig i 1943

Der kunne godt være forskellige skikke på de forskellige gårde, men formålet var altid det samme: at drive et alsidigt landbrug med størst mulig indtjening. Selv om indtjeningen ikke altid var lige god, så var der i hvert fald en billig arbejdskraft. Vi havde det godt, fik god mad og en god seng, dertil lidt penge til tøj og tobak, som man siger, men just at samle store dynger penge var ikke let. Nogle var selvfølgelig bedre til dette end andre, sådan har det vel altid været. Den letteste måde at gøre det på er jo at bruge mindre, end man tjener - nok om det.

Livet på en bondegård i dag må være et trist foretagende. Manden går alene, mens konen sidder på et kontor et eller andet sted. Hvis de er heldige, mødes de ved aftensbordet, hvis da ikke manden farer rundt ude på marken med en traktor. Det er ikke misundelsesværdigt at være prioritetsbestyrer på en gård i dagens Danmark. Nej, må vi så bede om de "di gue gammel tier", da var der jo både bondemanden og hans kone, desuden ofte en fodermester, en for- og anden karl, og så var der selvfølgelig en ung, dejlig pige!

Nu er der måske nogle, der vil sige, at det var dog en gruelig masse mennesker til at lave det daglige arbejde. Lad os begynde med damerne, hvordan fik de tiden til at gå? Det begyndte jo selvsagt om morgenen med 3 karle til morgenmad klokken kvarter over seks eller højst klokken halv syv. Det var en ordentlig gævt havregrød og kaffe med et par madder. Der var 5 timer til næste måltid, så det var med at få lagt en ordentlig bund. 5 timer bagved et spand heste med enten harve eller plov skulle nok pille maven og kalorierne væk, så det var en ret stor husholdning at tage vare på.

Pigerne skulle også holde rent på karlekamrene, rede senge, skifte sengetøj og håndklæder, og så selvfølgelig hjælpe husmoderen med at holde stuehuset i orden. Der var dengang mere arbejde med selve husholdningen, da det meste af det, der skulle bruges, var selvavlet lige fra grøntsager til grise, kalve og høns. Det gav selvsagt meget arbejde, og det var ikke små portioner, der skulle på

bordet, når 3 voksne kom ind efter 5 timers arbejde. Da var en husmoders økonomiske sans ikke uden betydning.

Livet på en bondegård dengang var måske nok med "en masse mennesker", men vi havde et dejligt, roligt liv. Det var en egen atmosfære, der var over det daglige liv. Der var altid andre at snakke med, både om tilrettelæggelse af arbejdet, og alt hvad der foregik omkring os.

Karlene stod op klokken 5. Fodermesteren skulle selvfølgelig starte med malkningen, senere fodring og mugning. Der var ikke noget, der hed udmagningsanlæg, det var en skovl og en møgbør - bare på med vanten! Karlene stod op på samme tid. Forkarlen stod for fodring og strigling af hestene. Fodringen bestod af hakkelse (halm, som var skåret i små stykker). Først en gang hakkelse, så ned til vandtrøget en for en. På den sidste plads, jeg havde, var der 10 heste og 2 foreningshingste opstaldede. Der var nok at se til, inden vi skulle ind til morgenmad.

Andenkarlen skulle rense i stalden og bære hakkelse op i en stor kasse. Hakkelsen var skåret i en stor dyng et eller andet sted i laden, derfra skulle den bæres i sække op i hestestalden, så det var let for forkarlen, når der skulle fodres. Andenkarlen skulle samtidigt vaske sukkerroer, som også blev brugt som foder. Det var også forkarlens opgave at lægge seletøj på hestene om morgenen samt at have ansvaret for, at seletøjet var i orden. Efter morgenmaden skulle hestene helst være spændt for det redskab, der skulle bruges klokken 7 - og 5 timer derefter. Hvem der var mest sultne: hestene eller os, ved jeg ikke !

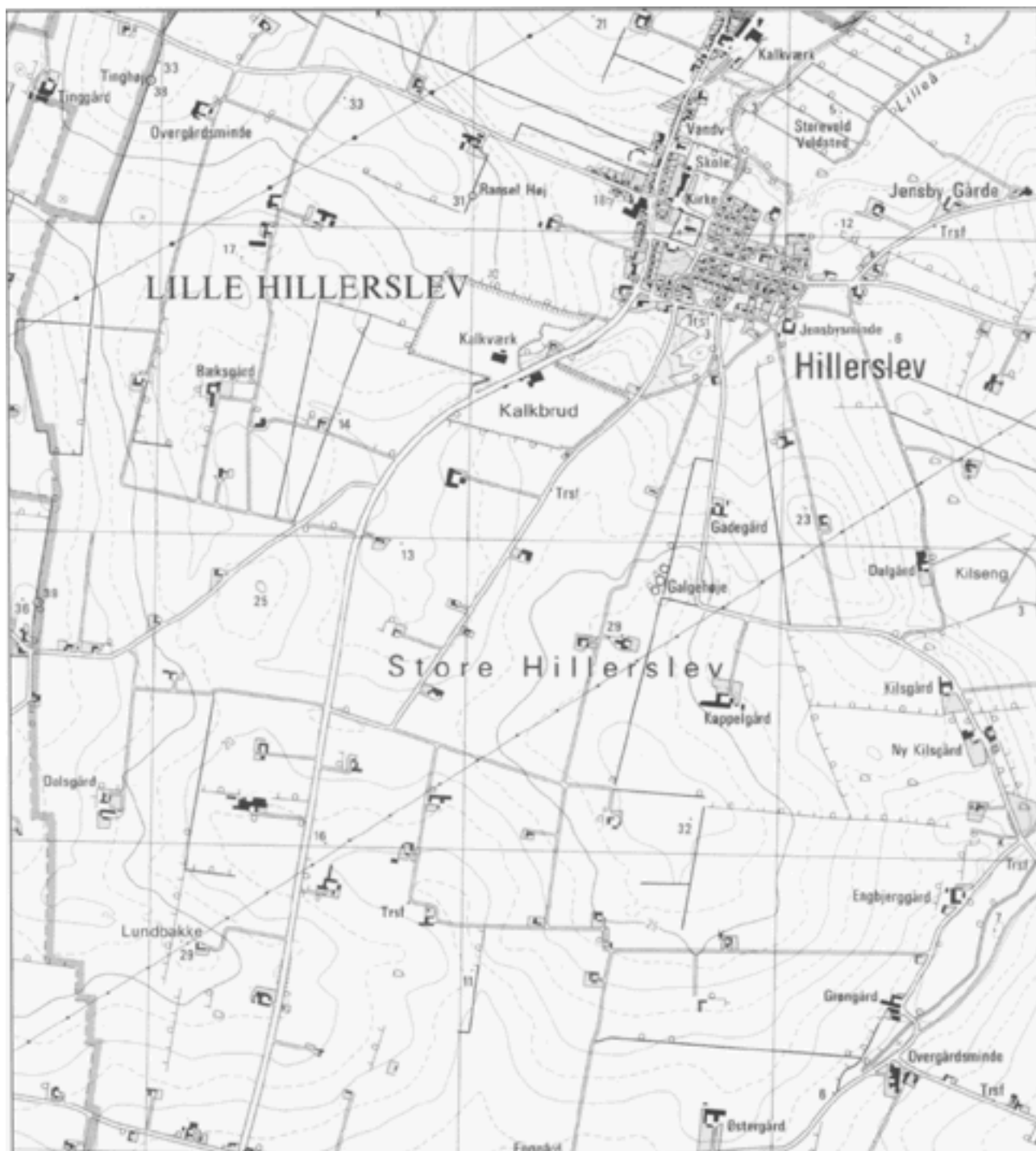
Klokken 6 aften spændte vi hestene fra, satte dem på stald og hængte seletøjet på plads. Så blev dyrene fodret, og vi gik ind og spiste aftensmad klokken halv syv. Derefter igen fodring til klokken ni, og til slut skulle der "røgtes af", det vil sige, da skulle hestene ned til vand én for én. Mens de drak, fejede vi i båsen og strøede rent halm, og så endnu engang foder. Når sådan en dag var gået, var der ingen, der havde lyst eller vilje til at komme ud og lave hærværk eller lignende ballade.

Se, det var forkarlens opgave at fodre heste om aftenen, så hvis han skulle i byen, før han måtte fodre af, så måtte han pænt bede andenkarlen om at gøre dette. Det var sådan, at hvor vi nu var de 3 karle, da skulle der altid

Bag harven i 1942 da jeg tjente hos Jens Nørgaards far.

Kort efter flyvefotografering 1978
(rettelser 1988)

være én hjemme. Det var rimeligt nok, for der kunne jo godt blive et eller andet i vejen med så mange dyr, og da var det ikke rart for bondemanden at være alene. Der var jo ingen biler, og det kunne være besværligt, hvis man for eksempel skulle have fåt i dyrlægen - eller skulle hente medicin.

Sådan var det på en gård, men som sagt, en stille og rolig, afslappet tilværelse eller livsstil, hvad man nu kan kalde det.

Brændsel og varme

Der er endnu en væsentlig ting. På de allerfleste gårde i Hillerslev hørte der en tørvemose til. Det var der, hvor de nu drænedede engarealer ligger. Der var nok flere tørvemoseejere, end der er engskifter nu, idet nogle stykker er købt sammen. Det var ikke uden betydning med en sådan tørvemose, da de fleste nærmest kun brugte tørv fra mosen til opvarmning om vinteren. Måske suppleret med nogle gamle hegnspele, som havde været brugt til indhegning for kreaturer.

Der var også nogle, som købte "udhugst", som man kaldte det, fra de nærliggende klitplantager. Det var fra udtyndingen af plantagen. Det var ikke ret tykke stammer, som man fik med grenene på. Når man så kom hjem, stod man og "kvastede dem af", som det hed. Det vil sige, at man huggede grenene fra stammen. Man stod derefter med en økse og huggede disse i småstykker. Det var det, vi kaldte kvas, og det blev brugt til at tænde op i komfuret og gruekeddel med. Når det var tørt, var det let antændeligt, og så kunne man begynde at stoppe tørv og pinde på. Stammerne fra det omtalte udhugst blev med håndkraft savet i passende stykker, så det kunne bruges, både i komfur og kakkelovn. Så enhver kan vel nok tænke sig, hvordan en ung pige i huset skulle være lysvågen, når hun om morgenen skulle have morgenmaden færdig til karlene kl. 6. Først skulle hun have tændt op i komfuret og så have havregrød og kaffe klar til det bestemte tidspunkt. Nu har jeg nævnt, hvad man brugte til opvarmning, men det var jo også kun i den stue, hvor man sad, der var varmet op, og da var det bestemt også en fordel at sidde nærmest kakkel-ovnen. Det var jo begrænset, hvor meget varme der var i den slags tørv. Vi kaldte dem bløde tørv. Det var en slags humusjord, der var blevet tørret.

Der var ikke noget med varmt bad hver morgen, og der var heller ikke varme på karlekamrene. Efter en tærskedag af korn i laden i 8-10 timer kunne vi ikke undgå at blive støvet godt til, da var det godt med et par spandfulde vand fra den kolde hane i skyllerummet. Her stod man til daglig og vaskede mælkespande. Sådan et par spande koldt vand tog for det første det omtalte støv, men det kunne også sætte liv i de støvede lemmer! Vi hørte aldrig om nogen, som blev syge eller forkølede af dette.

Det værste var det rene undertøj, som lå i skabet i karlekammeret. Det var et koldt bekendtskab! Jeg lagde tit mit undertøj ned på ryggen af en hest, mens jeg vaskede mig, så var det dejlig varmt at krybe i. Det må nok have lugtet godt af hest, men næserne var ikke så fintfølede

dengang. Vi hørte dog aldrig, at der var nogen, der døde af hverken støv, koldt vand eller hestelugt.

Nå, men tilbage til de bløde tørv. Hvor kom de fra, og hvordan? Det kan godt være lidt svært at forklare for dem, der aldrig har set dette.

Det var en "tørvepøt", som vi sagde. Det var sådan set et hul, hvor der året før havde været gravet tørv. Der var en lodret væg eller hul, hvad man nu skal sige - vi kaldte den for tørvebrink. Sådan en brink kunne være fra 5 til 8 meter bred. Der stod vand i hullerne fra året før, og det var i sådanne gamle tørvehuller, at rørene eller sivene groede. Vandstanden var af en eller anden grund sunket lidt med årene, men der stod altid fra ½ til 1 meter vand i sådan et tørvehul.

Hvordan gravede man så? Tørvebrættet var et bræt på ca. 1,35 m's længde og ca. 25 cm's bredde. På øverste ende var der en pind på tværs af brættet, et slags håndtag. Det var beregnet til at holde ved, og til at klemme tørvebrættet i bund med. På den nederste ende var der en vinkelkniv til at skære tørvestykker fri med. Når vi skulle have kniven ned i tørvestykket, trådte man med en fod lidt ned og klemte så med armene så langt ned, at vi kunne nå med maven at hoppe på den. Helst så langt ned, at man med knæene kunne trykke den helt i bund.

Den første gang, jeg skulle grave tørv, fik jeg at vide af min husbond, som var en meget erfaren tørvegraver: "Når du har været i æ pøtjen gang, så er æ først du har læs og grav tørv" Forklaringen var den, at når vi havde fået brættet så langt ned, at vi kunne hoppe på det (husk på, det var fuldstændig lodret) - så skulle der lidt øvelse til for ikke at få overbalance. Det gav en tur på hovedet ned i det grumsede vand, der stod i æ pøt! Da jeg mener at være ret lærenem, varede det ikke længe, før jeg tog turen ned i æ pøt, så advarslen var god nok. Sådan en tur var meget belærende for, hvordan man hopper på brættet! !

Tørvestykkerne blev med en speciel kniv hugget i stykker i størrelse. Dernæst blev de lagt ud på flad side, efter nogle dage rejst d.v.s. to tørv mod hinanden, som et par spillekort. Efter fjorten dages tid skulle de skrues. Dvs. der blev lavet en slags pyramide med mellemrum i tørv. Der stod de og tørrede 3 ugers tid, alt efter vejret. Da var det godt med sol og blæst.

Det lyder som et ret strengt arbejde. Det var det vel også, men det tænkte vi ikke over, for der var liv og glade dage. Naboerne gravede også tørv, og tørvegravene lå ved siden af hinanden. Det var både karle og piger, der deltog i arbejdet. Stykkerne skulle slæbes ud på den plads, hvor de skulle tørres. Det foregik med hest og et bræt så langt, at der kunne ligge 3-4 stykker på. Det var tit den unge pige i huset, der måtte deltage i dette, mens karlene huggede tørvestykker. Der var mange om arbejdet.

Vi havde madpakker med i mosen, og så gik vi flere hold sammen og holdt spisepause. Da kunne der godt blive "liv i det". Det var for eksempel spændende, om nogle af naboerne havde fået en ny ung pige siden sidst. Der blev somme tider stiftet bekendtskaber, nogle varede længere end andre - men det var spændende, om pigerne var "li'så gue som æ tørv."

En anden ting, som for resten også hørte til tilværelsen på en bondegård dengang, må jeg også lige fortælle. En ikke uvæsentlig, men god skik var, at når vi var inde at

spise til aften om lørdagen, blev der altid spurgt, hvem der ville med i kirke om søndagen. Det var nemlig skik, at der skulle nogen til kirke fra hver gård. Det må man jo sige var en god skik, og det fyldte godt i kirken. Vi kan vel sige, at der i dag mangler både bondemand og hans 2-3 karle til at fylde i kirken - det var dengang! Men lad mig så skynde mig at sige, at vi tit dukkede hovedet, når der blev spurgt, om vi ville med om søndagen.

Der var dog visse ritualer, vi ikke kunne komme udenom, f. eks. juleaften. Da skulle alle med, og det syntes vi nok var lidt bøvel. Vi skulle jo fodre dyrene, ca. det halve af fodringen - derefter skifte tøj, køre med hestevogn eller kane, alt efter vejret, og så hjem i det gamle tøj igen for at fodre af og malke - igen tøjskift. Det var trods alt både hyggeligt og højtideligt. Sådant en aften var der fuldt hus i kørestalden i præstegården. Så vidt jeg husker, kunne der stå en 14-16 heste. Det var i østbygningen i den ende af huset, hvor der nu er graverfaciliteter. Det er kun 50 år, der har ændret tingene på den måde - sådan er det gået.

Fod under eget bord

Efter anden verdenskrig tog udviklingen fart. Den kan og skal vel ikke stoppes. Min sidste plads som bondekarl sluttede 1. maj 1946. Jeg havde flere og kun gode pladser med mange forskellige oplevelser. Det var lærerigt på mange måder, men nu var det slut på min ungarletilværelse!

Se, nu var skeen kommet i den anden hånd, jeg fandt ud af, at det havde været billigere, da man gik til en anden mands bord. Vi startede i min kones fødehjem, nu Skovstedvej 17.

Min svigerfar Martinus Gregersen var pludselig død, kun 54 år gammel, og min svigermor, Karoline Gregersen, kunne ikke køre det videre, de havde. De havde sammen drevet et gartneri og planteskole, og efter tidens målestok var Martinus en meget dygtig anlægsgartner. Han har anlagt mange haver, også uden for sognets grænser, samt de fleste gravsteder på Hillerslev kirkegård. Han passede også kirkegårdsforeningens gravsteder med hjælp fra kone og de to piger. Den yngste af dem blev min kone.

Min svigerfar Martinus Gregersen foran sin ejendom i 1944 sammen med min svoger Åge Hansen.

For øvrigt lærte Martinus mig, hvordan man skulle bruge en spade. Jeg tjente som 16-årig på en gård, som nu er nedrevet, og hvor kalkværket har gravet kalk - på Snerlevej. Da jeg tjente der, skulle de have lagt deres græsplæne om, og det skulle der gartner til. Der var ikke noget, der hed havefræser, så det foregik med spade og med mig som hjælper. Det var ikke gartnerens måde at håndtere en spade på, så jeg fik at vide "på rigtig godt gammeldags dansk", hvordan det foregik. Jeg var nok lidt irriteret over sådan en opsang og tænkte selvfølgelig ikke over, at han skulle blive min svigerfar.

Nå, men vi startede på Skovstedvej 17. Da så alt jo anderledes ud i hele Hillerslev. Det er skammelig, at der ikke foreligger et fotografi af det hele, for det er ikke let at beskrive. Der er blevet nedlagt en del gamle huse, men der er så sandelig også kommet mange nye. Det er jo dem, der er blevet væk, vi savner for at kunne danne billedet. Hvis de mennesker, der døde for 50 år siden kunne se byen, ville de overhovedet ikke kunne kende den igen - så hurtigt kan det gå!

Lad mig begynde ved kirken og gå østpå. Den ny Skovstedvej ligger på markjord fra præstegården - ligesom husene mellem Skovstedvej og Mælkebøttevej. Da havde kommunen købt et andet stykke jord, som så blev ombyttet med præstegårdens jord. I 1950 blev det nye vejstykke anlagt. Der gik den gamle Skovstedvej, som vi ældre stadigvæk kalder den, men nu hedder den Følfovej. Den gik fra kirkegårdsdigets sydøstlige hjørne skråt over til den nuværende Følfovej og så ellers østpå gennem byen, som den går i dag, dog lige over vandværksgrunden. Da var der ikke noget, der hed vandværk på det pågældende sted. Den fortsatte tæt på Knud Andersens ejendom (Skovstedvej 7), fortsatte hen til Kanstrupvej, hvor den tog et venstresving, og så til højre ved Banemandens hus, som nu er nedlagt. Grunden er tilplantet med hyben på trekanten ved Kanstrupvej og Skovstedvej.

Der lå altså Jens Peter Nielsens hus - "Banemanden" blev han kaldt, fordi han gik på Thisted-Fjerritslev jernbane som banemand. Skovstedvej gik altså imellem det omtalte hus og vores have, og så fortsatte den ellers østpå og ramte ind i den nuværende Skovstedvej. Omkring 1935 blev den lagt syd om Banemandens hus, så den fik den nuværende beliggenhed. Så langt, så godt.

Nu vil jeg lidt længere østpå til huset, hvor nu Flemming Lyngé bor - Skovstedvej 24. Der boede i mange år et par ældre mennesker, "æ tysker" blev han kaldt og aldrig andet. Han hed Johannes Hartvig. Jeg havde kendt ham, lige siden jeg var dreng, men blev nu nabo til ham, da jeg blev gift ind i Skovstedvej 17. Ham kunne jeg såmænd godt fylde en hel bog med, men skal prøve at begrænse det til en del af hans historie og livsførelse, - men han fortjente godt nok en hel bog.

Hans kone hed Martine, deres gravsted er nu sløjfet og overtaget af en datter og svigersøn, og deres lille gravsten er sat til side, har jeg set. Den ser lille og ubetydelig ud, men er absolut én af dem, der bliver kaldt "bevaringsværdig", ikke på grund af store bedrifter eller lignende - eller en kunstfærdig sten, men netop på grund

af de to slidsomme mennesker, ja, og nøjsomme og tilfredse var de på alle måder.

Jeg vil prøve at finde nogle glimt frem af deres livsførelse. Han var som sagt tysker og kom illegalt over grænsen nogle år før krige, 1914-18. Da krigen brød ud i 1914 kom der bud efter Hartvig, men da havde han været i Danmark så længe, at han havde fået dansk borgerskab, så kunne de jo ikke tage ham. Hartvig trak på smilebåndet "der snyt jeg dem sgu". Han vedblev med sin tyske accent - han sagde f. eks. ikke "den ene" men "den jent". Nok havde han snydt tyskerne, som han sagde, men han kom så sandelig ikke til at danse på roser her i Danmark.

De var meget fattige, f. eks. boede de i et meget lille hus i Kløv, hvor der hørte et meget lille jordlod til. Der boede Martine med børnene og Hartvig havde plads som fodermester på Søndergård i Øsløs, og vi kan nok godt sige, at det var en heldagsplads. Han skulle begynde morgenmalkningen klokken 4 og var sjældent færdig før klokken 20. Nu vil jeg skynde mig at sige, at det var Hartvigs version.

Johannes og Martine Hartvig

Han gik en gang eller to om ugen hjem til Martine om aftenen, men skulle jo være tilbage igen klokken 4 om morgenen. Han gik på sine ben, han havde ikke fået lært at cykle. Der var langt at gå, men ved at skyde genvej kunne han spare et langt stykke vej. Men ved at gå den vej skulle han over en ret bred å eller vandløb, hvad man nu skal kalde det. Hartvig var klar over, at der skulle et godt spring til for at nå over, men da han kom til vandløbet, svigtede modet ham. Han vidste, at der var temmelig dybt. Dog, ved tanken om den tid han ville spare, ville han ikke opgive sit forehavende, og for at være sikker på sig selv, smed han sine træsko over på den anden side af vandløbet - så var der ingen vej uden om! Han gik et godt stykke tilbage og tog tilløb så godt han kunne - og sprang - og havnede lige midt ude i vandløbet - i vand til halsen! Han kom dog over - men "jeg blev sgu' våd!"

Pointen i det hele var Hartvigs udlægning i dette foretagende, og da efteråret kom, og kartoflerne skulle graves op, foregik det for Hartvigs vedkommende om aftenen, når han var hjemme - og med en flagermuslygte ved sin side. Det lyder barskt, og jeg må fortælle lidt mere, når jeg nu er begyndt.

Hartvig og Martine var flyttet til Sennels. Om Hartvig var uddannet murer ved jeg ikke, men han gik i hvert fald ud og murede og kalkede huse - og gjorde, hvad der var tiltrængt. Der var imidlertid død en mand nede i Hovsør. Dengang hentede man selv kisten i Thisted med hestevogn, og det var sjældent før dagen efter, at den pågældende var død.

Den døde blev først lagt på "stejl", som man sagde. Man stillede simpelthen to stole op, tog en dør af et eller andet sted i huset og lagde den på stolene. Der blev den døde så anbragt. På de fleste gårde var der en stue, man kaldte storstuen. Den blev brugt, når man havde stort gilde, og i den var der som regel kun en kalket væg - ikke noget med tapet eller maling. Sådant en stue var der også på gården i Hovsør, hvor manden var død. I den anledning skulle der kalkes, og der gik bud efter Hartvig, som skulle kalke, imens der var nogle, der var kørt efter kisten. Den døde var anbragt på stejlen, og Hartvig følte sig ikke helt så tryk ved situationen. Han skævede med korte mellemrum hen til den døde, og kom nu nærmere og nærmere til den forbaskede dør, hvorpå den døde lå. Man havde desuden stillet stolene så tæt på væggen, at Hartvig var nødt til at flytte dem lidt - med det resultat, at den døde faldt ned på gulvet!! "Da kylede jeg sgu' kalkbørsten hen ad gulvet og løb!" Den måde, det blev fortalt på, kan jeg jo ikke gengive på papiret.

Senere flyttede de til Hillerslev, hvor Hartvig ernærede sig som murer og skorstensfejer. Han gik fra hus til hus med en lille stige og noget reb og kost over skulderen. Derved blev Hartvig jo kendt over hele sognet. Det bedste vi karle vidste var, når Hartvig skulle komme og kalke eller mure. Når vi da skulle ind og spise, behøvede vi ikke "puste ret meget til ilden", inden Hartvig begyndte at fortælle historier. Der var nok nogle af dem, der var historier, men vi morede os i hvert fald over det.

Hartvig havde et lille jordlod til huset i Hillerslev, og han havde to køer, men det var altid Martine, der malkede dem, og da var hun iført en gul kittel. Engang var Martine syg, og Hartvig måtte i gang med malkningen. Da køerne var vant til Martine, ville en ikke have Hartvigs malkning, og stod meget uroligt. Så kom Hartvig i tanker om Martines kittel. "Nu snytte jeg sgu' den" - og trak i Martines kittel. "Men, jeg kunne ikke snytte den, jeg fik et spark, så jeg trillede langt hen i stalden." Det var sidste gang Hartvig prøvede at malke. Det er min sidste historie om Hartvig, men vi kan vel nok blive enige om, at han ikke dansede på roser.

Vi blev gift den 18. april 1946. Vi havde lovet at blive på Skovstedvej og hjælpe til, fordi min svigerfar ikke var så rask, men han døde pludseligt en morgen den 24. juni 1946. Der blev jo så brug for vores hjælp, og vi overtog ejendommen den 1. september 1946. Min svigermor skulle bo hos os i 5 år, det var en del af handelen, og hun skulle jo have et sted at være. Hun var kun 48 år, da hun blev enke, og dengang var de sociale forhold ikke som i dag. De omtalte 5 år blev til 44 år, sådan blev det.

Det hele var baseret på planteskole og grøntsager, men det var på det tidspunkt ikke min store interesse, og da der skulle penge til huse, fik jeg arbejde på kalkværket i en 3 år, inden jeg kom på kirkegården som graver. Det vil nu

Kalkværket i 1947. Jeg er nr. 3., skovl "fra højre.

sige, kalkværksarbejdet var ikke fuldtid, der skulle jo også arbejdes derhjemme. På kalkværket var der dengang altid arbejde. I perioder arbejdede der op til 30 mand på 2-holds skift. 10 timer ad gangen, fra klokken 4 om morgenen til klokken 14 - næste hold fra klokken 14 til 24. Timelønnen var 6.70 kr., og der var i den iberegnet skæve arbejdstider.

Jeg var nede i graven, hvor kalken blev hakket løs med en håndhakke og læsset i tipvogne med håndkraft. Vi var 6 mand på hvert hold, og dette var på akkord. Det var pr. vogn, vi tjente halvanden dagløn, men vi kom i hvert fald ikke sovende til den. Der var ikke mange, der ville derned, hvis de kunne blive fri. Det var ikke så sjovt at komme derned som ny mand, han skulle jo som regel prøves af, og så skulle fysikken i hvert fald være i orden. Det gav ømme muskler den første tid. Det var dumt, men sådan var det bare, og vi kan nok godt sige, at det var de stærke, der overlevede dernede i kalkgraven.

På det tidspunkt var der et selskab, der hed Vestjysk Mergelforsyning, hvor der var en bestyrelse, der stod for driften af selskabet. Det var egentlig Thisted-Fjerritslev jernbane, der startede dette med at bryde kalk. Da jernbanen blev åbnet i året 1904, var der ved Hillerslev en kalkbakke, som skulle graves ud, for at banen kunne føres igennem. Om det blev kørt væk eller solgt, ved jeg ikke, men da banen var blevet åbnet, begyndte man at bryde kalken. Da brød man det jo nok også med håndkraft. Det blev i hvert fald kørt op i banevogne med trillebør, så dette arbejde har sikkert heller ikke været for konfirmander.

Langs vestsiden af banen blev der stående en banke, hvor der også blev plantet nogle træer. Jeg kan huske, at i min barndom kaldte vi det "æ snedig". Hvor stort areal banen ejede, ved jeg ikke, men da man senere byggede kalkværksbygningen, købte man jordareal fra Jesper Oddershedes gård, det er der, hvor nu vandhullerne, samt arealet syd for hullerne, som nu er udjævnet er. Jesper Oddershede var Svend Oddershedes farfar, der dengang ejede jorden og solgte til kalkværket.

Det er i tusindvis af tons kalk, der er blevet brudt og solgt - både som råkalk og som pulverkalk. Pulverkalken blev lavet af den rå kalk, der blev tippet ind i bygningen, hvor der stod 2 mand og skovlede det i en knuser. Derfra blev det på bånd ført op i en stor tromle, som blev opvarmet fra en stor kedel. Her blev det pulveriseret og på bånd ført op i et stort lagerrum, hvor det igen på transportør

blev læsset i banevogne. Der var lagt skinner ned langs bygningen, og her skulle transportøren skubbes ind i banevognen, hvor der stod 2-3 mand med skovle og øste fra transportøren.

Når transporttoget sidst på eftermiddagen kom, skulle det have de vogne med, som var blevet læsede i løbet af dagen. Der var for det meste 8-10 stykker. Jeg husker dårligt nok, hvor mange der nøjagtigt var, men jeg kan huske, at lokomotivet fik en ordentlig spand kul - og så pustede godt i røg og damp. Jeg kan også huske, et par af lokomotivførerne somme tider bandede over, at der var for mange vogne. Vognene skulle jo ende på forskellige stationer ned i Jylland, hvor kalken skulle bruges. Det var den lige omkring kalkværket!! Årstallet for hvornår det blev Jysk Mergelforsyning ved jeg ikke, men jeg mener, at det var dem, der byggede de bygninger, der var.

Kalkværket 1949. Nu er vi blevet flere.

Senere blev der købt jord op syd for byen, men kalkværket blev senere solgt til privateje, som man kender til i dag. Det var i store træk omkring kalkværket, uden dog at ville hænges op på en måske dårlig hukommelse.

Jeg har for resten glemt, at nu afdøde Kresten Neergaard Gregersen var driftsleder i alle årene, da det var Midtjysk, der ejede det. Han havde også været med, da det foregik med trillebør, og var nok fysisk i forreste række. I daglig tale blev han kaldt Kræn Neergaard.

Gravemaskinen kom omkring 1950. Den tog slæbet af kalkbrydningen, og snuppede også nogle arbejdspladser. Nu afdøde Niels Elkjær var gravemester i alle årene, han kom for øvrigt nede fra brunkulslejrene, hvor han virkede som gravemester.

Niels Elkjær

Mine 50 gode år i Hillerslev stationsby

Skrevet i 1998 af "Søster" - Anna Nielsen

Den 10. juli 1948 blev jeg gift i Hillerslev kirke. En meget stor og dejlig dag for mig - og os. Aage var ca. 10 år ældre end jeg, men dengang, i sine unge dage, midt i vor store lykke, tænker man jo ikke over det. Jeg har altid ment, at vi var lige gamle. Det var først i 1991, at jeg blev klar over aldersforskellen. Det fik jeg så at føle, da jeg pludselig stod der, midt i det hele - alene.

Men der i 1948 var jeg bare fuldkommen lykkelig. Vi havde kendt hinanden i flere år, selv om jeg ikke var så gammel. Jeg kom til at spille håndbold i Hillerslev i 1942. Jeg havde været på efterskole, på "Halvorsminde" ved Hjørring, hvor jeg havde lært det. H.I.F., Hillerslev Idrætsforening var en god forening, og jeg nød i fulde drag rigtigt at "gå te'en". Jeg kunne godt forstå på det hele, at "æ møllbyggers" Aage gerne ville i snak med mig, men jeg cyklede bare hjemad. Han var jo ikke noget for mig, tænkte jeg. Han var jo som sagt meget ældre end mig, så det lagde jeg ikke noget særligt i. - Jeg spillede håndbold sammen med to af hans søstre, Kaja og Inger. De var flinke og gode til at spille, det var de jo alle sammen, så jeg nød bare at gi' mig selv fuldt ud.

Så blev det vinter, og tyskerne havde besat mange skoler og forsamlingshuse i de år, og der var forbud mod at holde foreningsfester. Men så skiftedes vi da bare til at invitere til private fester. Den 8. januar 1943 var det Thea og Christian Overgaard, der havde indbudt til fest, og minsandten om ikke også Aage og hans søster Esther var der. Lige pludselig, mens jeg dansede med en eller anden, fik jeg øje på Aage, - og nu kunne jeg se, at det da var ham, der skulle være min. Siden den aften fulgtes vi ad. Selv om jeg kun var 16 år, var jeg klar over, at sådan skulle det være. Jeg var 22 år, da vi blev gift, og selv om der jo skete mange ting i disse år, ændrede det ikke noget imellem os.

Som før nævnt blev vi gift i 1948 om sommeren, da min eneste bror Thorvald læste til dyrlæge i København, så det skulle jo være i hans ferie.

Der blev bygget et stykke til værkstedet ud mod vejen, hvor der så blev kontor nedenunder og ovenpå stue og køkken til os. Det skulle først bygges færdigt, så jeg flyttede ikke ind før 10. november, og da var kun kontoret færdigt. Der havde vi så kontor, køkken og stue i et rum. Fra den første dag havde vi to læredrenge til kost. Det var småt - men hyggeligt.

En dag stod jeg og lavede mad, da der kom en mand ind for at betale en regning. Jeg havde en kat med hjemmefra, den kaldte vi Krejsten. Den mjavede for at lade mig vide, at den var sulten, så jeg snakkede med den og sagde: "Jamen bette Krejsten, er du sulten?" Manden vendte sig om og kiggede på mig, men Aage reddede situationen og sagde: "Ja, det er vores kat, vi kalder Krejsten." Manden hed nemlig også Krejsten, men det vidste jeg jo ikke, jeg var ny i byen.

Fotograferet sammen med vores andet barn, Bruno, der er født i 1953.

Først lige op til den 24. december flyttede vi ind i vores stue og køkken, så det blev en meget dejlig jul. Soveværelse havde vi ikke, men så gik vi herover i bedstefars og bedstemors hus og sov i Aages ungarleværelse.

Der er flere, der direkte har spurgt mig, hvordan i alverden jeg kunne finde på at gifte mig ind i den familie. Aages far, æ møllbygger, som han blev kaldt, kunne jo godt blive lidt hidsig. Det gik der, og går der den dag i dag, mange historier om. Men jeg har aldrig oplevet ham anderledes, end at vi havde et godt forhold til hinanden. Og desuden var det jo Aage, jeg var gift med, og ikke hans familie.

Vi boede sådan set i samme hus som dem, og det blev vi ved med. Aages far døde den 2. januar 1957, og hans mor døde den 26. maj 1978, og vi havde det meget godt sammen i alle disse år.

Jeg kan huske en gang, hvor jeg ikke var så populær i min svigerfars øjne. Det var, da forretningen i Hillerslev blev større og større, og Aage spurgte mig, om jeg ville overtage regnskabet, som hans far plejede at ordne. Det var jeg villig til på en betingelse: At jeg måtte rydde op i papirerne, så jeg kunne finde ud af det hele. - Da blev svigerfar irriteret og brokkede sig, for nu kunne han ingenting finde! Men jeg lovede, at jeg ikke smed noget væk, så jeg skulle nok finde det, han manglede. Da der så også blev malet og tapetseret, var han meget stolt, og alle og enhver skulle ind og se, "hvor pænt Anna har lavet det" - så det blev virkelig til glæde, også for ham.

Efter et par år fik vi lavet soveværelse, da vi ventede Jytte. Det blev lavet ind over værkstedet, så der var en hyggelig rumlen dernede fra. Jytte blev født den 22. juli

1950, og hun vænnede sig snart til det og sov bedst til denne larm. Og sådan blev det også med resten af børneflokken.

Vi begyndte at sælge gas, - eller mere rigtigt: Aage solgte flaskegas, så vi med tiden kunne få en lille forretning, for maskinværkstedet var jo svigerfars og svigermors.

Som jeg skrev før, så havde vi folk i kost fra den første dag. Jeg fik kostpenge til læredrengene, og de levede vi også selv for, så jeg var meget stolt, hvis jeg kunne spare en fem'er fra engang imellem. Flokken af læredrengene voksede, vi fik en chauffør til at køre gasflasker ud, det var Hjalmar Hove dengang. Om aftenen kørte Aage ud med vaskemaskiner, som vi lejede ud, en fire-fem stykker, og han leverede koks og briketter ud, som folk havde bestilt. Så - omkring klokken 11-12 stykker fik han fyraften.

Jo - der var fremskridt i det! Vi havde overtaget maskinfabrikken i 1956, og en butik havde vi lavet i "karetmagerværkstedet". Aages far var karetmager, og blev ved med at lave flotte modeller til tandhjul, lejer og den slags. De (Aage og hans far) havde flere tærskævær

ker, som kørte rundt på egnen om efteråret og tærskede for folk - særlig til Hjørdemål og den vej ude.

Men nu blev det mere kalkværker og teglværker, de reparerede og holdt ved lige med knusere, hvor der var store knuserhjul med en masse tapper i til at knuse kalk og deslige. Når det kneb, at de kunne være med, blev jeg stillet an ved en drejebænk og skulle lave gevind i de der mange tapper. Jeg tjente skam til en lampe på den måde.

Børneflokken voksede også, da vi den 14. august 1953 fik Bruno. 11957, den 14. januar fik vi så Niels Christian (NC) få dage efter, at Aages far var død den 2. januar. Nu kunne der ikke være plads til flere i det lille soveværelse, så da vi tre år senere ventede Anita (der var system i det: det var hvert tredje år, vi ventede besøg af storken!) blev der bygget en etage oven over hele værkstedet, og så blev der masser af plads. En "slyngel-stue", hvor vi spiste, da var vi 14 til bords ved hvert måltid. Der var et dejligt badeværelse, et stort soveværelse og et børneværelse. Desuden et værelse til vores pige, plus masser af plads på et loftsrum. Den 24. januar 1960 fik vi så Anita.

Børnene sammen med deres far og farmor.

Joh, der skete virkelig meget i de år. Vi lå jo dengang sådan set i byens centrum, Brugsen var placeret lige overfor. Det var dejlig nemt for os, og i forbindelse med mit kontorjob måtte jeg jo tit på stationen for at sende penge og pakker, - og modtage deslige. Det var altid hyggeligt at komme ned til Jens og Louise. Louise var stationsforstander og gav signal, når toget kom og kørte igen. Skulle vi til Thisted eller andre steder hen, var det jo dejlig nemt at tage med toget.

Vi havde da også selv biler. Jeg husker tydeligt, at jeg fik kørekort et par måneder før vort bryllup. Aage ville have en kone med kørekort, så jeg kunne køre ærinder for

dem, når de havde travlt. En overgang havde vi fire biler: en privatbil, en bil til værkstedsbrug, en til at køre gasflasker, og en til at hente og bringe service, som vi lejede ud. Vi havde komplet service til 200 personer, så vi havde somme tider travlt. Det var mest Aages far og jeg, der klarede det.

Vores gasdepot voksede fra dag til dag. Vi havde godt 300 flasker, som blev byttet ved en lastbilchauffør i hver uge. Vi havde fået bygget et hus på vores byggegrund - et hus udelukkende til flasker, da det var for farligt at have dem ved beboelsen - så det kostede sved at få byttet alle de flasker.

Med tiden blev det så stort et depot, at "de" kom fra Kosangas i Nørresundby og tilbød Aage en stilling som salgschauffør, hvis vores depot blev lagt ind under Thisted. De ville så senere bygge hus og depot i Østerild, hvor vi så skulle bo. Jeg var blevet ansat som "kontor-dame" for Kosangas. Det var et dejligt job, for så kunne jeg jo være hjemme og passe både job og hjem med børn og alt det der.

Da det gik op for os, at dette med et hus i Østerild kun var tom snak, købte vi selv hus her i Hillerslev, nemlig Stines hus. Det var i 1963, og der var aldrig siden snak om et hus i Østerild. Det var en luftkastel!

*Aages søster Kaja hjalp med at sælge gas.
Her ses hun sammen med Jens i Kanstrup.*

Nu var Aage så salgschauffør for Kosangas i Thisted. Vi forpagtede værkstedet til Jens Foged Larsen samt hans to brødre Viggo og Oskar. - Vi havde nogle gode år på den måde. Aage fik bygget et dejligt havehus. Det var bygget af træ, og der var først og fremmest plads til en butik, men der var også masser af plads til et hobbyrum, og et alrum med stue og køkken, samt et lille soveværelse. Der boede Wolfgang's familie, når de var på besøg. Hobby-rummet blev flittigt brugt af en hel masse unge mennesker, deriblandt vore egne drenge, Jyttes forlovede - Wolfgang, samt kammerater. De havde en racerbane, som samlede de unge mennesker - især i weekenderne.

Vi havde en dejlig have med en lille sø, hvor flotte ørreder samt guldfisk svømmede rundt. Dertil blomster alle vegne, selv på stakittet havde Aage altid blomster hængende. Der blev også lavet en lille terrasse med en rygeovn, så de (vi) kunne ryge de mange fisk, specielt ørreder, som drengene fangede, når de var på fisketur.

Vi nød meget de år der i Stines hus, hvor vores fire børn var blevet konfirmeret, men vi flyttede hjem over værkstedet igen. Forinden var forpagtningen ophørt, så værkstedet blev tømt for maskiner. Aage var godt klar over, at de var gamle og slidte, og slet ikke tidssvarende, så der blev i stedet lavet en stor gildesal, hvor vi fejrede vores sølvbryllup i 1973. Vi var 135 mennesker til at spise til middag. Rigtig en dejlig dag.

Det var kort derefter, at vi solgte Stines hus til Wolfgang og Jytte, som var blevet gift og havde fået Michaela. Hun sagde dengang, at vi "dyttede" hus til

påske, - og så var vi tilbage i vores lejlighed over værkstedet, men Aage var stadig salgschauffør.

Nabolaget

Ved siden af det store værksted boede Aages farbror Andreas Nielsen og hans kone Mette. De havde børnene Eddy, Jenny og Kamma, samt Vagn og Verner. Eddy blev gift med Marius, og de fik Jens Jørgen. Heldigvis bor Eddy stadigvæk i huset, så vi har haft et godt naboskab nu i 50 år. Vi har megen fornøjelse af hinanden, og holder avis sammen.

Et nummer længere henne boede bager Holger Tousig og Else, de havde bageri og forretning. De havde 5 børn: Henny, Poul Anton (Polle), Jens Jørgen (Sjønne), Hans Peter (Pitte) og Kristian. De var vore børns gode lege-kammerater. Derefter boede Thea Mathiasen samt hendes mand Per, og Kaj. Det var også hyggelige naboer. Det var skønt om sommeren, når døre og vinduer stod åbne, så kunne vi nyde, når Kaj spillede og sang.

Dernæst boede Dorthea og Jens Lynge - også hyggelige mennesker. Dorthea var meget slagfærdig. En dag kom hun over til mig, hvor min mor også var der. Vi snakkede om en smed Justesen, som boede her i Hillerslev i 17 år, mente mor, men Dorthea mente, det var 14 år - "og det passer, for det står der i hvert fald i min avis". Hun var herlig. I dag bor Aase og Bjarne, Peter og Thomas i huset - igen meget flinke naboer.

I Brugsen havde de en kommis, Per Sørensen - han og hans kone Lilly byggede et sødt lille hus nord for Jens Lynges hus. Det solgte de senere til Elna og Christian Lukassen. Nu bor Karen Marie og Jens Peter med deres to søde piger i dette hus.

Nord for det igen, havde Peter Thomsen vognmands-forretning. De havde tre drenge, som vist alle tre lever af at køre bil - rutebil, turistbusser og den slags. De solgte forretningen til Katrine og Jens Søgaard med børnene Betty, Bodil og Andreas. Katrine var min kusine, så det var dejligt at få dem så nær. De solgte senere hus og forretning til Karen og Vilhelm Villadsen med pigerne Jette og Gitte. Dem har vi stadig stor fornøjelse af.

På den anden side af vejen, lidt nord for, boede Anna og Anders Pedersen (Ajs post), som var post. De havde børnene Henning, Gerda, Knud Erik (Pjevs) og Arne, hvor nu desværre Knud Erik bor alene.

Så kom vi jo til "Æ cementstøberi", hvor Hilma og Anton Jensen boede. De havde børnene Lillian og Eigil. Anton var en meget dygtig og respekteret muremester. Mine forældre solgte deres gård i 1964, og da købte de huset af Hilma og Anton, hvor far kunne have grise i udhuset. De blev så vores nærmeste naboer, da vi boede i Stines hus. Det blev en god tid for dem, da Aage i stedet for at passe sin mor, nu tog sig kærligt af far og mor i alle disse år. Det er jeg ham meget taknemmelig for. Mor flyttede til sidst herved til os og boede her i 4 år, før hun døde. Det var, som om Aage måtte have noget at tage sig til, foruden mig og børnene.

Næstefter Stines hus kom vi mod syd til Albinus Pedersens hus, hvor der boede en Jens Toftdal og hans

kone. Også det var lejet ud i nogle år, inden Albinus købte det. Nu er det fjernet af Hillerslev grovvarer.

Der blev bygget et lille hus næstefter Albinus' hus, opført af familien Enggaard, og hvor enken efter uddeler Enggaard, Inger, boede til sin død. Senere blev det kontorbygning til Hillerslev grovvarer, som ligger næstefter. En stor historie, som fylder næsten det hele i den ende af byen.

Næstefter lå så Brugsen, som vi jo med stor sorg mistede ved en ildebrand i august 1991. Igen kommer der et hus, som familien Enggaard lod bygge til Dagmar og Frits Enggaard, da de blev gift. Senere købte Karen og Ejnar Holm huset, og her bor Karen stadig. Vi får os tit en kop te og en snak om gamle dage, og om deres drenge: Kaj, Bjarne, Børge og Kurt.

Bagved ligger stationsbygningen, hvor Jens og Louise Christensen boede, men som nu er købt af Hillerslev grovvarer og bruges som kontorbygning.

Johanne og Christian Frandsen boede i gården næstefter. De havde sønnerne Egon, Bent, Ove, Leif og Allan. Allan blev en af vore læredrenge. Nu har Niels og Sine Gravesen boet der, Sine alene i nogle år, indtil hun blev syg og kom på plejehjem. En meget ihærdig og flittig kone, som har passet det hele, så længe hun kunne.

Kigger jeg ud ad mit køkkenvindue, ser jeg en stor og pæn gård. Det var engang Niels Christian Sørensen og hans kone Inger Marie, der ejede gården. Huset her, som Aages far byggede i 1914, var på en byggegrund købt af Niels Christian Sørensen. De havde en datter, Anna, som blev gift med Nørgaard Andersen. De overtog gården efter Annas forældre. Anna og Nørgaard var meget gæstfrie, og utallige er de fester, vi har været til hos dem. De havde ingen børn, og er desværre begge afdøde ved døden. Nu bor Kaja og Kaj Gravesen på gården, og det er stadig et dejligt gæstfrit sted at komme. De har tre børn, nemlig Anette, Per og Erik.

Kigger jeg ud af mit vindue mod syd, ser jeg huset, hvor Laura og Lars Oddershede boede, dengang jeg flyttede herhen. Lars var automekaniker og cykelsmed. De havde to piger, Ellen og Inger. Når vi havde konfirmation, var det sikkert, at Lars skaffede en flot ny cykel hjem til dem. Herlige naboer, som desværre også er borte. Nu bor Knud Erik Jensen og Anna Marie der, samt Tanja og Louise - igen meget flinke naboer.

Det næste hus tilhører Anna og Lene. I gamle dage boede der en slagter, Per Henriksen og Ann. De solgte hus og forretning til Jens Lukassen og Astrid, der havde børnene Inger Lise og Frede. Flinke og rare mennesker, hvor jeg stadig kan få en lille snak med Astrid, når jeg møder hende i Brugsen. Så købte Christian Poulsen forretningen, hvor nu Anna og Lene bor, efter at Christian er gået bort. Dem har jeg megen fornøjelse af - Anna og jeg følges ad til foredragsaftener.

Næst efter boede Anton Petersen, tømrermester, og hans kone Sinne. De havde børnene Erna, Tage og Gerda. Gemytlige mennesker, som også var gode at kende. Nu bor Jan og Conny der med deres drenge.

Dernæst boede Christian Petersen, som overtog stedet fra sin far, Jeppe Petersen. Gerda Nordentoft blev hans husbestyrerinde. Der gjorde hun et stort arbejde, hvor hun passede Christian til det sidste. Gerda havde to børn, nemlig Bodil og Finn, som havde et godt hjem der. Nu bor Karen Hundal der med sine to dejlige hunde.

Det var sådan set det, vi forstod ved Hillerslev stationsby. Hillerslev er jo meget større, så jeg kunne blive ved - men nu stopper jeg her.

I 1978 var Aages mor, som jo var alene, blevet ældre og syg, så Aage ville gå på efterløn for at kunne passe sin mor, men det nåede han ikke at få glæde af. Vores Bedste døde temmelig pludseligt på Brovst sygehus, da hun var hos Kaja og Kaj en kort tid.

Det blev en meget svær tid for Aage, da han ikke kunne passe sin mor som planlagt, så det havde vi det meget dårligt med. Pludselig havde Aage alt for megen tid, men - efterhånden kom han noget famlende i gang med at lave ting i træ. Hans far sagde engang til ham: "Hvis du ikke kan arbejde i træ, kommer du aldrig igennem verden". Så han begyndte i det små, men det varede ikke ret længe, før han havde en ordrebog fyldt med bestillinger på alle mulige ting. Nu var han igen på sin rette hylde, og glad igen - og så havde jeg det også godt igen. Han fortsatte med dette og sagde tit: "Det her, det er mit Paradis på jorden!"

Men pludselig en dag blev han syg, og 10 dage efter var det så, at jeg pludselig stod her alene. Jeg klarede det med alt, hvad deraf fulgte, og blev boende.

Hvor har jeg oplevet meget i de 50 år her blandt flinke og rare mennesker - og jeg har nydt det hele, undtagen dette at miste Aage. Det var - og er svært. Heldigvis har jeg mine fire gode børn, svigerbørn og nu 9 børnebørn. De betyder alt for mig.

Da vi fik nyt drejebænk i første halvdel af 60'erne, kom det med toget, og det var så tungt, at Falck måtte klare transporten fra stationen.

Forsamlingshuset i Hillerslev

Ove Rasmussen

At der siden ca. 1870 er opført 1600- 1700 forsamlingshuse i Danmark er noget af et særsyn, og det er der næppe noget land, der i forhold til folketallet kan måle sig med. Gennem flere generationer har det da også haft uvurderlig betydning for den folkelige kulturudvikling.

For Hillerslev - Kåstrup sognes vedkommende berettes her om forsamlingshuset i Hillerslev, som er det yngste hus i sognet. For allerede i ca. 1908 opførtes forsamlingshuset i Skovsted, og i 1920'erne blev det Brunds tur til at få eget hus. Endelig overgik Ballerum skole til forsamlingshus, da skolen blev nedlagt i 1958.

Hillerslevboerne benyttede i et vist omfang husene i Skovsted og Brund, og klarede sig ellers med alderdomshjemmets sal, eller asylet som det også blev benævnt. Gennem mange år var der agiteret for opførelsen af et forsamlingshus i Hillerslev, men det resulterede ikke i videre tiltag.

Der var især behov for, at de unge mennesker kunne have et sted at dyrke gymnastik og anden idræt, men også et sted hvor unge og gamle kunne mødes til fester og andre arrangementer.

De unge lavede ganske vist gymnastik i Skovsted forsamlingshus, men der var lang vej, og om vinteren var det noget besværligt.

Der gøres et forsøg

Det var først i 1939, at der begyndte at ske noget. På foranledning af gdr. Chr. Smed Frandsen, Hillerslev, mødtes ca. 50 beboere i alderdomshjemmets sal den 16. marts 1939 for at drøfte opførelsen af et forsamlingshus. På mødet var et stort flertal stemt for at fremme sagen, og i diskussionen nåede man vidt omkring.

Forsamlingshuset skulle gerne være en god og rummelig bygning, noget i retning af det nyopførte Falsbjerg forsamlingshus. Beliggenheden af huset havde man tænkt sig at være i nærheden af stationen mellem Kåstrup byskel og centralen. Også husets indretning og regler for dets benyttelse blev drøftet.

En væsentlig forudsætning for byggeriet var fremskaffelse af kapital. Der blev derfor valgt et 8-mands udvalg til at forestå tegning af aktier eller andele á 50 kr., og man forventede, at der skulle skaffes ca. 7.000 kr. til formålet. Det mente forsamlingen godt kunne lad sig gøre i løbet af et par måneder, og der var da også 26 personer, der med det samme tegnede sig på en foreløbig liste.

Udvalget skulle udarbejde tegningslister, lave udkast til vedtægter og orientere sig om tilbud på køb af grund og evt. bygningsforslag. Når tegningssummen kunne konstateres, skulle udvalget indkalde til en stiftende generalforsamling, og denne blev afholdt den 15. juni 1939.

På generalforsamlingen var tegningslisterne lagt frem, og det konstateredes, at der var tegnet 162 andele á 50 kr. Listerne var i øvrigt udarbejdet af en sagfører fra Thisted, der også anbefalede tegningen som andelsselskab.

Udkastet til vedtægterne blev vedtaget, og i henhold hertil valgtes en bestyrelse på 7 medlemmer.

Bestyrelsen blev bemyndiget til at købe en passende grund på centralens jord, og fremskaffe tegninger og overslag til en forsamlingsbygning snarest muligt og derefter indkalde til en ekstra generalforsamling.

Det hele begyndte så godt, men endte snart med problemer. For efter et par bestyrelsesmøder indkaldes der igen til generalforsamling; der holdes den 10. juli 1939. Indkaldelsen var foranlediget af 4 bestyrelsesmedlemmer, der ikke mente, at konstitueringen til bestyrelsen var foregået på lovlig vis.

Diskussionen gav ikke en afklaring om sagen og endte i en afstemning, der gik de 4 bestyrelsesmedlemmer imod. Herefter valgtes de 4 medlemmer at forlade deres poster, og suppleanterne trådte ind i stedet.

Bestyrelsen fik dog ikke en lang levetid. Efter et par møder om byggeri og samtaler med håndværkere slutter de første bestræbelser for at få opført et forsamlingshus. Den 2. verdenskrig sætter en stopper for et ellers energisk forsøg.

Der prøves igen

I krigsårene med de mange begrænsninger klarede man sig med asylets sal, men i efteråret 1944 bliver det forbudt at benytte salen til private sammenkomster, da de gamle havde klaget over den megen uro.

Selv om behovet for en forsamlingsbygning havde været der hele tiden, så blev det endnu mere ønskeligt. Og ved et sognerådsmøde i vinteren 1944-45 spurgte gdr. Jens Sunesen, om man ikke skulle prøve endnu engang. Det var der stor tilslutning til, og den 3. marts 1945 holdt en gruppe på 6 mennesker et møde hos Jens Sunesen, og det besluttedes at gentage en tegning af kapital, som man nu forestillede sig skulle være på mindst 10.000 kr.

Det gik fint med indtegningen, for på et møde i asylet den 2. maj 1945 blev tegningslisterne sammentalt til 13.800 kr., og der kunne igen indbydes til en stiftende generalforsamling.

Denne blev afholdt i asylet den 11. maj. Forsamlingen vedtog forslag til vedtægterne, der i øvrigt var afskrift af vedtægterne fra det første forsøg, der blev gjort 1939.

Der valgtes en bestyrelse på 7 medlemmer, som konstituerede sig med Jens Sunesen som formand.

Der skete dog ikke meget med byggeplanerne, for materialesituationen var vanskelig, også årene efter befrielsen. Der afholdtes bazar på skolen, så kasse-

beholdningen kunne øges, og man beslutter sig i 1946 for at købe en grund af Hillerslev kommune for en pris af 1430 kr.

I februar 1948 havde bestyrelsen igen søgt om byggetilladelse, men fik afslag fra byggenævnet. På en generalforsamling kort tid efter drøfter man igen situationen, for bestyrelsen vil gerne skaffe lidt flere penge, selv om beholdningen er øget til ca. 18.000 kr. plus byggegrund.

Man tror ikke meget på, at der kan tegnes flere andele, så længe der ikke er udsigter til et snarligt byggeri. Af samme grund stiller man også afholdelse af en bazar i bero, for her er man jo afhængige af at få gaver, for at det kan give overskud.

I stedet bestemmer bestyrelsen sig for at sende formanden til København, så han kunne forelægge sagen for boligministeriet, i håbet om at få udvirket en byggetilladelse. Men ministeriet kunne kun oplyse, at der ikke foreløbig kunne bevilges materialer.

Bestyrelsen drøftede herefter mulighederne for at erhverve en barak i Oksbøllejren og bruge materialerne herfra til dele af bygningen. En deputation kunne efter et besøg i Oksbøl meddele, at en barak kunne købes for 15.000 kr., og at den bestod af frisk og godt træ.

Umiddelbart efter i februar 1949 holdes generalforsamling, og her er der stort flertal for at købe barakken og opføre bygningen udelukkende af barakmaterialer.

Under 2. verdenskrig opførtes en masse træbarakker rundt om på den tyske værnemagts forlægninger. De blev naturligvis til overs ved krigens afslutning og blev siden anvendt til forskellige formål som boliger for husvilde, klubhuse m.m.

Barakkerne var af ganske god kvalitet og var opført i elementer til gulv, ydervægge, skillevægge og tag. De var alle rødmaledede, og uanset hvilket formål de blev anvendt til var de letgenkendelige som "tyskerbarakker".

Byggeriet kommer i gang

Så kan byggeriet gå i gang, og der er vel næppe nogle af dem, der var med i 1939, som forestillede sig, at der skulle gå 10 år inden man nåede så vidt.

Arbejdet udførtes af lokale håndværkere, men også mange frivillige bidrog med mange timers arbejde til det fælles bedste. Et utal af detaljer skulle bringes på plads vedrørende indretning af huset og indkøb af inventar. Hidtil var det mændene, der var aktive, men kvinderne kunne også gøre sig gældende, for det var således bestyrelsens koner, der kom til at sy gardinerne.

Endvidere skulle der indhentes tilbud på rengøring, pasning af garderobe og fyring, ligesom man undersøgte vilkårene for at få rejsebiograf. Derimod blev en anmodning fra en danselærer i Feggesund, der ville lave danseundervisning i salen, afslået. I første omgang.

Da forsamlingshuset i Hillerslev stod færdigt, og indvielsen nærmede sig, kunne en skovstedbo ikke dy sig længere. Han havde stadig dårlige minder om alt, der havde med "tyskertiden" at gøre, så han foreslog: "Æ tøves de ska' skryw "Hitlersminde" po æ westergawl".

Huset havde den røde farve, indtil huset blev ommuret ca. 1960. Desværre har det ikke været muligt at finde fotos fra de første år af forsamlingshuset.

Forsamlingshuset

Huset indvies

Det var forudset, at huset ved indvielsesfesten ikke var stort nok til at rumme alle de mennesker, der havde interesse i at være med. Derfor var håndværkerne og andelshaverne med damer inviteret til lørdag den 27. august 1949, mens børnene og ungdommen blev indbudt til at deltage dagen efter.

Den første aften var ca. 300 mennesker mødt op og blev bænket ved de festligt dækkede kaffeborde, hvor unge piger gjorde opvartning.

Med fællessange og hyldesttale til det nye forsamlingshus aflagde formanden en beretning om husets tilblivelse, og efter en rundvisning i huset, som alle var yderst tilfredse med, gik dansen til Martinus Nielsens orkester indtil kl. 2.00. Dagen efter var salen igen fyldt op, og børn og unge havde det festligt. Der kom dog et afbræk i fornøjelserne, for ved midnat dukkede 3 mænd op fra et tivoli, der i nogle dage var opstillet i Hillerslev.

De var stærkt påvirkede og ville tiltvinge sig adgang. Da det blev dem nægtet, blev de grove og yppede kivi med de unge, hvorefter politiet blev tilkaldt og tog den værste med til Thisted.

Episoden fik tilmed et glædeligt efterspil, for med politiets tilladelse fik de unge en ekstra time at danse i, så festen først sluttede kl. 3.00, hvor formanden rundede af med en stor tak til ungdommen, fordi de havde stået sammen med bestyrelsen om at opretholde god ro og orden i forsamlingshuset.

Huset tages i brug

Der var på alle måder stor aktivitet i huset. Efterspørgslen var god fra alle typer af foreninger, og borgerne benyttede flittigt huset til deres sammenkomster og fester.

Gymnastikforeningen lavede gymnastik 2 aftener om ugen, - dog til nedsat pris, for foreningen havde fået en aftale igennem om, at de ikke skulle betale mere, end de havde givet for at benytte Skovsted forsamlingshus.

Lejeprisen for at benytte hele huset var fastsat til 40 kr. for medlemmer, heraf udbetaltes 10 kr. til Henrik

Larsen og hans kone fra Kåstrup, der var ansatte til at forestå rengøring og sørge for fyring. Derudover inkaserede de garderobeafgiften ved alle arrangementer. Det var dog kun en kort tid, inden prisen blev reguleret til 20 kr. for rengøring af hele huset, og samtidig blev lejeprisen forhøjet til 50 kr. Ægteparret havde dette arbejde i mere end 10 år og fik stor anerkendelse for den mønsterværdige orden, de holdt huset i.

Det nye forsamlingshus gav mange flere muligheder for aktiviteter end hidtil, og især i den første tid havde mange mennesker travlt.

Bazarudvalget trådte sammen og arrangerede bazar, der gav et pænt overskud. Bestyrelsen måtte træffe mange beslutninger for at forsamlingshuset kunne leve op til kravene. Der måtte indkøbes ekstra service, og der skulle også være en talerstol. Tømreren måtte i sving med at lave flere borde, bænke og skamler. Også en musiktribune var nødvendig. Bord i kælderens og selv en tørvekasse i køkkenet hørte til for at det hele kunne fungere.

Danselæreren fra Feggesund fik endelig tilladelse til at holde undervisning, og biografejereren fra Snedsted kom ofte til Hillerslev med sin rejsebio. Det skulle han i øvrigt betale 40 kr. for, mod at han selv opstillede til biograf og sørgede for fyring.

Rejsebio var en nyskabelse i Hillerslev, og der kom mange til forestillingerne. Kasserer for forsamlingshuset i et par perioder, Svend Madsbøl, fortalte, at han lige når forestillingen skulle begynde mødte op, for som kasserer skulle han jo afregne med biografdirektøren. Han havde samtidig taget sine børn med sig, så det blev hver gang til gratis forestilling. Lugen i døren til filmfremviseren er der i øvrigt endnu!

Det fortælles også, at når festerne skulle forberedes i køkkenet med tillavning af mad og opdækning i salen, så havde man også bestik med for at supplere husets egen service. Det blev en blanding af forskellige stel. På et tidspunkt var der et stel, der var særlig populært, men det blev fremstillet i både 2- og 3-tårnet. Så der var jo et sorteringsarbejde efter brugen af bestikket, som dem med det 3-tårnede var omhyggelig med.

Selv om det var vedtaget, at hver andelshaver skulle betale 21,40 kr. årligt over 10 år, viste det sig ved opkrævningen, at en del andelshavere ikke mente, man skulle betale lige meget, hvorfor de havde nægtet at betale. Det store flertal havde i sin tid tegnet sig for en andel på 50 kr., men nogle havde også tegnet flere andele á 50 kr. Derfor argumenterede de der nægtede at betale for, at beløbet skulle afregnes pr. andel.

Det gik åbenbart så meget i hårdknude, at man ikke kunne nå til enighed. For sagen ender i Thisted byret, hvor dommen lyder på, at de skal betale det fastsatte årlige beløb. Dermed ender det dog ikke. Sagføreren i Thisted, der havde ført sagen for den tabende part, foreslår, at sagen prøves i vestre landsret, for han mener, den kan vindes. Efter nogen tid bestemmer man sig for at følge sagførerens råd, men inden sagen kommer for i Viborg, holdes den ordinære generalforsamling i februar 1951. Her er der igen skarpe udvekslinger af meninger om vedtægtsparagraffer, forskellige udlægninger af tidligere beslutninger og især motiverne til at tegne kun en andel eller flere andele.

Man afventer dommen i landsretten, som de fleste forventer bliver en stadfæstelse af byretsdommen, men det går lige omvendt. Nu er det nye vindere, der kommer på banen, og det medfører igen fornyede diskussioner på en ekstraordinær generalforsamling, der afholdes i august 1951. Der fremsættes igen forslag om, at andelshaverne skulle betale lige meget på gælden. Nogle mente, at sagen skulle føres til højesteret, da man én gang havde vundet i byretten. Mødet slutter med en afstemning, der havde stort flertal for at tage landsretsdommen til følge.

Der er dog fortsat uro om betalingsvilkårene, og bestyrelsen forbereder en likvidation af forsamlingshuset. Med sagførerbistand er der udarbejdet tegningslister, dels til opløsning, dels til nytægning. Men det lykkes ikke at tegne 100 nye medlemmer som tegningslisterne fordrede.

På generalforsamlingen i februar 1952 kan formand og kasserer berette om, at det går godt med forsamlingshuset - også økonomisk set. Bestyrelsen har et nyt forslag. At hvert medlem betaler 10 kr. om året, da der ikke skyldes så meget på huset. Endvidere et forslag om udnævnelse af en del æresmedlemmer, som blev stående som medlemmer, men var fritaget for at betale de 10 kr.

Det sidste blev ikke alene betragtet som drillerier, men også som skældsord. Forslaget blev til sidst trukket tilbage, og efter en langvarig debat gik flere og flere ind på at alle betalte de 10 kr. årligt, til gælden var ude af verden. Afstemningen om forslaget var næsten enstemmig for, at der nu langt om længe kunne findes en afslutning på sagen.

Det har uden tvivl også været udmattende for en stor del af de personer, der enten var valgt eller udpeget til at udrede trådene for, at der blev en afklaring om forsamlingshuset, som alle kunne leve med - uanset meningsforskelle.

Renovering af forsamlingshuset i 1986

Kalkværksarbejder og fagforeningsformand

Karl Holm

Uddrag fra bogen *Min Livshistorie* (1985). Karl Holm boede i Hillerslev 1941-61.

Som jeg lige har nævnt, kom jeg til at arbejde på kalkværket. Det var hårdt arbejde, og der skulle stærke mænd til at holde akkorden. Kalken blev læsset på tipvogne, otte stykker på rad, som så blev trukket op på en rampe med et spil og tippet i banevogne. Kalken blev brækket løs med hakker og læsset med almindelig håndskovl. Der skulle virkelig slides for at holde daglønnen. Det kneb for mig i førstningen at følge med de andre, der havde været der længe, men jeg lærte det dog snart. Der var en mand til hver tipvogn, og vi var næsten altid færdige på en gang. Så blev vognene skubbet sammen, og en af os måtte så hen og trække dem op på rampen.

Vi fik en vis fast betaling for hver vogn, - hvor meget husker jeg ikke - men når vi havde læsset otte, så havde vi tjent daglønnen. Men her gik det, som det så ofte går, - begærligheden greb os. Kunne vi læsse 8 vogne, så kunne vi også læsse 10, og sådan blev vi ved, til vi nåede at læsse 24 vogne om dagen hver mand.

Det var hårdt, særlig når solen om eftermiddagen nåede om til os, og mange gange stod vi kun i korte bukser. En sommer, da det var særlig varmt, fandt vi på at begynde ved tre-firetiden om morgenen. Så kunne vi nå at blive færdige, inden solen nåede os. Vore skovle var blanke som sølv. Det skulle de være, ellers var de umulige at bruge. Hver mand havde selvfølgelig sin egen skovl, og Gud nåde den sjæl, der ved et uheld tog en anden mands. Så blev der ballade, og der faldt drøje ord, men i det store og hele enedes vi godt.

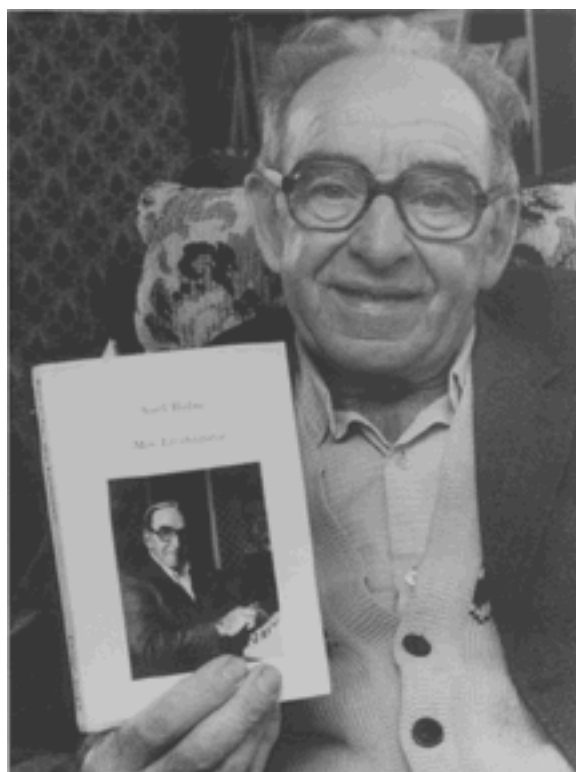
I tolv lange år måtte vi slæbe på den måde, - gamle gik af, og nye kom til, og livet gik videre. Men en dag læssede vi den sidste vogn. Den nye tid, hvor næsten alt skal gøres med maskine, var også kommet til kalkværket.

En stor gravko overtog nu arbejdet, og vi stod betuttede og så, hvordan den på et øjeblik kunne læsse lige så meget, som vi havde været flere dage om.

Den nye tid, ak ja. Blev vi mennesker, tænkte vi, helt overflødige? Ville maskiner indtage alt og ganske langsomt skubbe os tilbage, som noget ubrugeligt, der ikke duede mere? slet så galt gik det dog ikke.

Kalkværket blev lavet om til en fabrik, en stor fabrik, og snart kunne vi høre en helt ny lyd inde fra de store bygninger. Det var tørretromlens ensformige tone, når den drejede rundt i det store tandhjul.

Kalken blev nu knust og tørret, og et helt nyt produkt fremstod. Fra næsten hele Jylland begyndte lastbiler at strømme til for at bringe den fine kalk ud til alle de landmænd, der havde brug for det. Vi fik også en traktor med læsseskovl som iøvrig blev sat til at bruge

Karl Holm fotograferet, da hans erindringsbog udkom

I alle de år, vi boede i det lille hus, var jeg kontorbestyrelse og formand for fagforeningen. Det gav meget ekstra arbejde, som jeg måtte ordne om aftenen, når jeg kom hjem fra kalkværket. Kontrollen af de arbejdsløse måtte min kone tage sig af. Det var ikke altid lige behageligt. Enkelte kunne godt være frække, når hun anviste dem arbejde. Jeg blev flere gange kaldt hjem, for at tale dem til fornuft. Det var særlig galt med to, som var tilflyttet fra København. Det var nogle vældige karle at høre på. De skulle nok ordne mig, ellers kunne jeg få bank. Jeg skulle ikke bestemme, hvornår de skulle sendes på arbejde. De regnede selvfølgelig med, at her ude på landet var der ingen lov og ret, men efterhånden blev de klogere, og de rejste tilbage, hvor de kom fra.

Da tyskerne efter krigen var rejst hjem, efterlod de mange træbarakker rundt om i landet, som nu stod ubenyttede hen. En kreds af borgere i byen vedtog at købe en sådan barak, for at benytte den til forsamlingshus.

Det var et stort stykke arbejde, men vi var alle enige om, at det måtte gøres. Jeg husker ikke bestemt, hvor barakken stod, men det var et sted i Jylland. Først måtte den jo pilles ned, og det skulle være fagfolk for ikke at gøre den skade. Det blev også klaret endda fint. Der gik næsten ingenting itu.

Det lille hvide hus i vinterdragt, Nu Følfodvej 47.

Mens dette stod på, havde vi andre travlt med at støbe fundamentet til huset. Det gjorde vi gratis. Vi skulle jo gerne have huset så billigt som muligt.

Et udvalg blev nedsat til at tegne aktier i det ny forsamlingshus, og det gik fint. Næsten alle var ivrige efter at være med. Vi kunne tegne alle de aktier vi ville, alt efter som vi havde råd til. Husker jeg ret, så kostede hver aktie 50 kr. Jeg tog kun én, idet jeg havde en anelse om, at tegningslisten var formet på en forkert måde, og det viste sig også senere, at jeg havde haft ret. Oven over tegningslisten var der nemlig skrevet med store bogstaver: Andelselskab. Derfor kunne jeg ikke forstå, at man kunne tegne aktier. Mange havde samme mening.

Da huset var færdigt og klar til brug, viste det sig snart, at vi havde for få penge. Det blev dyrere, end vi havde regnet med, og der måtte skaffes kapital. Bestyrelsen vedtog så, at alle, der havde tegnet aktier, skulle betale en vis sum. Vi skulle alle sammen betale lige meget, -jeg husker ikke hvor meget - hvad enten vi havde ti aktier eller kun én. Alle os, der kun havde tegnet én aktie, syntes ikke, at det var retfærdigt, og vi nægtede at betale.

Der blev holdt mange møder om det spørgsmål, men vi kom ikke sagen nærmere, og til sidst blev det overgivet til retten at afgøre, hvem der havde ret.

Det var første gang i mit liv, at jeg skulle møde i retten. Vi var to, der var blevet udpeget til at forsvare vor sag. Den anden var en husmand. Vi havde selvfølgelig også en sagfører til at hjælpe os. Fra den anden side var mødt to gårdmænd, som med ildhu forsvarede deres mening. Dommeren spurgte om forskellige ting, og da vi forlod retten, var jeg klar over, at vi ville tabe vor sag.

Vi drøftede sagen med vor sagfører. Han mente bestemt, at dersom vi tabte, så skulle vi lade sagen gå videre til landsretten. Vi tabte, og det var ingen overraskelse for mig.

Da dommen faldt ud til de andres fordel, var der mange, der forlod vort standpunkt. Én efter én faldt de fra, og til sidst stod husmanden og jeg alene med det hele. Det var jo ikke så godt, men sagføreren holdt bestemt på, at vi burde gå til landsretten. Efter at have drøftet sagen frem og tilbage, bestemte vi os til at lade ham råde. Flere af dem, der havde de mange aktier, godtede sig over os, og jeg måtte tåle mange spydigheder af den grund. Sagen kom for landsretten, og vi var selvfølgelig spændt på, hvorledes det ville gå. Vores sagfører var stadig optimist.

Det var en stor oplevelse at komme i landsretten, ikke mindst at se og høre vor sagfører optræde. Han forstod at lægge sagen frem, så det blev til vores fordel. Dommeren spurgte ikke om ret meget, og da jeg stod i skranken, skulle jeg kun svare på to spørgsmål. Jeg var glad, da jeg fik besked om at gå ned på min plads igen. Jeg brød mig ikke om at stå foran dommeren. Jeg følte mig nærmest som en forbryder, selvom jeg ingenting havde gjort.

Da vi kørte hjem fra Viborg, spurgte jeg sagføreren, om han troede, vi vandt, men han ville ikke rigtig sige noget, og det kunne han vel heller ikke.

Da der var gået en tre-fire dage, blev jeg ringet op af husmanden. Han sagde ikke goddag men kun: " - Vi vandt! "

Han havde lige fået brev fra sagføreren, hvori han gjorde rede for hele sagens forløb. Enhver, der havde tegnet aktier i forsamlingshuset, blev dømt til at skulle betale, eftersom de havde aktier til. Det var jo lige det, vi ønskede.

Nu var det først, der blev ballade. Modparten havde selvfølgelig glædet sig til at kunne triumfere over os en gang til. Der blev holdt utallige møder, hvor sagen blev drøftet. Ved et møde blev der foretaget en afstemning, om de skulle anerkende landsretsdommen. Det viser tydeligt, hvor panikslagne de var. Jeg kan huske, at formanden ved et andet møde foreslog, at vi, der havde vundet, skulle udnævnes til æresmedlemmer. Det var selvfølgelig blot for at gøre nar ad os.

Men omsider faldt de da til ro. Det kunne jo ikke være anderledes. Godt nok hørte vi tale om, at de ville lade det gå helt til højesteret, men det var sagen vist for lille til. Sagens omkostninger måtte vor modpart jo betale, og efter hvad vi fik at vide, betalte de dem af forsamlingshusets kasse.

Da vor sagfører fik det at vide, var han straks parat til at anlægge sag imod dem igen. Det mente han ikke var lovligt. Havde vi tabt, var vi selv kommet til at betale. Men her sagde jeg nej, - nu havde vi vundet vor sag, og selv om det var rigtigt, hvad han sagde, så ville jeg ikke være med til at lave mere ballade.

Det har mange gange undret mig, hvorfor underretten og landsretten kom til to vidt forskellige resultater i den samme sag. Det så jo mærkeligt ud. Var det fordi vi hørte til de små i samfundet, at vi tabte ved underretten? Tegningslisten, som var det afgørende materiale i hele sagen, blev jo lagt frem for dommeren både i underretten og landsretten. Hvorfor blev resultatet så ikke det samme - det har jeg tit spekuleret på, men har ikke kunnet finde svaret.

Efterhånden som tiden gik, glemte man vistnok den ballade, der havde været om forsamlingshuset. Jeg blev senere valgt ind i bestyrelsen, så det kunne jo tyde på, at stridsaksen var lagt bort for bestandig. Vi var alle glade for huset. Der var brug for det, og mange fra andre egne lejede det til deres store fester. Efter datidens målestok var det et meget stort hus. I den store sal kunne der sidde næsten femhundrede til spisning.

Vi var glade for at bo i vort lille, hvide hus. Alle naboerne var flinke og rare mennesker, som vi kom meget sammen med. Jeg arbejdede stadig på kalkværket, og alt gik fint, men selv på en klar himmel kan der pludselig komme sorte skyer.

Som jeg allerede har nævnt, var jeg jo formand i fagforeningen. Derfor var det jo naturligt, at mine arbejdskammerater henvendte sig til mig, når der var noget at klage over. En dag kom der en og fortalte mig, at en af vore kammerater - for resten en tilflytter - ikke var i fagforening. Han var fast ansat, så jeg regnede ikke med, at han skulle være medlem. Jeg undersøgte sagen og fik den besked, at han omgående skulle i fagforeningen. Jeg forklarede vedkommende, hvorledes det forholdt sig, og at han inden otte dage måtte melde sig ind. Han blev fuldstændig rasende og truede med at slå mig ned en mørk aften. Jeg tog det nu ganske roligt. Jeg vidste, at jeg havde retten på min side. Da de otte dage var gået, spurgte jeg, om jeg måtte se hans fagforeningsbog. (Han kunne jo have tilmeldt sig i en fremmed afdeling). Men han havde

selvfølgelig ingen bog og ville bestemt heller ingen have. De andre kammerater begyndte at stikke til mig. Det kunne de jo sagtens, - det var jo mig, som havde ansvaret. En aften jeg sad derhjemme og spekulerede på, hvordan jeg skulle gribe sagen an, fik jeg en idé, som jeg syntes var meget god. Jeg skrev et brev, hvori jeg tilkendegav, at dersom han ikke omgående meldte sig i fagforeningen, så ville vi strejke fra dags dato. Nu var det altså bare om, at jeg kunne få de andre til at skrive under.

Jeg var selvfølgelig klar over, at det var ulovligt, men hvad skulle jeg gøre? Da jeg viste dem brevet, blev de noget paf. Der var enkelte, som var villige nok, men det varede længe, førend de sidste skrev under. Formanden fik besked på, hvad vi havde bestemt, og jeg tror, at han forstod os, - i hvert fald i begyndelsen. Efter den dag mødte vi hver dag på vores arbejdsplads for at høre, om han var blevet tilmeldt, og så længe svaret var negativt, tog vi straks hjem igen. Således gik der en hel uge, og formanden begyndte at blive urolig. Det kunne jo ikke blive ved med at gå på den måde. Jeg ved ikke, om formanden har talt med vedkommende om sagen. I hvert fald var han, en morgen da vi kom, kommet i fagforening. Det var godt nok K.D.F. han var tilmeldt, men nu var vi tilfredse og gik straks i arbejde igen.

Den tid, der nu fulgte, vil jeg helst glemme. Det blev den sværeste periode i mit liv. På alle mulige og umulige måder søgte han at skade mig, både i ord og gerninger. Til sidst måtte jeg give op. Jeg tog min afsked. Det var en tung beslutning at tage. Jeg var glad for mit arbejde og ønskede bestemt ikke at flytte. Jeg havde været på kalkværket i 18 år. Det var en lang periode, som efterhånden var blevet en del af mit liv.

Nu stod jeg uden arbejde, og humøret var langt nede. Det lettede lidt at både formanden og nogle af mine kammerater søgte at få mig tilbage igen, men jeg sagde nej. Jeg ønskede bestemt ikke at komme tilbage under de forhold.

Understøttelse kunne jeg selvfølgelig ikke få. Jeg var jo selv gået fra min arbejdsplads, men jeg kom nu ikke til at mangle arbejde. Det var lige midt i høstens tid, så jeg kunne få alt det arbejde, som jeg kunne overkomme.

Hillerslev station i vinterdragt

Artikler fra "Kirke og Sogn" og " 3. halvleg"

Kirkebladet er udkommet siden 1975, mens Idrætsforeningens blad blev udsendt første gang i 1982

Hillerslev råstof

Mads Frost, Kirke og Sogn nr. 3 1980

Noget af det første, man støder på, når man nærmer sig Hillerslev, næsten ligegyldigt fra hvilken retning, er de store kalklejer.

En forårsdag, når solen skinner, skærer de mægtige dynger af kalk én i øjnene, så man er helt blændet, og hvor mange tænker i et sådant øjeblik på, at det vi ser for os, er resterne af en svunden tids dyreliv. Milliarder af små skaldyr, der er sunket til bunds i urhavet for 70-80 millioner år siden og har dannet grundlaget for det råstof, der nu bliver draget frem til gavn for det danske landbrug. Enhver, der har have eller dyrker jord ved, at de fleste kulturplanter trives meget dårligt, hvis jorden er sur, og det er her kalken kommer ind i billedet, som et middel til at modvirke dette, til at hæve jordens PH., som det hedder i fagsproget.

Vi har haft en snak med driftsleder J. Kalsen, Hillerslev Kalkværk, og spørger man ham, hvad kalk er, svarer kan kort og godt: "Det er det rene vitamin, man kan give sin jord, og ugiftig i enhver henseende. Så ren, at man kan bruge det til tandpasta, der for 98% vedkommende består af skrivekridt, og det er netop denne art, der findes i så store mængder her i Hillerslev. Landets fineste og blødeste og samtidig let tilgængelig, idet jordlaget over det er meget tyndt.

Forestiller man sig, at man stak en passer i jorden her i Hillerslev og tegnede en cirkel med en radius på 3-4 km, så vil man nå ud i områder, hvor det ikke er skrivekridt, der findes, men danskekalken, der er af langt ringere kvalitet til jordbrugsformål, og går man endnu længere ud f.eks. til Hanstholmknuden, er det blegekalken, der er fremherskende.

Det at tilføre jorden kalk, er jo ikke noget, man lige her fundet på. Vi har jo alle hørt om, hvordan de gamle hedeopdyrkere tilførte den nyopbrækkede hede mergel, for at få jorden under kultur, og hvem kender ikke fra sin barndomsegn en eller flere mergelgrave, der ligger hen som minder om en tid, hvor mergel var det foretrukne middel; men mergel var tung og besværlig at arbejde med,

og da jernbanerne begyndte at gøre sig gældende som egnet transportmiddel, gik mange efterhånden over til kalken.

Det var da også Thisted-Fjerritslevbanen, der i sin tid begyndte opgravningen her i Hillerslev i større stil, men man opgav i 1942 og overdrog kalklejet til andelselskabet Vestjyllands Mergelforsyning, der jo senere har overdraget til Dansk Landbrugs Grovvarerelskab.

Grundlaget for aktiviteterne var i mange år mergelselskaberne, der fik store tilskud fra staten til grundforbedringer, et tilskud der efterhånden er bortfaldet, ikke fordi jorden ikke fortsat mangler kalk; man regner med at ca. halvdelen af den danske landbrugsjord fortsat lider af kalktrang. Det er da også grundlaget for, at man i de senere år har udvidet aktiviteterne meget kraftigt. Ikke alle har været lige glade for denne udvikling, for det kan jo ikke undgås, at aktiviteter af denne art medfører ulemper både for de omkringboende og de, der færdes på vejene omkring kalkværket.

Efter at D.L.G. i 1979 købte Hillerslev Kalkværk, der hidtil havde været privatejet og efter købet af den nu nedlagte kalkværkslade, der skal genopføres i forlængelse af den allerede eksisterende lade vest for vejen, vil man råde over landets største ladekapacitet, idet man vil kunne opbevare ca. 50.000 ton under tag ud af en samlet produktion på 200.000 ton. Vi kan også sige det på en anden måde: ca. 8000 lastbiltræk skal der til at transportere kalken fra Hillerslev og ud i landet; fører de blot nogle få kg kalk med ud på vejen hver, kan man let forestille sig, hvordan det engang imellem, når vejrliget er skiftende, kan komme til at se ud. Man prøver dog så meget som muligt at mindske generne, bl.a. med gavle i laderne og huse omkring sorteringsanlæggene, og man indretter i sommer en ny parkeringsplads til ventende lastbiler. "De dage, da det blæser og støver alt for meget, ligger vi for det meste stille, men da vi er meget afhængig af vejret, og det i produktionstab meget let kan løbe op i 100.000 kr. om dagen at ligge stille, er problemet ikke helt så enkelt, som nogen måske vil gøre det til. "Vi tror da også, de fleste har megen forståelse for, at vi jo alle skal være her, og at man, hvis man bor i Hillerslev, engang imellem må vaske bil en ekstra gang," slutter Kalsen.

Hillerslev Kalkværk

Ny leder af Hillerslev Grovware

Mads Frost, Kirke og Sogn nr. 4 1998

Hvis man i Danmark bevæger sig rundt i landbrugskredse, og en gang imellem skal gøre rede for, hvor man kommer fra, nemlig fra Hillerslev, vil man mange gange blive mødt med svaret: "Nå ja! Hillerslev Grovware? Hedder han ikke Mols?" Så ved rigtig mange, hvor vi befinder os på landkortet. Sådan er det formentlig stadigvæk, men pr. 1. august 1998 hedder forretningsføreren ikke mere Mols, men Poulsen, alias Kjeld Vandet, en "gammel" Hillerslevdreng, der nu har taget over.

Kirke og Sogn har besøgt ham, i de for ham nye omgivelser på kontoret i den gamle stationsbygning, der nu danner rammen som administrationsbygning for Hillerslev grovwareforening. Udsigten til Hillerslev Grovware har Kjeld haft helt fra barnsben af. Fra den ejendom på Kanstrupvej, hvor han blev født, men som måtte vige for Hillerslev Kalkværks aktiviteter omkring 1970, kunne han se over til grovwaren. Men som han selv siger, så har han aldrig haft den tanke, at han en dag skulle sidde i stolen som leder af foretagendet.

Karrieren begyndte som 10 årig, hvor han var karl ved Møller Overgård. Men selv om Kjeld fandt landbruget spændende, var det dog handelen, der fik overtaget. Først på EFG's basisår for handel, og senere som elev i Brd. Dahls Thisted-afdeling med vvs-artikler, hvor han blev i to år efter at have sluttet sin uddannelse. Derefter blev Kjeld ansat på det nu nedlagte BP Depot på Thisted havn, der handlede med olieprodukter. Her var han i 6 år.

I august 1985, købte han et landbrug på Snerlevej i Hillerslev, måske nok med det formål for øje, at han med tiden og ved at udvide gradvis kunne leve af landbruget. "Men udviklingen i landbruget gik mig nok lidt imod," erkender han. "Jeg startede med en mindre svineproduktion, men havde i mellemtiden fået en stilling som produktchef for svinefoder hos DLG i Stagstrup, med et distrikt der gik fra Odde-sund til Aggersund og Sallingsund. 6½ år blev det til ved DLG og paradoksalt nok var én af de firmaer vi konkurrerede meget med Hillerslev Grovwareforening".

"Vil Hillerslev Grovwareforretning også fremover bestå som en selvstændig virksomhed, spørger vi Kjeld?" "Selvfølgelig," svarer han, "hvis vi vil, men ingenting er selvfølgelig i den branche. Hillerslev Grovware er en sund virksomhed, med rammer og egenkapital i orden, og ikke mindst en kundekreds som bakker op om foretagendet. Folk har tillid til os, en tillid som er bygget op gennem de 29 år, Mols har siddet ved rattet. Det er ulig noget lettere at overtage styret på noget, der kører godt.

Folk har så meget tillid til os, at de bruger os som bank, når de har overskud på kassekredit. Det er med til at hjælpe os, når vi skal købe ind. Vi kan så give lidt mere i rente end banken, men noget sådant kræver tillid. Fortjenesten pr. kg foder er for nedadgående, derfor skal vi fremover være meget effektive, hvis vi skal klare os, men jeg tror, jeg har alle ansatte med mig, når jeg siger, det vil vi også være. 347 medlemmer er der i dag i Hillerslev Grovware, og det er mest lokale. I det hele taget er det en virksomhed, der bygger meget på det lokale. Det er lokale vognmænd, der kører næsten alt, hvad virksomheden skal have flyttet, og det er mange ton i løbet af

et år. Når alle hallerne er fyldt op, ligger der for ca. 20 - 25 mill. kr., så det er store værdier, man forvalter i en sådan virksomhed. Alt det færdigfoder, vi sælger, køber vi i DLG, så vi har ingen planer om foderfabrik eller lignende, hvis nogen skulle spørge. I det hele taget er de bygningsmæssige rammer i orden i den fremtid, vi kan se for os lige nu."

På spørgsmålet om der nu skal nye tiltag til med en ny leder, kommer svaret prompte: "Lidt mere aggressivt med opsøgende salg, det er hvad jeg er vant til, hvor jeg kommer fra, og jeg tror det har en effekt. Jeg må nok tage mig af det opsøgende i første omgang. Ved hjælp af telefonen kan man jo nå meget, men jeg vil da ikke afvise, at vi på sigt kunne finde på at køre i marken."

"Hvordan ser du på den nærmeste fremtid, lave kompriser, lave svinepriser, vanskelig høst o.s.v.," spørger vi? "Let bliver det nok ikke, ind imellem må der nødvendigvis til tider drages nogle ubehagelige konsekvenser, men jeg tror der blandt vore kunder vil være forståelse herfor, hen ad vejen tror jeg vi løser problemerne, eller opgaverne som det vist hedder. Jeg har lært i markedsføring, at man kun kan snyde en kunde en gang, vi skal handle mange gange med folk, og jeg håber, folk vil føle sig behandlet her, så de bliver ved at støtte os. Det er målet, så vi også i grovwareforeningen kan stå stærke fremover." Med ønske om en positiv udvikling, siger vi tak for snakken og ønsker held og tillykke med den nye titel.

En virksomhed i Hillerslev

Niels Søren Hansen, Kirke og Sogn nr. 2 1988.

Kirke og Sogn har sat fokus på den største virksomhed hvad angår antal af arbejdspladser: Hillerslev Beholderfabrik.

Virksomheden har stille og roligt udviklet sig fra at være en almindelig landsbysmedje med mester og et par svende til en specialvirksomhed, der næsten udelukkende arbejder i rustfrit stål.

Ejner Gregersen fortæller, at han fik opgaver med at lave inventar til fiskeindustrivirksomhederne, som blev etableret efter bygningen af Hanstholm havn i begyndelsen af halvfjerdserne. På den måde fik han viden og erfaringer med at arbejde med rustfrit stål, som på det tidspunkt var et ret nyt materiale. Siden hen lavede han mælketanke i rustfrit stål til landbruget.

I dag består en stor del af arbejdet med at specialfremstille komplicerede maskiner især til levnedsmiddelindustrien.

Hele arbejdet med at fabrikere en maskine foregår i virksomheden. Ejner Gregersen laver selv beregninger og tegninger. Det kan dog være nødvendigt at få hjælp af sønnen Ole, der er civilingeniør på Danmarks Tekniske Højskole i København.

I værkstedet er en anden søn, Jens, værkfører. Desuden varetager han en del salgsarbejde især til udlandet. Jørgen, en tredje søn sørger for indkøb og lager. Anne Elise, Ejner Gregersens kone sørger for alt vedr. økonomi. Ikke alene på ejersiden er virksomheden et familieforetagende. Også blandt medarbejderne er der flere generationer repræsenteret.

Ejner og Anne Elise Gregersen

Ejner Gregersen oplyser, at ca. halvdelen af de 30 ansatte kommer fra Hillerslev, deraf 4 lærlinge. Han tager ikke nogle udefra, hvis der er nok her.

I forbindelse med at fastholde unge her på egnen foreslår Ejner, at det nedlagte plejehjem kunne indrettes til ungdomsboliger.

For nylig indviede virksomheden et nybyggeri med moderne kantine og omklædnings- og baderum, foruden en stor ny fabrikshal. I den forbindelse fortæller Ejner, at det er meget let at få tilladelse til at bygge i Hillerslev, og han har fået tilladelse til at udvide endnu mere.

Bortset fra de høje skatter er Ejner Gregersen tilfreds med de vilkår, han har til at drive virksomhed. Han annoncerer aldrig, men har rigeligt med ordrer hele tiden. Virksomheden eksporterer til hele verden fra Japan til USA. Ejner Gregersen, der nu er 65 år gammel og Anne Elise, der er 64 år gammel håber, at virksomheden kan føres videre af sønnerne, hvis det ellers kan lade sig gøre.

Vi må også for byens skyld håbe, at den virksomhed fortsætter, og andre etablerer sig.

Hillerslev Andelsmejeri 1887-1983

Mads Frost, Kirke og Sogn nr. 1983

"Vi Beboere i Hillerslev med omliggende Byer, der er Partshavere i Hillerslev Andelsmejeri, forpligter os hermed til, for et Tidsrum af mindst 10 Aar at levere al den mælk, vore Køer giver, til Andelsmejeriet i Hillerslev, med undtagelse af, hvad der bruges i enhver Husholdning, gives bort, sælges til Fattige og Syge eller anvendes til Kreaturers Opdræt." Disse ord var indledningen til de love, der den 11. april 1887 dannede grundlaget for Hillerslev Andelsmejeri.

På en generalforsamling den 21. marts i år vedtog man, at standse driften fra den 3. oktober 1983. 96 år med mejeridrift i Hillerslev var uigenkaldeligt slut. Fra at være et knudepunkt for en hel egn, med leverandører så langt borte som Østerild, Hjørdemål og Ræhr, ligger mejeriet nu stille hen. Ingen spande, der skramler, ingen kærne, der drejer rundt, og de røde lamper, vi om aftenen kunne se gennem vinduerne, er slukkede. Det hele virker lige som lidt spøgelsesagtigt. Noget der var engang.

I 1882, altså kun 5 år før starten i Hillerslev, var det første andelsmejeri i Hjedding grundlagt, og ideen havde bredt sig som en steppebrand. I 1887 da mejeriet i Hillerslev blev vedtaget, var der allerede ca. 300 mejerier, en fantastisk udvikling, der i høj grad må få en generation som vores til at ændre opfattelse, vi, der jo går rundt og tror, at udvikling med fart på er noget, vi har opfundet.

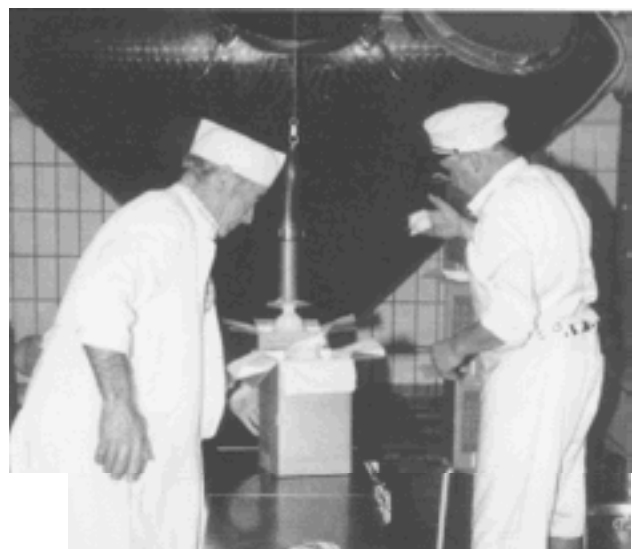
Da mejeriet startede, var der kun en forholdsvis lille kreds, der sluttede op om tanken, men senere kom mange med. Da der var flest, ca. 500. Man kan i den gamle forhandlingsprotokol læse, at man efter en generalforsamling i Kjelstrup skole den 8. december 1887 har man vedtaget, at nye medlemmer kunne optages mod at betale 1 kr. pr. ko.

At hele opstarten ikke har været uden problemer, fremgår også af protokollen. Man har inden for et år, omkring 1887, skiftet mejeribestyreren ud hele 3 gange. Dette har dog bedret sig på det sidste, idet Børge Hansen, som han selv udtrykker det, har tilbragt 45 rige år på mejeriet, de sidste mange år som mejeribestyrer indtil lukningen den 3. oktober.

At mejeriet har haft betydning for mange andre end lige netop dem, der var ansat, kan man også læse. Utallige er de navne på mennesker som gennem tiderne, i al slags vejr, har kørt mælk til mejeriet. For beløb, der er så små, at vi i dag næsten ikke fatter det, har man stillet heste og mænd til rådighed året rundt. Turen fra Brund til Hillerslev er i 1895 budt ind til 360 kr. Altså ca. [1-kr. om](#) dagen, men for en husmand fra datiden, måske lige netop det, der kunne holde den værste fattigdom fra døren. Mejeriet havde omkring århundredskiftet selv vogne. Der blev i år 1900 sluttet akkord med karetmageren i Hillerslev om at lave 8 nye vogne med bred fælg, som det hedder, for 15 kr. pr. stk.

Mange andre ting kunne drages frem fra en epoke på knap 100 år, som nu er slut. Nogle beklager, og andre igen ræsonnerer, at den udvikling, der finder sted nu, hvor mindre enheder forsvinder til fordel for større, ikke kan standses.

Vi har spurgt Børge Hansen: Er ideen med at nedlægge de små enheder rigtig? "Delvis ja," siger han. "Hvis vi tænker på, at der i 1920 var ca. 1500 andelsmejerier i Danmark og næsten ingen muligheder for produktud-

Sigurd Sigurd Elkjær og Søren Jensen før mejeriets lukning.

vikling. Efter at enhederne blev større, fik de økonomisk mulighed for at foretage forsøg med nye produkter. For 30 år siden forhandlede der kun mælk, smør og ost i forretningerne. I dag er udbuddet af mejeriprodukter jo et helt katalog. Det har man kun kunnet udvikle, fordi man har fået de større enheder.

Det, som medlemmerne efter min opfattelse kan være bange for, er, hvis de store selskaber udvikler sig til, at det er teknokraterne, der kommer til at styre medlemmerne, og ikke omvendt. Mit ønske skal være, at så mange som muligt af vore dygtige unge vil gå ind i arbejdet til gavn for dansk mejeribrug," slutter Børge Hansen.

Mange andre synspunkter kunne sikkert drages frem. Kun ét er sikkert, fra oktober 1983 er mejeriet i Hillerslev med sine 7,5 millioner kg. mælk blot en lille del af Nordjysk Mejeriselskab med 150 millioner kg. mælk. Men måske er også denne beslutning kun et led i en udvikling? Kun fremtiden kan give svaret.

Dagli' Brugsen

Kristian V. Olesen, 3. halvleg nr. 3 1992

Hillerslev Brugsforening blev startet den 12. okt. 1906.

Lidt om forhistorien!

Den 9. maj 1906 var der møde hos gdr. Søren Jensen i Lille Hillerslev, hvor der forhandlede om oprettelse af en Brugsforening ved Hillerslev station. Efter at et udkast til love var gennemgået, tegnede der sig 34 medlemmer, hvorefter det besluttedes at fastslå foreningens dannelse!

Hvert medlem skulle indbetale et indskud på 75 øre, dog skulle gårdmænd indbetale 1,50 kr.

Der blev købt en grund ved stationen til 900 kr., og der blev "gjort" en accord med brøndborer Niels Iversen, Hillerslev, om at kaste en brønd for 50,00 kr., så garanterede han, at der var rigelig vand i 2 år!

Forretning og bolig blev opført for en samlet sum, incl. materialer, på 6.550 kr.

Det første år viste regnskabet en omsætning på 45.415 kr., ved 25 års jubilæet var den samlede omsætning på 512.086 kr., og i 1956 ved 50 års jubilæet var omsætningen på 2.008.000 kr.

Hillerslev Grovvarerforening og Hillerslev Brugsforening blev adskilt i 2 foreninger i 1968. Fra den tid handlede Brugsen med dagligvarer og benzin.

Den 1. aug. 1991 brændte de gamle bygninger. Man forhandlede derefter med købmand Henning Mark om køb af købmandsforretningen. Den 6. okt. 1991 kunne Brugsen overtage forretningen. Efter ombygning, maling m.m. var vi klar til åbning af vor nye butik den 5. november.

Vores arbejdsstyrke er på 3 deltidsansatte, samt uddeleren, tillige med 4 medhjælpere i forbindelse med søndagsåben. Vi er godt tilfredse med vore nye lokaler og kan glæde os over en god omsætningsudvikling. Vi har ligeledes fået etableret et OK benzinanlæg med 3 slags benzin og dieselolie, som vi er meget tilfredse med.

I indeværende år regner vi med at nå en omsætning på 8 mill. Kr., og vi har ca. 200 medlemmer. Vi tror, at vi på den måde har sikret, at Hillerslev fortsat har en dagligvareforretning.

Uddelerparret Inger og Christian Enggård

Et liv bag disken

Svend Sørensen, 3. halvleg nr. 4 1991

Lørdag d. 5. oktober 1991 stod Helene og Henning Mark for sidste gang som aktive købmandsfolk i deres butik i Hillerslev. Og der havde de stået siden 1962, da de flyttede ind i en dengang hypermoderne købmandsbutik.

Selv om de ikke i bogstaveligste forstand har stået op hele tiden, så kan man roligt sige, at de ikke har brugt megen tid på at ligge på den lade side. Mange gøremål og tillidshverv er det blevet til i årenes løb, såvel i lokal-samfundet som på organisationsplan.

Henning Mark er født i 1929 og har levet det meste af sin barndom i Solbjerg på Mors, hvor faderen var landmand. Henning gik i Ø. Jølby friskole og kom derefter ud at tjene et års tid, før han kom på efterskole. Derefter blev han udlært som kommis i Ø. Jølby brugsforening.

I 1949 skiftede faderen græsmark og flyttede til Hillerslev, hvor han købte købmand Kristiansens butik ned for mejeriet. Butikken her var startet i 1927 som brøudsalg.

Henning Mark var ikke så begejstret for, at faderen som næsten 60-årig slog sig på handelen igen efter 25 år som landmand. Der var nemlig tale om et "igen", for tidligere havde han været brugsforeningsuddeler i Gullerup på Mors.

Alligevel fulgte Henning Mark med til Hillerslev som medhjælp, men måtte allerede året efter aftjene sin værnepligt og kom derefter på handelsmedhjælperhøjskole i Rungsted. Her traf han Helene, der var blevet i Rungsted efter et lignende højskoleophold.

Efter højskolen var Henning Mark et halvt år i Birkerød, før han vendte hjem til Hillerslev et års tid.

Helene og Henning Mark blev gift i 1954 og købte butik i Forsvarsbrødrenes hus i Elmegade i Thisted. Omsætningen den første dag var på 218 kr. I 1958 byttede Henning Mark butik med sin far og begyndte i Hillerslev et langt og virksomt købmandsliv, der er endt med at gøre Hillerslevs navn kendt over det ganske land.

Den sidste mælkeproducent i fælleden

Gitte Møller, 3. halvleg nr. 1 1991

For ca. 50 år siden var der hele to mælkeruter i fælleden. Nu stopper den sidste mælkeproducent Ejner Overgård pr. 1. april med at levere mælk.

Han købte ejendommen på Ballerumvej 71 den 17.3.1942. prisen var 52.500 kr. På gården var der 19 kreaturer, 2 heste, 5 svin samt de fleste nødvendige landbrugsmaskiner. Der var ingen såmaskine, men denne kunne lejes for en krone pr. td. sæde. Under krigen havde man leveringspligt på en del af kornet. På gården var der ansat en pige på fuldtid samt en yngre medhjælper. Deres løn var henholdsvis 20 kr. og 80 kr.

Det første år leveredes 5 grise til en salgspris af 175 kr. for en 70 kilos gris. Købsprisen var ca. 40 kr. Igennem årene har Ejner investeret en hel del. Det første blev jordkøb i Kåstrup eng i 1951. Prisen for ca. 12 td. sæde var 12.500 kr. I 1952 ombyggedes hele ejendommen; det var faktisk kun laden, der blev bibeholdt. Denne ombygning med ny stald og stuehus kostede ca. 50.000 kr. Der blev nu plads til 35 kreaturer og 100-120 slagtesvin.

I 1957 købtes en traktor og harve til en pris af 15.000 kr. I årenes løb har Ejner haft 6 traktorer, så nogle arbejdstimer er det blevet til. I dag ordner maskinstationen det meste af markarbejdet. I 1965 blev der lavet udmugningsanlæg, som letter det tunge arbejde meget. I 1968 købtes en mejetærsker, og den havde han i ca. 10 år.

I 1975 fik han køletank. Indtil da havde han leveret mælken i mælkespande, som indtil for ca. 20 år siden blev hentet af en mælkekusk med traktor og vogn. I 1976 fik han rørmalkning installeret, som er blevet brugt indtil den dag i dag. Ejner vil ikke fortsætte med malkning mere, da det er blevet for hårdt at komme ned i knæene så mange gange om dagen. Han ønsker ej heller at fejre et 50 års jubilæum som aktiv mælkeproducent.

I dag er der 20 kreaturer og 75 svin på gården. Denne produktion vil Ejner fortsætte med, så længe helbredet kan. Helt at stoppe al aktivitet på gården vil medføre, at ikke så mange vil finde deres vej ud til Ejner. For besøg af foderbil, mælkebil, konsulenter etc. er med til at gøre hverdagen lysere for én.

Ejners fritid har ikke været til sportslige aktiviteter, men meget kortspil. Han har også altid haft en aktiv interesse for, hvad der foregår i lokalsamfundet.

En rigtig arbejdsmand

Mads Frost, Kirke og Sogn

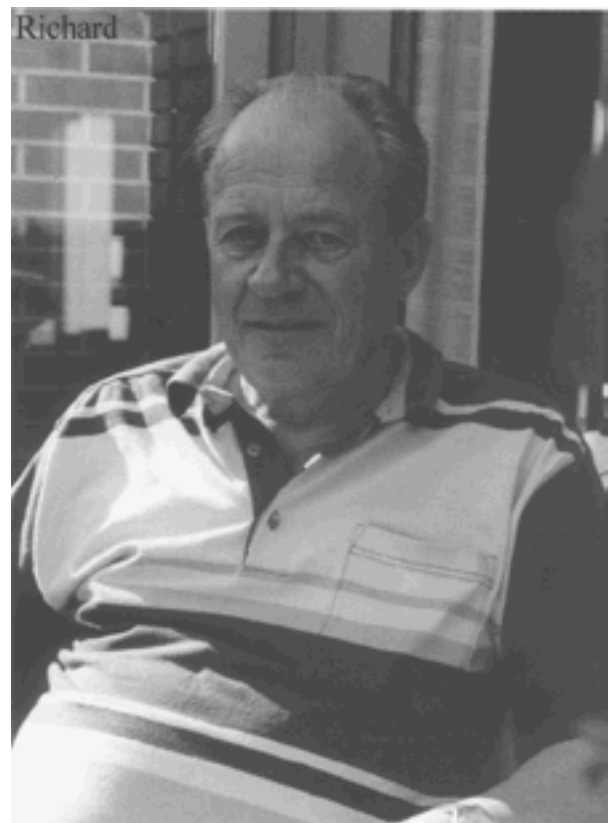
På Kirke og Sogns vej rundt i sognet til seværdigheder, virksomheder, og hvad vi ellers har besøgt, er turen nu kommet til én, der betegner sig selv som en uddøende race. En rigtig arbejdsmand.

Richard Harbo, der nu er pensioneret, læner sig tilbage i stolen, og man fornemmer en vis stolthed over at have været én af dem. Arbejdsmand af den slags, som Richard forstår ved arbejdsmand, findes næsten ikke mere. Tiden er løbet fra den måde at have arbejde på. De fleste satses på det lidt mere sikre.

Richard Harbo er født på Ballerum i 1933, hvor faderen var husmand og tækkemand. Han havde været fodermester hos Korsgaard på "Tøttrupgård", men havde så etableret sig på den magre jord på Ballerum med to køer og en hest. Var hjemmet ikke rigt på gods, så var det det på børn. 7 i alt, og Richard var lige i midten som nummer 4. "Men vi manglede aldrig noget", fremhæver han.

Skolegangen var selvfølgelig også på Ballerum, "Store" og "Lille" klasse. Det var til at finde ud af. Lille klasse gik om vinteren i skole onsdag og lørdag, Store klasse: mandag, tirsdag, onsdag og fredag. Om sommeren var det omvendt, vel nok på grund af, at de store børn om sommeren skulle hjælpe til derhjemme. "Lærdom var nok ikke det, vi fik mest af", smiler Richard. "Jeg lærte langt mere på aftenskole, og siden da jeg var soldat, lærte jeg i civilundervisningen en hel del om bogføring".

Efter konfirmationen kom Richard ud at tjene, ikke så langt væk, for hans første plads var ved Chr. Langballe på "Mikkelsminde" - også på Ballerum. Derefter havde han forskellige pladser indtil 1. maj 1952, hvor han forlod landbruget. 19 år gammel kaldte Richard sig arbejdsmand, og allerede 4 dage efter, 4. maj 1952 meldte han sig ind i DAF, Dansk arbejdsmands Forbund. Der var gode penge at tjene som arbejdsmand dengang, hvis man altså gad at tage fat. "Jeg drænedes for en drænmester fra Fjerritslev til at begynde med, meget tit i Korsø og Hunstrup enge. Timelønnen var 4 kroner, men på akkord tjente vi op til 12 kr. En fantastisk løn på den tid, men så havde vi næsten ikke tid til at spise, og vi småløb hele tiden". 11. maj 1953 kom Richard ind som soldat ved luftværnsartilleriet, først i Nr. Uttrup, senere i Karup og Nymindegab. Helt ubetinget den længste tid, han har været væk fra Hillerslev.

I 1954 var den nye vej mellem Hillerslev og Thisted ved at blive bygget. En af egnens store entreprenøropgaver. Et arbejde, der beskæftigede 12-15 mand. Også her var Richard med, men senere drænedes han igen, det var der flere penge i.

I 1955 blev Richard gift med Gudrun, datter af Dagny og Martin Johansen. Hun passede hjemmet og smurte madpakker. "Sådan ønskede vi det, og vi har jo fået føden alligevel", siger han med en slet skjult stolthed. "Jeg var nok lidt rød dengang, det er jeg for øvrigt stadigvæk. Lidt af en gammeldags socialdemokrat". I 1956 kom Richard Harbo i bestyrelsen for det, der dengang hed DAF i Hillerslev. Det var dengang, der var meget at kæmpe for. Og fra 1957-1967 var Richard kontorbestyrelse for Dansk Arbejdsmands Forbunds Hillerslev-Kåstrup afdeling. Det var et job, som var baseret på fritiden, og hvor kontoret også fungerede som arbejdsformidling. Opgaverne var mange. Dengang skulle man, hvis man var arbejdsløs møde op på kontoret 5 dage om ugen til kontrol, som man kaldte det. Hver dag mellem 10 og 11 stemplede Gudrun så i bogen. Om vinteren og i dårligt vejr kunne der være op til 30-35 stykker, der mødte op. Set med nutidens øjne har man åbenbart ikke troet alt for meget på folk.

At udbetale understøttelse var også én af kontorets opgaver. Der skulle efter reglen være 2000 kr. i kassen, men de slog ikke altid til, hvis der var mange ledige. Så måtte Richards private pung fungere som bank, så alle kunne få deres understøttelse udbetalt.

Det at være faglig aktiv var ikke altid lige velset i det noget borgerlige Hillerslev. Dengang var der stor afstand mellem folk. Det at være gårdmand og arbejdsmand gav langt fra den samme status. Der var standsforskelle, og måske en gang imellem en lille smule misundelse, som man i dag kan more sig lidt over. Eksempelvis mente nogle gårdmænd at det var noget pjat, når en arbejdsmand fik telefon, og langt værre, når de også købte bil. Richard siger med et skævt smil: "Arbejdsmanden havde vel, når det kom til stykket mere brug for en bil end gårdmanden, for han skulle da på arbejde hver dag, hvor gårdmanden kun skulle ud i stalden".

Også i socialdemokratiet har Richard Harbo været en af de mere aktive. Richards far var i 1934 med til at stifte den socialdemokratiske forening i Hillerslev, men interessen for at holde liv i foreningen har åbenbart ikke været den helt store, for foreningen døde helt ud. At foreningen igen er på banen skyldes, at Jesper Heegaard og Richard Harbo sidst i 50'erne lagde kræfterne i og atter fik liv i foreningen, der denne gang viste sig mere levedygtig. "De ideer, der dengang var i højsædet, vil jeg stadig kæmpe for", siger Richard. Meget er gået tabt i fagbevægelsen, de taler ikke mere samme sprog, og det sammenhold, der dengang var inden for bevægelsen, eksisterer kun på papiret. På det område er der stadig meget at kæmpe for.

Snakken falder nu igen tilbage til tiden på Ballerum. Richard mindes, da han som knægt stablede tørv derude. Vest for "Gasbjerg" gravede entreprenør Skammelsen fra Thisted og købmand Ejner Andersen fra Ballerum tørv i årene efter krigen.

Om aftenen samledes de unge karle ved købmanden, hvor man klunsede og lavede konkurrencer om, hvem der kunne spise flest tørre kiks. De unge mennesker var altid velkomne hos købmanden, de havde

rede penge. Mange af de andre kunder til daglig skulle bytte med æg eller andet, eller have kredit til man havde fået sendt en gris på slagteriet. Det var andre tider dengang.

Hver uge er Richard Harbo et smut til marked i Thisted. "Som byrådets repræsentant i markedshallernes bestyrelse, må man jo vise en vis interesse. Det er nu ikke derfor, jeg kommer der", siger han. "Jeg elsker at se på dyr og træffe mennesker, så her får jeg flere behov dækket".

Vi takker for samtalen. Det var nu meget givende at møde en rigtig arbejdsmand.

Debbie

Mads Frost, Kirke og Sogn nr. 1 1998

I en tid hvor alt og alle ytrer sig om, hvordan vi danskere skal forholde os til folk, der kommer udefra, fik vi i Kirke og Sogn den idé at spørge én, der kommer udefra. Spørge hvordan hun måske føler sig hjemme hos os, der mener, vi kommer indefra. Vi har besøgt Debbie Oddershede i Kåstrup, gift med Svend Oddershede og mor til 3 børn, der i dag er 20, 18 og 11 år. Canada var Debbies hjemland. For os et ufatteligt stort land, der strækker sig fra Stillehavet i vest, og til Atlanterhavet i øst. Helt mod vest strækker bjergkæden Rocky Mountains sig fra nord til syd, og lige øst for den, i den sydlige del, ligger provinsen Alberta. Det var her i byen med ca. 60000 indbyggere, Debbie så dagens lys for første gang i 1956.

På spørgsmålet om, hvordan hun kunne havne i Danmark, næsten den halve jord rundt, smiler hun lidt og kikker på Svend. Jo, jeg var til bal i den tysk-canadiske venskabsforening sammen med et par veninder, det var vist i 1973. På den tid arbejdede Svend på en farm i Sydalberta. Han var af en eller anden grund også til bal. Han var så lyshåret, måske på grund af den megen sol, at jeg ikke kunne undgå at få øje på ham. Han rejste hjem i november 73, men postvæsenet skulle jo også leve, og så endte det med, at jeg i 1974 kom til Danmark på besøg.

I 1975 kom jeg igen til Danmark, denne gang for at blive gift med ham den lyshårede.

Da vi stillede spørgsmålet: "Har du aldrig længtes hjem?" Svarer Debbie: "Jo da, i begyndelsen meget, især ved højtiderne og ved familiebegivenheder. Sproget var et handicap, men Svends mor var god til at lære mig dansk. Vi hjalp hinanden i haven og andre steder - mange gange med en ordbog under armen. Det kom såmænd ret hurtigt. På den anden side var det ikke noget problem, når jeg var i Thisted og handle. Her gik det fint med det engelske, også Svend snakkede engelsk med mig, men da vi i 1977 fik vores første barn, begyndte vi at tale dansk med hinanden. Børnene blev dog hurtigt tosprogede, det kommer næsten helt af sig selv, forklarer Debbie. Børn lærer fantastisk hurtigt, og under de mange besøg, det efterhånden er blevet til i Canada, har de klaret sig fint.

Hvordan er det så at bo i Danmark, i forhold til Canada, spørger vi? Her har vi det bare godt, svarer Debbie. Tag f.eks. uddannelsessystemet med SU osv. Videregående uddannelser er også for dem, der ikke besidder store økonomiske midler. Jeg vil ikke sige, at

danske unge er forkælede, men de er heldige at bo i et land, hvor man har så godt et system. Også den almindelige folkeskole i Danmark er god. Skolerne ligger tæt i forhold til Canada, hvor mange børn dagligt må bruge mange timer på transport.

Ikke bare unge har det godt i Danmark. Ældreforsorgen er helt anderledes end i Canada. Her kan man som gammel let blive anbragt på et hjem, hvor man er fire om en stue, og hvor fælles badeværelse og toilet er noget, der findes på gangen. Posten i Danmark kommer ud hver dag, også på landet. I Canada må landmændene selv hente posten i den nærmeste by, så det er ikke hver dag man får post.

Hvordan ser man på indvandrere i Canada, spørger vi? Canada rummer jo folk af næsten alle folkeslag, svarer Debbie. Folk fra Europa, folk fra Asien og så selvfølgelig de oprindelige beboere, indianerne. Folk er meget forskellige, og kommer jeg f.eks. til Quebecprovinsen, er det lige så stor en forskel, som når danskere tager til Tyskland. De fransktalende i Quebecprovinsen udgør 10% af befolkningen, men har alligevel fået gennemført, at alle i offentlige stillinger i Canada skal kunne tale fransk.

Man tager meget afslappet på folks fremmedartethed, men det var dog lige ved at blive for meget, da nogle indere og pakistaner i Canadas beredne politi, rødfrakkerne, gjorde krav på at ville gå med turban i stedet for den bredskyggede hat, man normalt ser dem med. Det syntes man ikke var rigtigt canadisk.

Til slut: "Hvad sagde din mor, da du ville rejse helt til Danmark?" "Det tog hun pænt," svarer Debbie, "hun sagde i alt fald ikke noget." "Hvad ville du sige, hvis dine børn drog den anden vej", spørger vi. "Ikke noget", svarer Debbie. "Hov - hov", blander Svend sig, "da Jytte sidste år rejste til København, spurgte du, om ikke det var langt at rejse, bare på grund af en dreng. "

Vi siger tak for kaffe og tak for snakken, og igen ude i den stjerneklare aften tænker man, mon ikke stjernerne er de samme som i Canada.

Kristian Overgaard

Mads Frost, Kirke og Sogn nr. 2 1998.

På vor vej rundt i sognet har vi denne gang besøgt én, som har levet med i Hillerslevs historie gennem snart en menneskealder, nemlig Kr. Overgaard. Man mærker hurtigt, når man sidder over for ham, at man sidder over for en person, som er mere end almindeligt interesseret i, hvad der rører sig i vort samfund, en person som stadig, lidt oppe i årene, er fantastisk velorienteret om, hvad der foregår både nær og fjern.

Tre aviser bliver gennempløjet hver dag, Thisted Dagblad, Jyllands Posten og Kristelig Dagblad, et bredt udsnit af den samlede danske presse. Vi kan vist godt, uden at gå for nær konstatere, at Kr. Overgaard som meningsdanner, har baggrunden i orden. Mange er de læserbreve, der i tidens løb er gledet fra Kr. Overgaards hånd, og mange gange har de været ret provokerende. Baggrunden var jo at sætte gang i debatten. Og debat om mange emner, har altid været på tapetet, når familien Overgaard var samlet.

Kr. Overgaard

Gerningen som selvstændig landmand begyndte med købet af ejendommen på Skovstedvej i 1947. Kristian Overgaards bror, Møller Overgaard havde indtil da, været ejer af ejendommen, men købte på det tidspunkt en anden ejendom på Kanstrupvej. Før den tid var Kristian på Ollerup Folkehøjskole med gymnastik som hovedfag. Senere på Høng Husmandsskole, som gymnastiklærer og elev på en gang, så tjente han samtidig til opholdet.

Landbruget var, da Kr. Overgaard købte det, på 36 tdr. sæde, men med køb af flere ejendomme og bl.a. jorden fra Hillerslev kalkværk, er gården nu på 160 tdr. sæde. "Du må godt skrive, at jeg har været fantastisk glad for livet som landmand i Hillerslev", fortsætter Kristian Overgaard, "Hillerslev er et dejligt sted, og en plet som jeg holder meget af. Men udviklingen i landbruget har været enorm. Da jeg begyndte, havde jeg både pige og karl, alt foregik med håndkraft, og vi havde ikke mange hjælpemidler til rådighed. I dag har maskinerne overtaget det meste af arbejdet, og man kan overkomme at passe utroligt meget".

De første 18 år som selvstændig landmand, var også som ungkarl, men det blev efterhånden svært at få husbestyrerinder, fortæller Kristian Overgaard med et glimt i øjet. "Så blev jeg jo nødt til at gifte mig med Else, hvad der så resulterede i fire børn, og det var da herligt". Gymnastikken var stadig en interesse, der tog meget tid, både som leder i Skovsted og senere i Hillerslev. Der var koldt om vinteren i Skovsted forsamlingshus. Der var ingen varme, og rim på væggene, men det tog ingen notits af. Det var luksus, da man i ca. 1950 fik Hillerslev forsamlingshus, og gymnastikken blev flyttet derop. Mange af os husker også Kr. Overgaard som gulvinspektør ved de store gymnastikstævner på Sjørring volde, med voldene sort af mennesker som tilskuere. Det var én af de begivenheder, der kunne samle folk i tusindvis, og som hørte til et af de store folkestævner.

Engageret som Kristian Overgaard er, førte det også til, at han blev valgt ind i adskillige bestyrelser. Først som

formand for Thisted Elværk, men fra 1976 som medlem af Nordkrafts bestyrelse. Det kom til at vare i 16 år, og Kristian lægger ikke skjul på, at det var en udfordring, en udfordring der også gav oplevelser, og hvor der virkelig gik megen tid med at sætte sig ind i sagerne omkring meget store og vidtgående beslutninger på energiområdet, men det var anstrengelserne værd, konstaterer Kristian Overgaard, en virkelig interessant opgave.

Også på det lokale plan har Kristian været med, i Hillerslev Grovvareforenings bestyrelse gennem 22 år, og også her er der foregået en fantastisk udvikling. Foreningen er i dag én af Hillerslevs største virksomheder, en virksomhed vi bestemt kan være stolte af, og som er med til at gøre Hillerslev kendt langt omkring. Fra 1974 var Kristian Overgaard i skolenævnet gennem 16 år. "Det var spændende, når vi skulle ansætte lærere. Og tre skoleinspektører har jeg været med til at ansætte", fortæller Kristian. "Vi ansatte altid de dygtigste, og de dygtigste har ambitioner, derfor var Hillerslev skole for dem et springbræt til en større stilling, og så må vi jo finde os i et lidt større gennemtræk. Vi har i Hillerslev en velfungerende skole, som vi bør være stolte af."

"Jeg føler i det hele taget, en stor taknemmelighed over at have fået lov til at være med til at øve indflydelse på nogle af de beslutninger, der har sat præg på den egn, som jeg holder så meget af", slutter Kristian Overgaard.

Indvandrer i Hillerslev

Mads Frost, Kirke og Sogn nr. 4 1999

Meget krudt bliver i øjeblikket brugt på at diskutere, om fremmede der kommer til Danmark er velkomne eller ej. Meningerne er mange, for og imod, men et er sikkert, Wolfgang Zamastil kom til Hillerslev for over 30 år siden, og dengang var der ikke mange, der tog notits af, at en fremmed kom til byen.

Kirke og Sogn har besøgt Jytte og Wolfgang, der bor dejligt lige midt i Hillerslev. Wolfgang kom fra Østrig, nærmere bestemt fra Wien. Det var her, han havde sin barndom og levede sine første år. En faster, der var gift med en ingeniør ved F.L.Smith, var årsagen til, at mange af Wolfgangs ferieture i barndommen gik til Danmark. "Jeg blev vel nærmest betragtet som en slags Wienerbarn. Dem var der jo mange af på ferie i Danmark, de første år efter krigen."

Efter skolen kom Wolfgang i gymnasiet og senere på universitetet, hvor han læste medicin. "Jeg begyndte på universitetet i 1965, fortæller Wolfgang, et studium jeg nærmest var blevet lidt presset ind i. Min far var død, da jeg var ca. 1 år, og min opvækst foregik delvis hos mine bedsteforældre. Der var en del læger i familien, og det lå nærmest i luften, at man gerne så jeg gik den vej. Man kan vist godt sige, at jeg fik et lidt anspændt forhold til familien, da jeg efter to år forlod medicinstudiet, men jeg følte slet ikke, at det var noget for mig. Familien har nok aldrig helt tilgivet mig denne disposition, men tiden læger jo alle sår, og jeg besøger dem ofte, når jeg er i landet. Jeg har to søstre, der bor i Østrig, og som jeg har det bedste forhold til. Min mor er desværre død."

Efter soldatertiden stod der eventyr i hovedet på Wolfgang. En kammerat og han bestemte, at Sverige

måtte være et oplagt mål. Der skulle være store muligheder, havde de hørt. Desværre for Sverige havde de åbenbart ikke hørt om de to østriger, for de kunne ikke få indrejsevisum, og i stedet blev det så Danmark, de havnede i. Kammeraten havde en forbindelse i Sydthy, og det var via den, Wolfgang kom til Aage Nielsen, bedre kendt som Aage "Kosangas" i Hillerslev. Det viste sig, at han måske var i stand til at skaffe lidt arbejde til den fremmede. "At Aage så havde en datter, jeg meget hurtigt blev meget interesseret i, var vel en medvirkende årsag til, at jeg groede lidt fast."

Det med sproget var lidt af et problem, og mine første forsøg var lidt af en blanding. Noget fik jeg fra TV, noget fra Jyttes bedstemor, Anine, og ellers fra alle hjørner af Thy. Det lød vistnok lidt mærkeligt i begyndelsen, men efterhånden har jeg da fået det lært så nogenlunde.

De første 5-6 måneder arbejdede jeg lidt rundt om. Jeg fik ca. 8 kr. i timen, og jeg fandt, at det var en fyrsteligt løn. Jeg malede kalkladen i Hillerslev, jeg reparerede gruekedler for Aage. Omkring 3 timer tog det at hovedreparere sådan en tingest, det var 24 kr., og jeg syntes virkelig, det var meget. Jeg kørte også lidt gas engang imellem, men da jeg en dag væltede en gavl på en gård i Skinnerup med lastbilen, blev jeg omgående fritaget for den bestilling.

Da jeg havde sparet en 4-5000 kr. op, tog jeg på en tur hjem til Østrig for at besøge min mor. Da hun så de mange penge, troede hun, jeg var havnet i noget kriminelt. Hun troede ganske enkelt ikke på, at man i løbet af så kort tid kunne tjene så mange penge. Jeg levede nok også lidt i en fantasiverden, jeg havde jo ingen udgifter til hverken fagforening eller noget andet. Senere har jeg jo fundet ud af, at systemet også vil have deres del af kagen."

"Jeg skulle så i gang med en uddannelse," fortæller Wolfgang videre, "derfor besøgte jeg en studievejleder i Thisted, og fik der det gode råd måske at blive indendørsarkitekt. Studiet foregik via brevscole. Det passede mig fint, så kunne jeg jo lave lidt gruekedler ind imellem og 1000 andre ting. Det var nok lidt for frit! Tid var der jo nok af og uddannelsen tog lidt længere tid, end den burde."

Vi blev gift i 1970, og i 1971 var jeg færdig med uddannelsen og kunne kalde mig indendørsarkitekt. Oliekrisen gjorde uddannelsen uaktuel, der var ikke rigtig mangel på indendørsarkitekter, men igen kom Aage mig til hjælp. Han kendte nogle folk på Cimbria i Thisted, hvor man fremstiller maskiner til kornbehandling."

Wolfgang fik job på tegnestuen, det var den 13. august 1972. De tegninger, han her fik præsenteret, havde ikke meget med en indendørsarkitekt at gøre, fortæller Wolfgang.

"Jeg forstod ikke en pind af det hele, men en mand fra Litauen, der var flygtning, arbejdede også på tegnestuen. Han vidste, hvad det ville sige at begynde i et fremmed land, og han hjalp mig fantastisk i de syv år, jeg var på tegnestuen. Så skete der det, at den mand, Cimbria havde som sælger på det tyske marked, blev syg i en længere periode. Man spurgte mig, da jeg jo kunne sproget, om jeg ville prøve i salgsafdelingen," fortæller Wolfgang. "Det var salg af korntørrerier, jeg fik som speciale. Jeg tog på udstillinger sammen med vore agenter og hjalp dem ved handler m.m. Det var en spændende og lærerig tid."

Fra 1981 til 84 var det det græske marked, jeg arbejdede på, samtidig plejede jeg forbindelser til Sydafrika.

I 1986 startede Cimbria en ny afdeling ude i Thistedes industrikvarter med Delta rensemaskiner til korn og frø, og i 1990 købte man så en fabrik i Østrig, der også beskæftigede sig med specialmaskiner til frøbranchen."

Det blev nu Wolfgangs opgave at koordinere de to virksomheder, så viden og produktionsmetoder blev til fælles bedste. Sådan gik det derud af indtil den 14. februar 1992, hvor Wolfgang, som han selv siger det, pludselig lå med alle ben i vejret. "Jeg var faktisk død et par gange, men dygtige Falckfolk og folk på sygehuset fik mig kaldt tilbage til livet igen."

På spørgsmålet om, hvad man tænker efter sådan en oplevelse, svarer Wolfgang: "Siden dengang har jeg altid sagt det, jeg mener, også hvis jeg føler noget er forkert, men jeg vil ikke sige, det har ændret mit liv. Jeg går ikke rundt og er bange for døden, og skulle det ske igen, var det da en let måde. Men man ville jo gerne være ældre end de 45, jeg var dengang.

Wolfgang er katolik. Han er født af katolske forældre og opdraget i den tro, og på spørgsmålet om, hvad der er den store forskel på katolikker og protestanter svarer han: "Hvis alle i Hillerslev var katolikker, skulle præsten jo leve i cølibat, det ville han sikkert ikke bryde sig om. Jeg synes faktisk ikke, der er stor forskel, i alt fald ikke på mennesker, men selvfølgelig er der stor forskel på den måde, man holder gudstjeneste på. Jeg var da, indtil min stemme gik i overgang, kordreng i vores kirke i Østrig med hvid kjortel og det hele." "Har du aldrig haft den tanke at tage tilbage til Østrig," spørger vi til sidst? "Nej," svarer Wolfgang, "men jeg har stadig mit østrigske pas, og er østrigsk statsborger. Jeg er godt tilpas i Danmark, men har aldrig søgt dansk statsborgerskab. Hvis jeg skulle det, ville det indebære, at jeg skulle frasige mig at være østriger, og det gør jeg aldrig.

Danskerne er rare folk og her bliver aldrig revolution, man har jo alting, og kun de, der ingenting har, laver revolution."

"Æ fælled"

Birthe Thastum, Kirke og Sogn nr. 2 1985

London har sin Hyde Park, København sin Fælledpark - og Hillerslev sin "Fælled" eller "Folden", som den også kaldes.

Syd for Hillerslev by på Engvej-Gl. Thistedvej ligger en jordlod på 7 ha, som er fælleseje for samtlige jordbesiddere i såvel Store som Lille Hillerslev.

Forhistorien fortøner sig i det dunkle, men det menes, at man allerede for 200 år siden kendte "Folden". Det viste sig nemlig, at der under muldlaget lå ren og fin kalk, som man kunne anvende til fremstilling af råsten - kalksten. Da alle havde brug for byggematerialer, blev området fælles - og til fri afbenyttelse.

I hullet nordøst for anlægget har man kunnet se bondemanden trave rundt med et par stude, godt fedtede ind i kalkslam. På den måde æltede man kalken, som derefter blev bredt ud på flade områder til tørring og til sidst skåret i passende mursten. Måske sidder endnu kalksten som indermure i gamle huse!

Hver kjørmesaften (1. febr.) var det snefogedens pligt at sammenkalde alle lodsejerne til generalforsamling. Her

enedes man om udlejningsrettigheder og betaling. For eksempel fortæller en gammel protokol, at et stykke jord blev lejet fra 1. febr. 1931 til 2 kr. årligt! Ligeledes måtte de 74 lodsejere dele "overskuddet" - efter hartkorn! Store Hillerslev havde 105 td. h. og Lille Hillerslev 46 td.h. Hvis man så igen delte i skæpper, kunne man 1924 regne med 12 øre pr. skæppe. Så det var nok ikke her, man skulle grundlægge sin formue.

Der lå tre kommunale huse øverst på bakkeskråningen, og da de blev fjernet, startedes beplantningen med træer. Det var tanken at lave et parklignende anlæg til brug ved folkemøder og lignende. De sidste træer blev plantet omkring 1920. Selv om anlægget aldrig kom til at fungere efter hensigten, har den dog dannet ramme om såvel grundlovmøder som enkelte andre arrangementer.

Ildrætsforeningens og FDF/FPF's idé sidste år med Skt. Hansbål i "hullet" var en gammel tradition, som blev taget op.

En hyggelig og sjov idé med denne "Fælled". Et rart sted at gå ture, og en værdig gammel tradition at holde i hævd.

Kirken har stadig en central placering

Kanstrup - konen

- DER IKKE KUNNE FINDE SIN RETTE PLADS!

Svend Sørensen, Kirke og Sogn nr. 1 1983

Meget var anderledes for 300 år siden. Præsterne blev som de eneste tituleret med "hr." i retsprotokollen. Men et er sikkert - også dengang var der selvstændige kvinder!

Hør blot, hvordan det gik Laust Christensens kone i Kanstrup i 1675, da hun satte sig i karlestolene i kirken. Præsten, hr. Niels Olufsen, bad hende følge skik og brug: at sætte sig i kvindestolene. Men det ville hun ikke bekvemme sig til. Efter prædikenen bad hr. Niels hende igen gå til kvindestolene, til den bæk som fra Arilds tid havde hørt til Kanstrup. Hr. Niels lukkede selv døren til stolen op for hende. Men hun ville ikke. Og hun tilføjede utilbørlige ord, som vidnet ikke ville nævne.

På et senere retsmøde svarede Laust Christensen, at han og hans kone ville nøjes med det stolestade, som hr. Niels ville unde dem. Han mente dog, at hans kones rette stolestade var det øverste i kirken, der hvor den forrige kone i gården havde siddet. Sagen medførte endnu et retsmøde om stolestadernes fordeling. Torsten Terkildsen

i Skovsted gav skriftlig vidnesbyrd, eftersom han var svag og skrøbelig. Han vidnede, at konen i Kanstrup havde haft sin stol neden for Lille Hillerslev kvinders stolestader, før kirken blev brøstfædig - men derefter fik hun en stol oppe i kirken som andre dannekvinder i sognet.

Laust Christensen var også blevet forment adgang til den øverste stol på karlesiden. Et vidne forklarede imidlertid, at i 40 år mindes han, at de mænd af Kanstrup og Bromølle var gået i den øverste stol på karlesiden.

Kristiane

Johan Thastum, Kirke og Sogn nr. 1 19 75

Hvad vil du i Jylland?

"Ja-ah, der er da længere til Amerika!"

Sådan svarede Kristiane Marie Mikkelsen sin far på hans spørgsmål, da hun for 56 år siden drog fra Kirke-Helsingør på Sjælland til det ukendte Thy. Hun var da blevet forlovet med Johannes, og med ham som det eneste kendte og sikre ankom hun 1. maj 1919 til Kjelstrup.

Kristiane Mikkelsen

De overtog sammen et lille husmandssted efter hans mor. Jorden var udsultet hedejord og gav kun lidt af sig, så det var et hårdt slid for dem begge. Kristiane havde nok arbejdet på landet før, men det var som pige på en stor gård - nu måtte hun klare det hele, også karlearbejdet. Da hun så fik et par småpiger at se efter også, var der aldrig fri. Hun undte sig knap tid til de små ture til nabokonerne og en tår kaffe - for så kom hun bagefter derhjemme, og det var hende imod.

Om hun længtes hjem til Sjælland? Joh, der var visse ting, der fik hende til at blive trist. Når hun om søndagen så en forventningsfuld nabofamilie sætte sig på hestevognen og tage på familiebesøg, så savnede hun sin familie. Når thyboerne talte hurtigt indbyrdes, så forstod hun dem

ikke og følte sig alene. Eller når hun blev irettesat: Sådan skal du ikke bære dig ad, Kristiane - fordi hendes facon på mange måder jo naturligt var anderledes - ja, så var hun slået ud for en tid. Heldigvis gik det hurtigt over, og den ene måde kan jo også være lige så god som den anden.

Man lod i hvert fald ikke en nyankommen passe sig selv, man tog sig af hende på forskellig vis og trøstede, irettesatte og "kanøflede" - alt efter hvordan man mente det påkrævet. Hun var nok en fremmed, men nu hun var her, skulle hun jo være med - hun skulle ind i fællesskabet med de andre. Og hun kom det - selv om hendes sprog stadig bærer præg af det sjællandske, er hun vist blevet ærke-thybo.

Alfred Petersen fortæller

Nors Ældrecenter, Knasten 1986/87

I mit hjem var vi 6 drenge og 1 pige. Jeg var den yngste af drengene og derfor den, der blev jaget mest med.

Min far var tømrer; dengang foregik det meste tømrerarbejde rundt omkring på gårdene, hjemme på værkstedet lavede vi trillebøer, hamler, vognstjærte og ajletønder - alt arbejde foregik med hånden; men far havde en medhjælper, som ikke var udlært, og når drengene blev 15 år, måtte de også hjælpe til i værkstedet. Ellers drengene ud at tjene i 12 års alderen, og vi, der var hjemme, måtte hjælpe til, hvor det var nødvendigt.

Vi havde også lidt landbrug med 3-4 køer, svin gæs og ænder.

Min ældste bror blev udlært tømrer hos min far, og senere kom jeg i lære hos min bror, og vi fulgtes så omkring og var med til at bygge huse og lignende. Han fik også maskiner i værkstedet. Det gav ikke store penge, men vi klarede os. Min første nye cykel kostede 85 kr., men hvis jeg betalte kontant, kunne jeg få den for 84 kr. Jeg lånte pengene af min bror og måtte så betale dem af med afdrag af min løn.

Juleaften var vi ikke hjemme alle sammen - de, der var ude at tjene, blev i deres plads den aften. De kom så hjem imellem jul og nytår. Det hele var på alle måder spartansk derhjemme. Der var dog altid mad nok, vi slagtede jo selv gris. Vi havde et lille juletræ, det kunne ikke være så højt, da der jo ikke var så højt til loftet i stuerne. Vi børn morede os omkring juletræet; men der var ingen julegaver - det var der ikke råd til, daglønnen for min far var ca. 3 kr. om dagen.

Jeg arbejdede hos min bror, til jeg var 21 år, så rejste jeg til Canada - jeg havde udlængsel. Jeg havde en motorcykel, som jeg solgte, de penge kunne lige række til en billet til Amerika, som jeg købte i Thisted. Folk mente nu, at jeg var helt tåbelig; men jeg rejste alligevel. Rejsen varede 4 døgn. Jeg var i Amerika i ca. 2 år. Jeg havde en pige hjemme i Danmark, som ville have mig hjem, hvis det skulle være os to. Da jeg også havde fået nok af Amerika, rejste jeg uanmeldt hjem til Hillerslev og fik min pige.

Min pige blev mig en god kone. Vi fik 4 børn, og vi nåede at holde guldbryllup, inden hun døde. Vi havde et godt hjem, selv om forholdene ikke var, som de er i dag. Vi manglede aldrig noget, og børnene kom godt i vej. Dem har jeg meget glæde af i dag.

Skoleledere i Hillerslev

Samlet af Svend Sørensen

Hillerslev skole ca. 1926. 1. række fra venstre: Stjanne Bech, Grethe Jensen, Helga Vestergård, Anna Bunk og Jenny Sørensen. 2. række: Karen Nielsen (banemand), Anna Madsen, Ingeborg Kristensen, Anna Nielsen (Balsen), Agnes V. Jensen. 3. række: Henry Christensen, Ejnar og Aksel Søndergård (tvillinger). 4. række: Andreas Nielsen, Johannes Kappelgård, Severin Bisgård.

Lærer Lars Kristensen står bagest med sønnen Johannes. Kristensen var lærer i Hillerslev i 40 år (1898-1938). Han blev født på Thisted Mark 13. nov. 1872 og kom i 1891 på Ranum seminarium. Han blev gift i Nors 1896 med Margrethe Louise Nielsen, og da han trak sig tilbage som lærer, flyttede de til Nors. Her døde han i 1948 og hans kone i 1956.

Viggo Thorup

Lærer Kristensen blev i 1938 afløst af Viggo Thorup, der skulle komme til at slå forgængeren i udholdenhed, idet han fortsatte i embedet indtil 1981. Fra 1960 var det som leder af den nye centralskole for Hillerslev-Kåstrup kommune.

Viggo Thorup blev født den 16. april 1916 i Villersø nordvest for Grenå. Han blev færdig som lærer på Jelling seminarium i 1937, og efter lidt arbejde som vikar kom han allerede året efter til Hillerslev. I 1941 blev Viggo Thorup gift med mejeribestyrer Martin Jensens datter, Inga.

Lærer Thorups livsgerning i Hillerslev fortjener en grundigere behandling, end der har været mulighed for i denne omgang. Nævnes skal dog, at han som pensionist gjorde en stor indsats for at indsamle og registrere gamle billeder til det arkiv, som først var på

skolen, men nu befinder sig i præstegården.

Heldigvis skrev Thorup i 1984 nogle erindringsglimt fra sine første år i Hillerslev. Beskrivelsen blev bragt i Idrætsforeningens blad "3. halvleg" (nr. 3):

Da jeg den 31. marts 1938 steg ud af toget på Hillerslev station, havde det aldrig været i mine tanker, at det skulle være her, jeg skulle komme til at udøve min gerning og nyde mit otium. Når jeg nu tænker tilbage, dukker der så mange minder frem - både de lyse og mørke, men heldigvis langt overvejende lyse.

Skolen er selvfølgelig den, der har stået mit hjerte nærmest, så derfor vil det for mig være naturligt at starte her. Der, hvor det nuværende cykelskur og klubhus nu ligger, lå dengang en lang, hvidkalket bygning, som længst mod vest indeholdt lærerindebolig, dernæst lærerbolig, kostald, lade og vognskur. Nord herfor lå skolebygningen med to klasseværelser.

Hillerslev skole ca. 1917

Denne bygning var meget enkel og næsten faldefærdig, men det undrede heller ikke nogen, for man fortalte, at murerne kørte til Thisted og solgte cementen, da de var færdige med at bygge i 1901!

Imellem de to bygninger var en gruset gårdsplads, hvor der nærmest skolen var anbragt en stor, firkantet træklods, som skulle forestille en bug (uden beklædning), og helt mod vest to vakkelvorne bomme. Her skulle man så lave gymnastik om sommeren, hvilket selvfølgelig ikke blev til meget, for enten var det så tørt og støvende, så det ikke var til at ånde, eller også var det regnvejr. Nå, jeg fik ret hurtigt fjernet både buk og bomme af hensyn til børnenes liv og lemmer, og så holdt jeg lidt øvelser på skolelodden, som kommunen havde sået til med græs. Samme skolelod var det areal, hvor den gamle fodboldbane og skolen nu er. Det havde været landbrug til førstelærerembedet, til jeg kom. Skammeligt nok, at det faldt bort, ellers kunne jeg nok i dag have siddet som en velbjerget landmand!

Nu fik byens daværende slagter lov til at lade får og køer græsse der, så vi først måtte ud at fjerne køernes "visitkort", inden vi skulle spille fodbold. Børnene havde lov at lege på banen i frikvartererne, og da jeg en dag kom ind til time, var børnene ved at gå til af grin, og jeg ville selvfølgelig have at vide, hvad der var så morsomt. "Jo, X satte sig lige æ r.. i en "kolut" og er inde at blive vasket hos lærerinden." En anden dag havde lærerinden sat en urolig knægt uden for døren. Ved nærmere eftersyn fandt hun ham på vild jagt efter et kobbelt får rundt i tøjrslaget. Sådan kunne jeg berette meget, men lad det være nok.

Ungdommen havde lov at benytte boldbanen i deres fritid, og i de første år var det nærmest kun fodbold, det gjaldt. Der var ikke noget, som hed træner. De paragraffer klarede vi selv, ligesom der heller ikke var fast træningsaften og sjældent fuldt hold. Spillerne kom dengang som nu fra hele den gamle Hillerslev-Kåstrup kommune, men det var sandelig ikke altid, karlene kunne få fri til at komme. Bl.a. kan jeg vist roligt sige - uden at gå nogen for nær - at ikke mange "husbonder" så med venlige øjne på fodbold dengang. Særlig galt var det, når der skulle samles et hold til kamp om søndagen, og husk, vi havde kun søndagen til at afvikle kampene i, og inden kampen var færdig, var der som regel en eller flere, der måtte af sted hjem at røgte, fordi det ikke var deres fridag. Desuden skulle der også tages hensyn til kirken.

Man måtte ikke spille, medens der var gudstjeneste, og det blev bl.a. grunden til, at min "karriere" som fodboldspiller ret hurtigt fik ende, da jeg sjældent kunne få tingene til at passe sammen.

Når vi skulle til kamp et sted, stod der ikke som i dag biler parat til at køre med os. Nej, vi måtte på "nakken" af cyklen og så bare derudad, og så var det spændende at se, hvor mange kammerater, der var mødt frem. Der stod heller ikke et pænt klubhus parat til omklædning. Det måtte foregå bag nogle buske eller ved en husgavl. Jeg husker en episode fra Sjørring, hvor vi stod ved gavlen af jordemoderboligen, og der var straks et vittigt hovede, der slyngede ud, at vi klædte om bag "jordemoderens ende". Efter kampen var der ikke noget, der hed brusebad. Vi måtte pænt trække i tøjet, så svedte og snavsede vi var, ja, enkelte tog bare tøjet udenpå fodbolddragten. Jeg kan ikke her lade være med at tænke på kællingens ord: "Renlighed er en god ting" - hun vendte sin særk nytårsaften. - Men vi overlevede, og de fleste af os er stadig i bedste velgående.

I skolen havde jeg fodbold en enkelt time om ugen, og det var noget, drengene så frem til, men ikke nær alle måtte få støvler i begyndelsen, så fandt de nogle gamle sko eller spillede med træsko på, hvilket sidste ret hurtigt blev forbudt, da der ofte kom en træsko flyvende gennem luften, og det var ikke behageligt at få sådan en i hovedet. Bolden købte drengene og jeg for vore lommepenge. - Når vi nu tænker på forholdene dengang sammenlignet med forholdene i dag, må vi sige: Ih, hvor forandret! Det er kun godt, at der er blevet bedre omklædnings- og badeforhold m.m., men er ungdommen lykkeligere i dag med alle disse behageligheder, end vi var? Det spørgsmål overlader jeg til eventuelle læsere selv at besvare.

Foruden den her beskrevne aktivitet, var der to meget levende foretagender mere, som samlede mange unge, nemlig gymnastik- og ungdomsforeningen. Den første sørgede for legemets pleje og den sidste for åndens ditto, men medens den første stadig fører en blomstrende tilværelse - hvilket enhver må glædes ved - , må jeg med beklagelse indrømme, at for mig at se er ungdomsforeningens dage talte.

Med denne epistel ønsker jeg hermed alt godt for ungdomsorganisationerne i vore to sogne i tiden fremover.

- Vågen ungdom, ingen vege sjæle, tiden er ej til at dvæle!

Skoledebatten 1950-59

Før man i 1960 kunne tage den nye centralskole i brug, var der gået mange års debat forud. Jan Krogh har samlet trådene i denne debat, som han beskriver i Kirke og Sogn nr. 4 1983:

Den 27. november 1950 måtte skolekommissionen for Hillerslev-Kåstrup kommune samles til møde hos formanden. Anledningen var, at sognerådet havde fremsendt et forslag om, hvordan skolevæsenet for kommunen fremtidig kunne ordnes. De vise fædre foreslog, at børnene fra samtlige kommunens skoler skulle samles i Hillerslev fra det 12. år. Samtidig skulle Kåstrup skole nedlægges og læreren flyttes til Hillerslev. Kåstrup skole var på det

tidspunkt kun 6 år gammel. Den var blevet indviet den 8. november 1944, idet den gamle skole var nedbrændt året forinden. Børnene herfra ville så blive befordret til Hillerslev pr. bil.

Glæden over dette forslag kunne i de berørte skole-distrikter være på et meget lille sted. Skolekommissionen kunne derfor også let med 9 stemmer for og 1 blank vedtage at lade sognerådet tage stilling til et forslag, kommissionen havde lavet.

Den mente, Hillerslev skole burde ombygges og fortsætte som 3-klassem. Brund og Kjelstrup skulle have en fælles skole, også 3-klassem, og i Skovsted skulle der bygges et klasseværelse. Kåstrup skole burde absolut bevares, og læreren kunne så tage til Skovsted og under-vise de timer, det blev nødvendigt.

Efter denne udveksling af synspunkter var der i rimelig grad ro om spørgsmålet et par år, men den 17. oktober 1952 måtte skolekommissionen igen rykke ud. Til mødet havde man indbudt fælleslærerådets formand, lærer Gellert, Skovsted. Sognerådet havde nu fostret den idé at sammenlægge Hillerslev og Skovsted skoler og bygge en ny øst for Hillerslev, ved Chr. Daugaards ejendom.

Skolekommissionen vaklede nu i sin indstilling til sagen, men ved afstemningen gik 4 imod, 3 for, og 3 var blanke. Dette fik dog ikke sognerådet til at give op, og 2 måneder senere blev skolekommissionen på sit julemøde den 17. december præsenteret for et forslag, som sagde: Sammenlægning af Kåstrup, Hillerslev og Skovsted med en ny skole øst for Hillerslev. Brund og Kjelstrup skulle have en ny fællesskole ved Østergård i Brund. Skolekommissionen tyggede noget på forslaget om sammenlægningen af de tre skoler og endte med at fremsætte et nyt forslag: Nedlæg Kåstrup skole og send børnene til Hillerslev, der forbliver 3-klassem. Skovsted skole udbygges til 3-klassem skole, og Brund og Kjelstrup bliver som tidligere vedtaget.

Den 26. januar 1954 fik man et nyt problem. Nors Tved kommune havde besluttet at søge Ballerum skole nedlagt. Skolekommissionen i Hillerslev-Kåstrup ønskede skolen bevaret, ja muligvis udbygget til 3-klassem.

Omkring årsskiftet 1954-55 bad sognerådets formand, Jens Sunesen, i en henvendelse skolekommissionen tage stilling til et forslag om at gøre Hillerslev skole 6-klassem. Kåstrup og Skovsted skole skulle nedlægges, og børnene skulle sammen med de store børn fra Ballerum gå i skole i Hillerslev. Ballerum skole skulle bevares som forskole og Brund-Kjelstrup sammenlægges som tidligere vedtaget. Heroverfor sagde skolekommissionen, hvorfor ikke gøre Skovsted skole 3-klassem og evt. gøre Hillerslev skole 4-klassem. For det sidste forslag stemte 5, for sognerådets forslag stemte 2, og 3 stemmesedler var blanke.

I marts 1955 understregede skolekommissionen på ny sit ønske om at bevare Skovsted skole. Men formulerede derudover to muligheder:

1. Hillerslev skole: 5-klassem og Skovsted skole: 3-klassem. Dette formodes ganske vist at betyde 140.000 kr. i ekstra byggeudgifter, men så spares der kørsel.

2. Hillerslev: 6-klassem og Skovsted bevares som 3-klassem forskole. Fra 10. eller 11. år tages børnene til Hillerslev.

5 stemte for forslag 1 og 4 for forslag 2.

I 1958 måtte Ballerum skole kapitulere, og den 1. april dette år blev skolen nedlagt, børnene fra det distrikt, der hørte til Hillerslev-Kåstrup kommune, henvistes til Kåstrup skole.

Efter at der således var gået hul på bylden, fremsatte sognerådet forslag om at oprette en fælles centralskole i Hillerslev med 7 klasser og at bevare Skovsted som forskole. Dette forslag blev tiltrådt af skolekommissionen den 6. juni 1958.

Den 28. september 1958 forelå en liste med resultatet af en afstemning i Skovsted angående ønske om, at alle børn straks fra skoletidens begyndelse kom til Hillerslev skole. For dette stemte 24, imod stemte 5. Skolekommissionen tog ikke straks stilling til denne sag, men den 9. oktober 1959 forelå der en skrivelse fra sognerådet til skole-direktionen i Thisted med forslag om nedlæggelse af Skovsted skole. Skolekommissionen tiltrådte forslaget om Skovsted skoles nedlæggelse. Hermed var 9 års bestræbelser for, under den ene eller den anden form, at bevare Kåstrup, Skovsted, Ballerum, Brund og Kjelstrup skoler endt med deres nedlæggelse, og Hillerslev centralskole blev en realitet.

"En begivenhed i kommunens historie og en festdag for kommunens beboere," sagde amtmand Egedorf ved indvielsen af den nye centralskole den 23. marts 1960. Ved samme lejlighed udtalte formanden for skolekommissionen, pastor Berg: "Gammelt må vige for nyt, og jeg vil her minde om, hvad de små skoler har betydet, og hvad lærerne har givet. Jeg tror, mange ser med vemod på, at deres skole forsvinder, men de fleste ser med tilfredshed på centralskolen som den lykkeligste løsning på skoleproblemet."

Centralskolen i Hillerslev har i årenes løb været rammen om utallige arrangementer. De seneste år har skolen også været valgsted. Her stemmer Albinus Pedersen ved folketingsvalget d. 8. dec. 1981. Han lagde ingen skjul på, at krydset blev sat ved liste A.

En eksamensdag omkring 1950

Før centralskolens dage, var der i kommunen en skolekommission, som tog ud på skolerne og overværede eksamen. Martha Petersen har i Kirke og Sogn nr. 3 1983 fortalt om, hvordan det gik for sig, da hun var medlem af kommissionen i begyndelsen af 50'erne:

Der var på den tid fem skoler. Skolen i Hillerslev med lærer Thorup og lærer frk. Gregersen, lærerinden i 2. klasse. Skolen i Skovsted med lærer Gellert, i Kåstrup med lærer Nedergaard, Brund skole med lærer Andersen og Kjelstrup skole med lærer Poulsen.

I skolekommissionen var der to valgt fra hvert skole-distrikt og pastor Berg som formand. Præsten var censor ved eksaminerne, der blev afholdt i april.

Eksamensdagen begyndte kl. 9 for 1. klasse og klokken halv to for 2. klasse (1. klasse var dengang de store elever). Dagen startede med morgenandagt og morgensang. Så fik vi bibelhistorie, danmarkshistorie og geografi - skiftevis fortalt af eleverne, overhøring af salmer, sange og tabel, som kunnes udenad.

Senere kom vi over i det skriftlige såsom genfortælling, diktat og skønskrift. Der var så sproglære i forbindelse hermed, hvor eleverne var oppe at analysere sætninger. Ingen af skolerne havde stil dengang. Tegning var heller ikke et fag dengang - måske var Hillerslev begyndt lidt.

Omkring til eftersyn gik regneopgaver, genfortælling, diktat og skønskriftbøger. Jeg mindes endnu de små, når de kom med deres bøger - se deres øjne, om vi nu rigtig havde lagt mærke til, hvor pænt de skrev tal og bogstaver.

Dengang var der altid et danmarkskort i alle skoler, og de små elever fik et spanskrør i hånden og skulle pege på, hvor byerne, øerne og floderne lå. Jeg husker også frøken Gregersens klasse, hvor de sang "Bamses fødselsdag", det var første gang, jeg hørte den.

Om det var en retfærdig eksamen, ved jeg ikke. Lærerne havde nok en tendens til at tage de elever op, som kunne svare. Mest spændende var det i den skole, hvor ens egne poder gik.

Vi drag morgenkaffe, spiste til middag og drak eftermiddagskaffe på eksamensdagen i de forskellige skoler, så det var vist også en slags eksamen for lærerfruerne. Der var dækket op med fine duge, sølv og porcelæn og sikken mad, vi fik.

Jørgen Rønn

I 1981 blev Viggo Thorup afløst som skoleleder af Jørgen Rønn, der blev præsenteret i Kirke og Sogn nr. 4 1981. Indledningsvis mener han, at kritik ikke altid er noget med at "brokke sig". Det at være kritisk har noget at gøre med at være aktiv og medlevende. Videre hedder det i artiklen:

Jørgen Rønn er startet på sin nye arbejdsplads, Hillerslev skole den 1. september. Han kommer fra Gudum skole i Lemvig kommune. Her har han været ansat siden 1964. I dag er Gudum skole omtrent af samme størrelse som Hillerslev skole, men til forskel har den indtil nu været øvelsesskole for Nr. Nissum Seminarium. Familien

Jørgen Rønn

Rønn er stadig bosat i Gudum, men forventer at flytte ind i den tomme lærerbolig på Ballerumvej, så snart den står klar. Familien består desuden af hustruen Birgitte Rønn, der også er lærer og 3 børn på henholdsvis 17, 11, 4. Jørgen Rønn er født i Viborg i 1940. I 1958 begyndte han på Nr. Nissum Seminarium, hvorfra han blev dimitteret i 1963.

"Hvorfor blev det nu Hillerslev?"

"Jo, da Gudum skole er ophørt med at være øvelsesskole fra dette skoleårs begyndelse, så følte jeg lyst til at tage nye udfordringer op. Og så mener jeg, at den lille skole har nogle muligheder, som den store skole ikke har. Man kender hinanden og har bedre indbyrdes kontakt. Derfor var jeg også glad for at konstatere, at Thisted kommunes skolepolitik lægger beslutninger ud til den enkelte skole og lokalsamfundet, fordi det giver forældrene mulighed for at få en mere direkte indflydelse på skolens liv.

"Er det så vigtigt?"

"Jeg synes en skole skal være kendetegnet ved åbenhed og samarbejde. Og mon dog ikke det er sådan, at forældrene føler sig bedre hjemme på en lille skole og derfor lettere kommer frem med, hvad de har på hjertet, og hvis skolen så møder dem med åbenhed, så er forudsætningen tilstedede for, at der finder et samarbejde sted. Alle parter skal være åbne for hinanden, og både forældre såvel som skolens personale skal føle, at de bliver hørt.

"Hvad skal der så samarbejdes om?"

"Børnene, naturligvis! Samarbejdet skal tilgodeses de forskellige krav, der nu engang stilles til en skole. Der er en viden og nogle færdigheder, som børnene nødvendigvis skal lære, fordi det er noget, de skal bruge, den dag de som unge skal ud i arbejde. Men en af forudsætningerne for, at de lære noget, er, at de føler sig trygge på skolen, at skolen er et sted, hvor de har det godt, og hvor de har gode oplevelser."

"Der har været skrevet en del om, at lærerne var nogle 'venstre orienterede abekatte', der ville påvirke børnene i en bestemt retning. Hvad mener du om den påstand?"

"Lærere er vel ligeså forskellige som andre mennesker. Men jeg kan da sige, at min holdning til skolen er den, at skolen skal være en service, en hjælp for forældrene og ikke en magtfaktor, som forældrene behøver at flygte."

Svend Aage Schmidt

Efter tre år på Hillerslev skole søgte Jørgen Rønn andre udfordringer, og den 1. januar 1985 tiltrådte Svend Aage Schmidt som skoleleder. I Kirke og Sogn nr. 1 1985 stillede Helene Mark ham nogle spørgsmål, hvoraf de fleste bringes her:

Fortæl lidt om dig selv og dit liv før du kom til Hillerslev?

Jeg stammer fra en lille by, der hedder O. Romalt, 5 km øst for Randers. Som barn gik jeg i en lille skole med to klasser indtil vi skulle i 4. klasse, hvorefter vi blev flyttet til den store centralskole i Kristrup, en forstad til Randers.

I min skole tid havde jeg på ingen måde lyst til at blive lærer, jeg ville være ingeniør eller maskinmester, derfor kom jeg i lærer som klejnsmed efter folkeskolen. Men efterhånden fik jeg lyst til at undervise, og efter endt læretid og et par højskoleophold tog jeg i 1972 HF og begyndte på Nr. Nissum Seminarium, hvor jeg blev færdig i 1976.

Efter eksamen blev jeg ansat ved Nørrelandskolen i Holstebro, her var jeg i 3 år. Derefter var jeg på Langhøjskolen i Asp ved Struer, indtil jeg fik min nuværende stilling.

Jeg er gift med Karen Marie, nu sygehjælper i Nors; vi har to børn, Dennis og Betina. Min fritid bruges næsten altid til noget med natur. Jeg er jæger og lystfisker og holder meget af at opholde mig ude, når jeg har fri.

Hvad fik dig til at søge til Hillerslev?

Jeg har i min tid som lærer altid deltaget aktivt i livet omkring skolen, som medlem af skolekommissionen, fælleslærerrådet og et utal af udvalg. Det arbejde, sammen med den spændende udvikling, der er i skolen i dag, gav mig lyst til at fungere på lederplan. Jeg begyndte at se mig om og fandt, at Hillerslev skole passede fint med de forventninger, jeg havde til et job som skoleleder, derfor søgte jeg hertil.

Hvad var det, som tiltalte dig ved Hillerslev skole?

Jeg fik gennem samtaler med skoleinspektør Jørgen Rønn og skolenævns formand Kr. Overgaard det indtryk, at der her var tale om en skole, der havde en aktiv forældrekræds, dygtige lærere og en forståelse for at bevare de bedste "grundpiller" i skolen, men som samtidigt kunne se, at der på nogle områder var brug for at udvikle sig og gå nye veje. Her tænker jeg først og fremmest på indskoling. Samtidigt havde skolen en passende størrelse efter min mening.

Mit arbejde er delt med halvdelen til administration og halvdelen til undervisning, en opdeling der passede mig godt. Jeg vil gerne være sammen med børnene.

Hvordan føler du dig modtaget?

Godt! Jeg har kun set smilende og glade mennesker omkring mig i de to måneder, jeg har været her. Selvfølgelig har jeg også fra nogen side mødt en afventende og skeptisk holdning, hvilket kun er naturligt. Jeg har jo overtaget en stilling efter én, man var tilfreds med, og som man kunne lide. Det gør naturligvis ikke min situation lettere, men det er også en udfordring.

Hvad er efter din mening skolens rolle i det lokale samfund?

Jeg mener, skolen har en stor rolle i lokalsamfundet skolen er sammen med håndværkerne, de handlende, kirken o.s.v. med til at gøre lokalsamfundet til et levende samfund. Foruden at være det sted hvor børnene får undervisning, er skolen også en slags kulturcenter: ramme om fritidsaktiviteter og et naturligt samlingssted for den kreds, som skolen betjener. Vil man studere skolens betydning, kan man blot rette blikket derhen, hvor man har nedlagt skolen, så ser man et samfund, der langsomt går i stå og bliver til en soveby.

Har du nogle ønsker for fremtidens skole?

Ja, naturligvis. Først og fremmest vil jeg ønske, vi havde lidt flere midler, i alt fald så mange, at vi var i stand til at holde vore rammer, bygninger, helt i orden. Der er også noget opdragende i, at tingene er i orden omkring børnene. Men mit største ønske er nok flere timer til undervisning, hvilket jeg tror vil give mange flere lyst og mod til at prøve nye veje i undervisningen, f.eks. mere kreativitet ind i alle fag og nedbrydelse af nogle helt unaturlige faggrænser.

I dag er tidsrammerne så små, at mange lærere føler tidspress, og derfor vælger de gode gamle metoder, der ikke altid passer til moderne børn og unge. Det kan give konflikter og problemer.

Tænk blot på, hvor mange dansktimer vi havde, da vi gik i skole, og så i dag, hvor pensum rent faktisk er betydeligt større.

Onde rygter har villet nedlægge vores skole. Hvad mener du om skolestrukturen i Thisted?

Jeg mener, Thisted har en god skolestruktur. De geografiske forhold tvinger kommunen til at have mange små skole rundt omkring i distriktet. Det falder helt sammen med mit skole syn: et stort antal små skole i lokalsamfundene, frem for de alt for store og alt for fjerne byskoler. Det er naturligvis dyrt, men jeg mener, det er pengene værd.

At man vil nedlægge Hillerslev skole? Det kan naturligvis kun være en ondartet spøg!

Svend Aage Schmidt

Jens Barrit Laursen

Efter tre år i Hillerslev søgte Schmidt nye udfordringer, og da skoleåret startede i 1988, var det med en ny skoleleder ved roret. Han hed Jens Barrit Laursen og var i Hillerslev indtil 1. febr. 1997, da han forlod skolen for at tiltræde en stilling ved Randers. Kort tid før han begyndte i Hillerslev, gav han følgende beskrivelse af sig selv i "3. halvleg" nr. 1 1988:

Jeg er blevet opfordret til at skrive lidt om mig selv. Hvis jeg kort skal stille mine "personlige data" op, ser de nogenlunde sådan ud.

Jeg er 37 år, uddannet radiomekaniker 1972, lærer-eksamen fra Nørre Nissum seminarium 1978. Har siden august 1978 arbejdet på Gørlev skole i Vestsjælland. Her har jeg ud over almindelige skolefag undervist i fotolære og video både i folke- ungdoms- og aftenskole.

I fritiden har jeg arbejdet med idræt, bl.a. som træner og formand for lokal atletik- og volleyballklub.

Jeg er gift med Lise Fuglsang Bream. og vi har to børn, Jeppe på 12 år og Cecilie på 6 år.

Når vi har ønsket at flytte til Hillerslev, er det bl.a. et gammelt ønske at komme tilbage til Vestjylland, specielt til Thy, hvor en stor del af vores familie bor.

Jeg håber, jeg som skoleinspektør vil kunne medvirke til at fortsætte og udbygge et godt samarbejde mellem skolen og lokalsamfundet i Hillerslev, noget jeg finder er vigtigt, ikke mindst for skolen. Jeg er meget spændt på at komme i gang med mit nye arbejde, og vi regner med at flytte til Hillerslev først i juli måned.

Jens Barrit Laursen ved skolefest 1996

Flemming Davidsen

Jens Laursens afløser i 1997 blev Flemming Davidsen, der året efter sin tiltrædelse blev portrætteret af Mads Frost i kirkebladet under overskriften "Ikke bag en lukket dør". Her hedder det bl.a. (Kirke og Sogn nr. 3 1998):

Flemming fortæller, at han er født i Århus, ud af arbejderfamilie. Faderen var typograf, og på et tidligt

tidspunkt i Flemmings liv flyttede familien til Odder, 21 km syd for Århus, og det var her, han voksede op. Helt fra begyndelsen lå det i luften, at Flemming selvfølgelig skulle være typograf, og han havde da også nærmest fået en læreplads som sådan, men efter at have besigtiget arbejdspladsen, et mørkt lokale under Klemens Bro i Århus, fandt han ud af, at han hellere ville i gymnasiet.

I 1968 forlod han gymnasiet og blev optaget på Århus tandlægehøjskole, men efter et halvt år her fandt han ud af, at tænder måske ikke lige var noget for ham. Han søgte så ind på Århus seminarium og var der i fire år. Det var jo i tresserne med ungdomsoprør osv., og jeg havde nærværet opgivet undervisningen, fortæller han. Jeg fandt kort og godt miljøet uinteressant, undervisningen var alt for slap, men jeg var heldig at få et job som årsvikar på en Århus skole, mens jeg læste, det var virkelig interessant, og nok det der gjorde, at jeg holdt ud og fik min eksamen. Min holdning til børn har aldrig ændret sig, man skal behandle dem som ligeværdige, enten de går i børnehaveklasse eller de går i tiende kl., men man skal stå fast på sine holdninger.

Efter seminariet blev Flemming i 1970 gift med Lonna, hende jeg for øvrigt stadigvæk er gift med, ler Flemming, og kun et år efter fik vi vores første søn Steffen. Vi var så heldige at få et treværelses lejlighed i Århus, og vi følte os simpelt hen privilegeret med så meget plads.

Lonna er uddannet sygeplejerske, og det førte så familien til Herning, hvor Flemming som C F'er aftjente sin værnepligt. Parret fik en lejlighed i Gullestrup lige uden for Herning, og her blev deres anden søn født, og Flemming fik en stilling som lærer på den lille skole.

Det var en spændende tid, hvor vi virkelig måtte slås for at få aktiviteter til Gullestrup. Flemming blev involveret i både børnehaven og borgerforening. Senere blev idrætsforening og borgerforening sluttet sammen, og Flemming blev formand, det var en spændende tid, fortæller han, med skoleudvidelser og bygningen af en hal i Gullestrup.

Lonna har altid godt villet bevæge sig lidt rundt, og vi bestemte i familien, at der hvor den første af os fik et godt job, der måtte resten af familien så flytte med hen.

Lonna fik først job, nemlig på Thisted sygehus, og vi andre fulgte efter. Jeg fik job på Østre skole, og vi købte hus, hvor vi bor nu, nemlig i Paradiset i Thisted. Ti år blev det til på Østre skole, ti dejlige år hvor jeg nok prioriterede lidt anderledes end i Gullestrup, hvor jeg brugte en enorm masse tid på foreningsarbejde. På Østre skole brugte jeg virkelig meget tid på forberedelse og undervisning, men da Hillerslev skole på et tidspunkt søgte en ny inspektør, syntes jeg det lød spændende...

Jeg vil forsøge at være inspektør, ikke bag en lukket dør, men helst på en åben og udadvendt måde, og dermed forsøge at følge med i hvad der sker omkring mig.

Flemming Davidsen

Lars Blak og Maren Kirstine, Skovsted

Af Per Blak og Dorte Reinholdt Kann

Følgende er en fortælling om vores bedsteforældre/oldeforældre (for nemheds skyld fremover kaldet bedsteforældre) Lars Blach Poulsen og hustru Maren Kirstine, der i det meste af deres liv boede i Skovsted. Fortællingen er bygget på fortællinger og beretninger gennem flere generationer samt på undersøgelser i kirkebøger, folketællinger og lægdsruller på Rigsarkivet i København. Vi har aldrig kendt vores bedsteforældre personligt, så derfor kan der forekomme afvigelse i årstal og begivenheder på grund af erindringsforrykninger

Maren Kirstine og Lars Blak Poulsen ved deres guldbryllup i 1942.

I november 1868 kom en sigøjnerlignende kvinde, Karen Poulsen som tjenestepige til Øland Sogn ved Brovst fra Hillerslev Sogn. Karen flyttede ind på et værelse hos Lars Jensen Blach og hans hustru Kirstine Christensdatter i Østerby, og den 9. november 1869, altså 1 år efter at hun var kommet til sognet, fødte hun 21 år gammel en uægte søn, som blev døbt Lars Blach Poulsen - vores bedstefar, som vi i fortællingen vil kalde Lars Blak, da det var ved dette navn, han blev kaldt som voksen.

Vi ved ikke så meget om vores oldemor Karen, dog skulle en forfatter, formentlig Johan Skjoldborg, have omtalt hende i en novelle med noget i retning af:

"nu er foråret kommet, for nu går Karen (måske Sorte Karen) på stranden og sælger honningkager fra sin tillebør med en hel horde unger efter sig"

- hvilken strand det var, ved vi ikke, og trods stor eftersøgning er novellen ikke fundet på nuværende tidspunkt.

Den udlagte barnefader til vores bedstefar hed Peder Christian Jørgensen, en 25 år ældre mand fra Vesterby. Der har været nogle problemer med betaling af alimentationsbidraget (børnepenge) til barnet, og han fik derfor en dom på at skulle yde 12 rdl. (rigsdaler) to gange om året til barnets underhold indtil det fyldte 14. år.

Til Oddeshedegård

Lars Blak blev hjemmedøbt den 12. december 1869, og dåben blev offentliggjort i Øland Kirke den 26. december samme år. Hvordan barndommen og opvæksten på Øland har været, ved vel ingen, men som sædvane og skik var dengang, kom Lars Blak meget tidligt ud at tjene som hyrdedreng.

Som 7- eller 9-årig blev han sendt til familien Knudsen på Oddershedegård i Skovsted. Hvordan aftalen mellem hans mor og familien Knudsen har fundet sted, er gemt i det uvisse. Hvordan transporten fra Øland til Skovsted har fundet sted, er ligeledes ukendt. Måske med hestetrukket dagvogn, måske til fods.

Opvæksten på Oddershedegård udviklede sig efterhånden til et næsten familieforhold under meget frie forhold - efter datidens normer. Hjemveen kunne dog tage overhånd, mange gange sad han på en nærliggende høj, hvorfra han mente at kunne se hjem til sin mor. Tårerne har nok flydt engang imellem. Det har været ned over Hovsør-Arup-området, han har kunnet skimte noget, som til forveksling jo godt kunne ligne Øland en smule.

Egentlig tror vi, at familien Knudsen har givet ham en rigtig kærlig og god opdragelse. Her fik han rigtigt lært at respektere dyr og mennesker på ærlig vis, hvilket skulle præge ham resten af livet. Hvad kost og ernæring angik, må den absolut have været i orden, da han udviklede sig til en særdeles stor og stærk karl med enorme, ja næsten bjørnekræfter.

Ferie og fridage var et ukendt fænomen. Dog må han da en enkelt gang have haft fri til at besøge sin mor på Øland. Ifølge fortællingen skulle hans mor ved afskeden have givet ham en 1-krone til hjemtransporten med dagvognen. Da han var kommet et stykke fra hjemmet, fortrød han og gik tilbage til moderen, afleverede 1-kronen og tog turen til Skovsted til fods. Penge var nok et ukendt begreb for ham, men at arbejde og gå vejen frem et naturligt fænomen.

Skolegangen må have været så nogenlunde. Ved konfirmationen den 20. april 1884 i Hillerslev Kirke var hans kundskaber gode og tilfredsstillende, og hans opførelse god og korrekt ifølge præstens udtalelser. Familien Knudsen har måske været til stede og været lidt stolte. Det var jo trods alt dem, der havde opdraget ham.

Efter konfirmationen formodes det, at han stadig havde ophold på Oddershedegård indtil skelsår og -alder, da han hele tiden havde været forsørgt af fattigvæsenet og ikke kunne skifte plads i utide og uden tilladelse.

På sessionen - vel på Hotel Ålborg i Thisted - blev han udtaget til marinesoldat, og i august 1889 mødte fiskeren Lars Blak op i matroskorpset i en stilling som værnepligtig i Søværnets faste tjeneste ombord på kaserneskipet Sjøælland.

Soldatertiden

Tjenestetiden foregik i København, hvor han som værnepligtig fik 55 øre pr. dag i 278 dage og et tillæg på 5 øre i 94 dage. Efter sigende skulle han under sin tjenestetid have udført en meget stor heltegerning.

Et skib brød i brand i havnen. Lars Blak var første mand på pletten. Under megen stor risiko for eget liv og helbred, fik han folk bjærget ud fra det brændende skib og de overbordfaldne mennesker op af vandet. Her kom hans enorme kræfter, smidighed og ikke mindst svømmefærdighed ham virkelig til gode. Da han havde udført denne enorme kraftanstrengelse og heldetåd og kunne se, at situationen var under kontrol, var han vel blevet træt og forsvandt i mængden af tililende mennesker.

Snart bredte rygtet sig om den heltmodige redningsmand, og han blev efterlyst.

Lars Blak var ikke meget for at melde sig, al det virvar brød han sig ikke om. Han mente jo kun at have gjort sin pligt. Hans overordnede i militæret "angav" ham, for han syntes vel en belønning var på sin plads. Efter sigende skulle han være indstillet til en belønning fra en eller anden fond. Lars Blak takkede pænt nej, han vidste vel ikke, hvad det var, eller hvad det indebar. Efter dette afslag blev han kaldt op til den lokale politimester og blev tilbudt en stilling som politibetjent i København på grund af sin heltmodige indsats. Atter en gang takkede han pænt nej. Han påstod, at bylivet ikke var noget for ham, og at livet i provinsen tiltrak ham mere! Men mon ikke det allerede på dette tidspunkt har været noget helt andet, der har tiltrukket ham i Thy, det tror vi. Mon ikke en lille klejn sorthåret, yndig pige ved navn Maren Kirstine Nielsen fra Hovsør har gået og ventet på ham her i Thy.

Mærkeligt nok havde Maren Kirstine i sin barndom flere gange mødt Lars Blak. Hun syntes, at han var noget af det mest afskyelige, næsten bussemandsagtige menneske, der kunne tænkes. Ham i hans fattigvæsensklæder, og ham med hans livlige opførsel. Altid fuld af spilopper og skøre påfund og fuld af de mest mærkværdige tryllekunstner, tegn og fagter. Minsandtten om han ikke kunne finde på at boble ned i mælken under aftensmaden og få det til at lyde som en gris, der drikker vand, for til sidst at puste ned i skeen så mælken sprøjtede op på loftet. Næh - aldrig i livet, tænk sådan et stort uopdragent, ja decideret svin til sådan en lille jomfruelig, stille, bly og pæn pige, der absolut havde orden i sine ting og altid var ren, sirlig og pæn i tøjet - ALDRIG og ALDRIG nogensinde, føj for den lede!

Gift 1892

Men, men - skæbnen kan være lunefuld. Da de var kommet i deres fagreste ungdom, må Amors pile have ramt dem begge - endog meget hårdt!

Maren Kirstine måtte til at sande det gamle ordsprog "Den, der spytter i andres kål, kommer gerne til at søbe (spise) den" også gjaldt hende. Den 3. maj 1892 blev hun viet til Lars Blak i Østerild Kirke. Parret må åbenbart have taget lidt forskud på ægteskabets glæder, for allerede den 2. december samme år fødte den yndige hustru et velskabt drengbarn - jo, da farfar var ung, da!!!!

Parret var bosat først i Hillerslev og siden i Skovsted, hvor de boede til leje sandsynligvis i et eller to værelser hos en husmand. Rygtet siger, at eneste bohavne var et brugt tobaksbord, 2 stole og en seng. Maden blev lavet over en kakkelovn.

Der har bestemt ikke været de helt store midler at gøre godt med. Kontakten til Lars Blaks mor må lige så stille være ophørt, da ingen af børnene menes nogensinde at have set deres bedstemor.

I Skovsted fik de endnu 2 børn, før de i 1899 flyttede til Vestergade 71 i Thisted. Men hvorfor flyttede de? - måske for at tjene en bedre løn og måske for at få nogle bedre arbejdsvilkår - dette kan dog ikke siges med sikkerhed.

I Thisted arbejdede Lars Blak som arbejdsmand, måske som murerarbejdsmand ved opførelsen af Thisted Bryghus - han var jo brølstærk og bestemt ikke bange for at bruge sine kræfter. Han må have udvist en særdeles god flid, forstandighed og pålidelighed, for da byggeriet var færdigt, blev han tilbudt oplæring og fast arbejde som fyrbøder på det nye bryggeri. Nu skulle han til at lære alt om temperaturer, kedelpasning, mindre reparationer på anlægget osv., osv.

Det må have været noget af en udfordring, og i en tid med absolutte dårlige beskæftigelsesmuligheder og i familiens interesse modtog han dette ansvarsfuld job med kyskhånd.

Hvor lang tid han arbejdede på bryggeriet, vides ikke, men på et senere tidspunkt skiftede han arbejdsplads og kom til Undéns Fabriker, som lå i Østergadekvarteret i Thisted.

Her syntes man, at Lars Blak skulle uddanne sig til kedelpasser, men han sagde nej - han ville hellere ud i det frie land.

Ægteparret må rigtig have nydt det frie og uforpligten- de liv i byen, alt imens familien voksede med flere børn. Nu var der noget, der hed fritid. En aften gik ægteparret en tur rundt i byen. Maren Kirstine var højgravid. På havnen bliver parret antastet af en sømand, der viste uterlighed over for den højgravide Maren Kirstine. Efter flere henstillinger fra Lars Blak om at stoppe sit foretagende, fortsatte manden.

Var verden dengang fattig på politi, psykolog-hjælp til seksuelle afvigere, retsvæsen og hvad ved vi, så var den sandelig yderst velhavende på en anden måde, nemlig i form af bedstefars enorme kræfter. Den ellers så rare og venlige mand gav simpelthen sømanden sådan et lag prygl, ja han næsten smadrede sømanden. I sådan en situation kunne Lars Blak godt være noget af en knogleknuser, hvis han endelig men yderst sjælden blev vred. Hvordan sømandens videre skæbne blev, forbliver i det uvisse, men 100% sikkert - han må bestemt ikke have haft det særlig godt i lang tid efter det voldsomme møde med Lars Blak.

I tiden i Thisted fik parret deres fjerde barn, men længslen efter livet på landet må være blevet for stor, for i 1902 flyttede familien til Kåstrup. Hvilken ejendom familien boede i vides ej, heller ikke hvad Lars Blaks beskæftigelse har været, måske noget med landbrug, men ved siden af dette var han ansat som ringer og graver ved kirken, en beskæftigelse som han beholdt i mange år. Lars Blak elskede at efterabe "den stærke mand fra Østergård". Ved hver en givne lejlighed spændte han altid ploven fra hestene og brugte den som pegepind, når nogen spurgte om vej. Her i Kåstrup fik parret deres femte og sjette barn.

Skovsted

Kanstrupvej 12 omkring 1913-14. Fra venstre er det Stinne, Svend, Dagmar, Anine og Laura.

I 1907 købte familien et lille husmandssted i Skovsted. Nu havde familien endelig fået foden under eget bord og var nu fri for den evindelige flytten rundt med deres bohavede og små børn. Det var her familien Blak fandt rodfæste og udførte deres livsgerning. Ved overtagelsen var ejendommen i en elendig, ja næsten faldefærdig stand.

Besætningen bestod af en gammel ko, samt lidt tilfældigt småkræ. Der hørte 16 tdr. land til, det meste i en dårlig og uopdyrket stand.

Meget hurtigt indså ægteparret, at der måtte andre indtægter til, for at familien kunne eksistere. Med ildhu og et sjældent godt samarbejde inden for familiens rammer fik de efterhånden sat bygningerne i brugbar stand samt jorden dyrket op. Lars Blak tog altid arbejde, hvad der måtte byde sig, både som selvstændig entreprenør og som almindelig lønmodtager.

Maren Kirstine

Maren Kirstine passede for det meste ejendommen og den efterhånden store børneflokk, som for øvrigt hele tiden voksede. Enkelte gange, når pengemanglen blev for stor, tog hun daglejob på Bromølle, men ellers var hendes plads for det meste i hjemmet med husgerning og børneopdragelse. Forsørgerbyrden var enorm, men gæstfriheden og venskabs tjenester stod altid i højsædet hos parret. I hjemmet kunne Maren Kirstine være noget striks og streng over for børnene. De havde sandelig bare at adlyde, gjorde de ikke, ja så kunne en knaldende ørefigen være i uhyggelig nærhed. Drengene havde bare at tage del i arbejdet på ejendommen, hvad nu deres alder tillod. Pigerne måtte sandelig også tage deres tørn i landbruget og husholdningen, og alt hvad dette indebar - ingen muggen i geledderne her, alt og alle blev holdt i proper og ren stand.

Med sit propre og lidt stille væsen var Maren Kirstine en meget efterspurgt person, når der skete ændringer i livets gang i sognet.

Med sine efterhånden selvgjorte erfaringer med børnefødsler var hun meget eftertragtet som medhjælper ved sådanne. Mangen en ny borger i Skovsted hjalp hun til verden. Det var da en hel selvfølge, at hun var til stede, når en kvinde skulle føde, og med stor interesse fulgte hun barnet hele sit liv.

Når et menneske var syg eller døende, så var hun ligeledes selvskeven og meget eftertragtet som vågekone ved syge- eller dødslejet. Så mangel skovstedboer har hun nok også været ved i de sidste timer, inden døden indtraf, ligesom hun har ordnet alt for familien efter dødsfaldet. Jo, hun var med sit stille men livskloge væsen altid parat med en håndsrekning til folkene i sognet.

Selv når der var blevet slagtet på gårdene, var hun altid parat med en hjælpende hånd ved partering og nedsaltning af dyret. Man må nok sige, at hun tog sin del af slæbet i familiens hverdag, og det skal da også nævnes, at hun i ledige stunder satte sig ved væven eller spandt og kartede.

Maren Kirstines sindelag kunne til tider godt virke noget trist og indesluttet. Vel ikke så mærkeligt - tidens økonomiske ugunst, de trange tider og hun var jo selv gravid en stor del af tiden.

Mange munde at mætte og sørge for, ja så kunne det til tider være vanskeligt altid at se lyst på tilværelsen. Her i huset i Skovsted fødte hun endnu fire børn, den sidstfødte, en dreng, levede dog kun i 5 måneder, han døde af lungebetændelse. Men børn har der været i alle aldre, da der var 18 års forskel mellem den ældste og den yngste. Hun må have været meget flittig og sparsommelig, og ud over at familien blev forøget med børnene, ja så blev også besætningen ad åre udvidet med 6 kreaturer, lidt grise, småkræ og to små, men gode islænderheste.

Lars Blak

Lars Blak i sin jumbe.

Lars Blak havde virkelig nogle hårde år i begyndelsen af tilværelsen i Skovsted.

Ejendommen kunne ikke rigtig brødføde familien. Alt hvad der hed arbejde og indtjening uden for hjemmet, var han tvunget til at påtage sig.

Rygtet siger, at han en overgang arbejdede ved høfdebyggeriet i Agger, hvorfra han tog turen til fods hver lørdag aften og hjem til Skovsted, vel for at aflevere ugelønnen og for at tilse hjemmet og ejendommen, for at drage af sted igen søndag middag, så han kunne være i Agger igen til mandag morgen. Turen har formentlig foregået langs stranden ved Vestkysten. Ellers beskæftigede han sig næsten med alt, hvad der kunne tænkes bare at være lidt indtægt i.

Hans arbejdsområde var meget bredt. Grusgravning på egen jord, mælkekørsel til Hillerslev Mejeri, stensprængning, skærveknusning, fyrbøder ved tærskværket og aflusning af kreaturer om efteråret.

Af større arbejder som selvstændig entreprenør skulle han have udført opsætningen af stendiget ved Ullerupgård samt bygget den nu nedlagte bro under A11 nord for Ny Ullerupgård. Joh, vores bedstefar var en meget alsidig mand, hvad arbejde angik.

Han havde aldrig lært noget håndværk, men kunne og ville alt for at skaffe føden til sin familie.

Når efteråret og vinteren satte ind, og arbejdet blev knapt, blev indtægten suppleret med indfangning af pelsvildt i fælder og sakse samt jagt og fiskeri i Tagmarken og Møsområdet. Nok ikke en jagtform som i dag, hvor alt er hobbybetonet, næh, for ham gjaldt det om at få så mange stykker vildt med så få skud som muligt. Endda fangede han levende fugle i snarer, lavet af hestehalehår, til opdræt andre steder i landet. De levende fugle kunne han få langt højere pris for, end når han leverede skudte fugle.

Trods en særdeles slidsom tilværelse med meget lidt økonomisk rådighed, så var Lars Blak altid i godt humør. Hans lyse sind og gode humør reddede altid familiens eksistens, når det hele var allermest kritisk. Flere gange opstod der økonomiske kriser, men hver gang fik han altid arbejde i sidste øjeblik og dermed sikret familiens tilværelse.

Alle i familien respekterede ham for hans slidsomme væsen og hans måde at skaffe en dagløn til hjemmet - koste hvad det ville.

Af sind var Lars Blak en meget rolig, godmodig og særdeles venlig mand. Hans enorme størrelse og næsten bjørnekræfter, sammen med et absolut roligt temperament, gjorde ham vel til en noget særpræget person, der havde en tålmodighed, som var nem at misbruge, men tingene kunne da også gå for vidt.

En gang var en gård i sognet på Lars Blaks mælkerute blevet solgt til en meget ubehagelig og brovten mand.

Han skulle åbenbart rigtig demonstrere sin sociale status ved daglig at misbruge sine tjenestefolk samt være rigtig ubehagelig over for alle. Det allerværste var dog, at han havde en stor Skt. Bernhardshund, der var meget bidsk. Hver morgen, når Lars Blak og hans 2 små islænderheste havde slæbt den tunge mælkevogn op ad den stejle bakke til gården, kom den store hund og bed hestene i næsen, så blodet flød. Vores bedstefar påtalte det flere gange over for gårdejereren, men blev hver gang overdænget med skælds- og ukvemsord. - Nå, var ord overflødige, så skulle de også blive det.

Pludselig - og vel uventet for alle - blev Lars Blak en dag virkelig vred. Nu havde hunden atter bidt hans elskede heste. Han greb et stykke lænke på mælkevognen. Nu var hunden ikke så modig mere, den stak af ind i bryggeriet på gården, og Lars Blak styrtede bagefter. Efter en særdeles kort kamp med den store hund gennemtævede han hunden med lænken, så den lå næsten livløs på gulvet. Gårdejereren kom til stede og brokkede sig som sædvanligt.

Var Lars Blak ikke vred, så blev han det virkelig, og han svingede atter lænken - denne gang mod gårdejereren - men ramte, himlen være lovet, kun døren, der splintredes i stumper og stykker.

Gårdejereren blev virkelig forskrækket, tog flugten gennem stuehuset, styrtede ud til sine tjenestefolk og bad om hjælp. Ingen havde lyst til at hjælpe gårdejereren ej heller at tage kampen op mod Lars Blak.

Fremover blev hunden dog holdt inde hver morgen. Var bedstefar og gårdejereren sammen indbudt til selskab i sognet, var gårdejereren påfaldende fåmælt til stor moro for sognets beboere. Alle undte vel den højtråbende, grove og brovtnede gårdejerer en afklapsning - og helst fra Lars Blaks enorme stærke næve.

Lars og Maren Kirstine med sønnen Svend, 1912.

Bortset fra episoden med gårdejereren så var Lars Blak et utrolig omgængeligt menneske. Det kirkelige liv og offentlige hverv havde ikke hans interesse. Han havde en speciel livsholdning med, at dyr og mennesker skulle have det godt i hans selskab. Altid var han parat med en

hjælpende hånd til folkene i sognet. Hans tusind-kunstnerevner kom til udtryk på mange måder. Frisørkunsten evnede han også. Nok ikke den helt store modeklipning kunne han præstere, men dog således at folk ikke lignede vildmænd. Mange mennesker kom i hjemmet for at blive klippet og få en sludder for en sladder, en selvfølgelig gratis venskabsstjeneste fra hans side.

Lars Blak var utrolig god og omsorgsfuld over for sine dyr, dog uden at være fanatiker. Selvfølgelig skulle hesten arbejde, og selvfølgelig skulle grisen slagtes, når tiden var inde. Men i den tid dyret og Lars Blak var sammen, skulle det have det virkelig godt.

De mest mærkelige kunstner kunne han lære dyrene. En hest, han havde, blev forfalden til karduskrå, som han selv brugte. Hesten nægtede simpelthen at røre på sig, før den havde fået lidt skråbæk at starte dagen på. Senere på dagen, når bedstefar fandt pakken frem med skråbæk, stoppede hesten, uanset hvor de var. Den skulle have lidt stimulans for at kunne arbejde videre. Altid sørgede Lars Blak for, at hans dyr havde ædelse og drikkelse, intet dyr måtte lide i hans varetægt.

I en tid, hvor dyret blot fik skåret halsen over ved slagtingen, blev - til slagterens store forbavselse - ethvert dyr i Lars Blaks varetægt altid bedøvet med et ordentlig slag i hovedet inden slagtingen.

Intet dyr måtte lide, han ville simpelthen ikke have den slags dyrplageri - hellere kassere et stykke af hovedet, og dyret havde under ingen omstændigheder følt smerte. Dette ærgrede Maren Kirstine temmelig meget. Hvad kunne hun dog ikke have lavet ud af dyrets hoved, hvis det ikke var blevet bedøvet inden slagtingen.

Pudsigt, der var dog et dyr i naturen, som bedstefar ikke kunne fordrage, nemlig hugormen.

Flere gange dagligt i sommerhalvåret mødte han sin fjende i naturen. Øjeblikkelig slog han hugormen ihjel, med hvad han havde i hænderne. Under de grusomste eder og forbandelser blev han ved med at tæve løs på det allerede døde dyr, indtil der kun var en blodig masse tilbage. Var der ingen slag-, stik- eller skydevåben inden for rækkevidde, så trådte han absolut og lynhurtigt på hovedet af den lille giftslange, der prøvede at vriste sig fri og baske sig op ad hans bare ben - absolut forgæves.

Stille og roligt tog Lars Blak kniven op af lommen og *snit* - hugormen var i to stykker, så gjorde den hugorm ikke mere fortræd i verden. Hvis hugormen i dag er en truet eller næsten uddød race, så må man da nok sige, at Lars Blak havde en del af æren eller skylden heri.

Mærkelig nok, hvor dyrevenlig Lars Blak end var, så var han altid en værdsat skytte, når et dyr blev gammelt og syg og måtte aflives. Altid blev han tilkaldt, når et dyr ikke kunne mere. Hans gamle hanebøsse cal. 16 blev ladet og affyret på tæt hold. Dyret var øjeblikkeligt befriet for sin smerte og omgående ekspederet over i evigheden. At så dyret ikke egnede sig til udstopning, er nok en anden sag. Selv større dyr som heste og køer plaffede han ned med sit jagtgevær, hvis det var nødvendigt.

Lars Blaks evne til at forsørge en familien under lidt trange kår blev aldrig glemt. Da de større børn flyttede hjemmefra, elskede de stadig at besøge deres forældre, når de endelig havde fri fra deres pladser på gårdene på egnen. Senere drog seks af børnene til København, hvor de stiftede familie, og nu begyndte der at komme små

børnebørn til.

Skønt Lars Blak og Maren Kirstine selv havde haft mange børn, så elskede de virkelig at lege og pusle om de små børnebørn. Nu hvor børnebørnene efterhånden er kommet op i alderen, og næsten alle er blevet pensionister, så mindes alle, hvor muntert og trygt det altid var at komme i hjemmet i Skovsted. Mange muntre historier bliver stadig genopfrisket, når vi er sammen. En, synes vi dog, fortjener at komme frem i dagens lys:

Engang gik Lars Blak i laden og puslede ved et eller andet. Pludselig blev der en forfærdelig uro og spektakel i hønsegården. Lars Blak kunne høre, at noget ganske forskrækkeligt var i opløb. Resolut greb han jagtgeværet - en lækat havde bidt sig fast i ryggen på en høne. Øjeblikkelig blev der affyret et skud - den lille blodtørstige hønsetyv segnede omgående død om, mens hønen overlevede. Nok mere held end forstand og skydeevne.

Men efter disse to attentatforsøg - først fra lækattens side, dernæst et haglskud - skulle hønen naturligvis ikke slagtes, men da selvfølgelig have en naturlig død.

I 1934 besluttede ægteparret sig til at afhænde ejendommen i Skovsted, selv om de endnu ikke kunne få aldersrente. Det hårde slid i hele deres liv begyndte at sætte sit præg på dem. Krisen i 30'erne gjorde det heller ikke lettere at drive landbrug, så ejendommen blev solgt til Jens Svendsen, der i 1942 solgte videre til familien Vandet Poulsen. Selve ejendommen, som familien Lars Blak boede i, består stadig og har i dag adressen Kanstrupvej 12 og er ejet af Birthe og Johannes Vandet Poulsen, der driver en maskinstation.

Maren Kirstine og Lars Blak med datteren Stinnes børn - fra venstre: Reinholdt, Lars Evald og Ellinor.

Maren Kirstine omgivet af Svend, Dagmar, Anine og Laura.

Til Thisted i 1934

Lars Blak og Maren Kirstine flyttede til Nygade 7 i Thisted. Ved salget af ejendommen, der var næsten gældfri, blev der opnået lidt kapitalgevinst, og for første gang i Lars Blaks historie blev han tituleret: rentier.

Efter et par år i Nygade flyttede ægteparret til Østergade 22, og Lars Blak tituleredes nu som: rentenyder.

Livet i Thisted bekom dem vel godt nok, men længslen efter tilværelsen på landet var der altid.

Nu var Lars Blak endelig blevet arbejdsfri, pludselig var der ikke noget, der hed pligter mere. Minsandten om han ikke genoptog sine barndomsløjer igen. Altid med på den værste og altid fuld af kunster og spilopper. Hans sædvanlige venlige og omgængelige væsen gjorde, at han lynhurtigt kom i kontakt med byboerne.

Især folkene i havnekvartret, hvor han gik sine sædvanlige ture, kom han rigtig i kontakt med.

Fiskerne og søfolkene kunne han udveksle minder og erfaringer med. Tit tog han med fiskerne ud på fjorden og bjærgede sig herved et måltid mad til sig selv og hustruen. Dyr kunne han under ingen omstændigheder undvære, så en hund blev hurtigt anskaffet efter flytningen til Thisted. Hunden og Lars Blak blev efterhånden et kendt syn i Thistedes gadebillede, og selvfølgelig lærte han da hunden de mest mærkværdige kunster.

Maren Kirstine var noget beklemmt ved situationen. Tænk at bo i Thisted og ikke skulle lave noget og ingen indtægt have, hvad kunne der dog ikke ske af alle alskens ulykker.

Hendes sirlig- og properhed kom til sin ret, nu hvor hun også var blevet arbejdsfri. Hun puslede rigtigt i lejligheden, sørgede for at alt var til punkt og prikke, og selvfølgelig havde hunden det som blommen i et æg.

Gigten begyndte at plage hende, så mobiliteten var ikke så stor. Deres naboer og venner fra Skovsted var utroligt flinke til at aflægge visit, når de var i byen. Næsten daglig dukkede der folk op fra Skovsted til en kop kaffe og en sludder for en sladder.

En gammel drøm om at komme i biografen blev nu til virkelighed.

Ægteparret fulgtes tit ad og så mange film. Ingen måtte virkelig vide, at de brugte penge på sådan noget unødvendigt nymodens bras. Så turen til biografen foregik altid i ly af mørket og under megen stor hemmelighed.

Østergade 22 blev ikke ægteparrets sidste bolig. Som i deres pureste ungdom skulle de såmænd flytte endnu en gang, da de blev tilbudt en lejlighed med adressen Havnen 12, hvortil de flyttede i 1941. Her var der meget mere liv og en dejlig udsigt over havnen.

Børn og børnebørn elskede at besøge dem, og de to nu aldrende mennesker nød ligeså meget at få besøg, så de rigtig kunne kræse om deres voksne børn og små og store børnebørn.

Til en eller anden fødselsdag samlede børnene ind til en radio til deres gamle forældre. Nej, nu stod verdenen ikke længere, tænk at kunne høre alle nyhederne på Kalundborg Radiostation, lige ind i deres egne stuer - udviklingen kunne da ikke blive ved!

Senere blev en telefon installeret, men ægteparret fik ikke rigtig nogen fornøjelse af apparatet, da det var lidt uvirkeligt for dem at kunne tale med deres børn i København gennem sådan et nymodens telefonrør.

I maj 1942 havde ægteparret været gift i 50 år. Deres guldbryllup skulle fejres hos datteren Dagmar i København. Lars Blak og Maren Kirstine kørte sammen med to af deres børn (Anine og Svend) og en svigersøn (Almar) med toget til København, hvor de øvrige 6 børn havde bosat sig. Det blev en rigtig dejlig fest med børn, svigerbørn, kærester og børnebørn - i alt 36 gæster havde guldbryllupsparret. Der blev serveret en dejlig middag, som parrets døtre havde lavet, og i gave fik de bl.a. nogle sølvskeer indgraveret med MK og LB samt guldbryllupsdatoen. Der blev spillet op til dans på en grammofon, og de yngre i selskabet dansede, mens guldbryllupsparret kiggede på.

Den kendte journalist og forfatter Niels Anesen havde gennem en bekendt i Thisted tit hørt om den gamle familie, og da han hørte, at parret skulle komme til København for at fejre deres guldbryllup, ville han tage i mod dem på banegården, men nåede det desværre ikke. Han var så nødt til at spore dem op i byen. Niels Anesen fandt Lars Blak og Maren Kirstine, og han skrev deres livshistorie i en gribende artikel, oven i købet med en kort omtale af hvert af deres børn, som han alle besøgte i deres hjem i København, ligesom han også deltog i guldbryllupsfesten. Artiklen, som fyldte hele 2 sider, blev bragt i bladet LANDET den 4. juni 1942.

I tiden omkring guldbrylluppet begyndte alderdommen for alvor at sætte ind.

Lars Blak begyndte nu at blive en virkelig gammel mand. Arme og ben og vel hele kroppen begyndte at volde kvaler. Turene med hunden blev kortere og kortere. Hans sædvanlige lyse sind og livlige bemærkninger havde han da heldigvis i behold endnu.

Han mente nu, "at ploven var ved at være slidt op, bedre end hvis den var rustet op". - Nej, hans humør fejlede ikke noget, det var kun helbredet, det for alvor gik ned ad bakke med.

I sommeren 1946 blev han under aftenmaden ramt af en hjerneblødning. Den gamle mand kunne pludselig ikke styre sine bevægelser mere, lægen blev tilkaldt og kunne kun beordre sengeleje. Desværre var der intet at gøre, bedstefar kom sig ikke rigtigt, og langsomt slap kræfterne op. Børn, svigerbørn og børnebørn var utrolige flinke til at besøge deres gamle far og bedstefar, alle kunne vel se, hvor det bar hen. Den 11. november samme år sov han stille ind 77 år gammel omgivet af sin hustru og 2 børn, som havde plejet og passet ham på hans dødsleje i lejligheden på Havnen 12.

Den 15. november blev han begravet på Hillerslev kirkegård. Et langt liv var forbi, et liv i sorger og glæder, et liv hvor han havde set sine børn og børnebørn vokse op, et liv med slid og slæb, et liv med at forsørge sin store familie. Som en belønning i sin alderdom fik han en tryk og glad pensionisttilværelse - hvad mere kunne han have ønsket sig i denne verden. Lars Blak må virkelig have kunnet sove ind i døden med en god samvittighed.

Maren Kirstine ramte det utroligt hårdt at blive enke. I 54 år havde hun levet sammen med sin ægtemand i medgang og modgang. Det var ikke let at acceptere, at der pludselig var en ledig stol ved bordet. Alderdommen havde også præget Maren Kirstine i længere tid, og hun havde haft en hård tid ved Lars Blaks sygeleje. I sine sidste år kunne hun virke noget indesluttet og fåmælt, og hendes lidt stille og livskloge væsen gjorde vel, at når hun endelig sagde noget, så var det virkelige noget, som hun absolut mente.

Hun blev boende i lejligheden på Havnen sammen med sin yngste søn Svend, men var flere gange på lidt længerevarende ophold hos sine børn i København og boede bl.a. hos døtrene Stinne og Dagmar.

Under sådant et ophold i København, hvor hun skulle til et barnebarns konfirmation, fik hun lungebetændelse. Penicillinen var opfundet, men vel ikke udbredt, og den 10. oktober 1948 sov hun ind i døden 77 år gammel omgivet af sin nærmeste familie. Hendes kiste blev ført til Hillerslev, hvor hun den 16. oktober blev stedt til hvile ved sin mands side på Hillerslev kirkegård. Endnu et langt liv var forbi, og det sidste samlingspunkt for hele familien var hermed borte.

Også Maren Kirstine fik virkelig udrettet noget i sit liv. 10 levende børn havde hun sat i verden, heraf måtte hun dog følge et spædbarn og en voksen datter til graven. Livet havde ikke altid være en dans på roser for hende.

Hendes lidt stille væsen kunne til tider let misforstås, men når det virkelig gjaldt, så var hun en person, man kunne regne med, og som var meget pligtopfyldende.

Hun var virkelig kommet gennem livet uden de helt store armbevægelser og havde altid været nøglepersonen i hjemmet.

Ligesom sin ægtefælle havde hun givet børnene et trygt hjem og en god opdragelse, skønt den til tider jo nok har været noget striks og hård. I sit livs efterår fik hun også som belønning for et livs slid og slæb en rigtig god pensionisttilværelse, hvor hun fik den glæde at se sine børn og børnebørn vokse op.

I dag - mere end 50 år siden Lars Blak og Maren Kirstine levede - skriver vi år 2000. Mange ting er sket siden. Lars Blaks og Maren Kirstines gravsted blev under en omlægning af Hillerslev kirkegård i slutningen af 50'erne flyttet et lille stykke, dog uden at forstyrre gravfreden, og i efteråret 1982 blev gravstedet helt slettet. Alle børnene er døde, de børnebørn, der er tilbage, er næsten alle i pensionsalderen. De ældste oldebørn nærmer sig stærkt efterlønsalderen, nogle af tipoldebørnene er allerede blevet voksne og har sat tiptoldebørn i verden - slægten føres videre!!

Hos efterkommerne genkender vi mange ting fra Lars Blak og Maren Kirstine - de ydre træk, men også det muntre og lyse sind, det lidt fåmælte og alvorlige, det pertentlige og propre - ja, og sådan kunne vi blive ved. Summa-summarum, så må vi nok sige, at Lars Blak og Maren Kirstine fra Skovsted ikke levede deres liv forgæves. Deres ånd og navn lever stadig i familien. Derfor fik vi lyst til at skrive denne fortælling om vores bedsteforældre, der var vidt forskellige i sind og skind, men trods alt havde et godt og langt liv sammen.

Der danses brudevals ved guldbrylluppet, der blev afholdt hos datteren Dagmar på Amager.

Min mors slægt og "gården"

Agnes Wigh

Maren og Anders Chr. Andersen med deres børn, ca. 1935. Børnene er bagest fra venstre: Chr. Mikkelsen Andersen og Karen Marie. Forrest fra venstre er det Anders, Marie og Agnes (artiklens forfatter).

Jesper Thomsen og hans kone Ane havde gården, som blev mit barndomshjem. Anes 3 brødre havde Gl. Neergård. Jesper Thomsen og Ane havde 7 børn, deriblandt Thomas Jespersen og min mormor, Karen Marie Jespersen, der som 4-årig kom til at bo hos sine 3 morbrødre på Gl. Neergård med henblik på at skulle arve denne gård, når de engang var døde. De gik under betegnelsen "De gammel kæl".

død overtaget af et af deres børn, Thomas Jespersen. Han forblev ugift, og ved hans død overtog Karen M Jespersen og Chr. Mikkelsen Jensen fra Gl. Neergård "gården".

I 1912 blev min mor, Maren, datter af Karen M. Jespersen og Chr. Mikkelsen Jensen gift med Anders Chr. Andersen fra Ballerum. Efter mine forældres giftermål kom de til "gården" som bestyrere, senere forpagtede de den, senere igen købte de den.

I 1918 blev "Ny Neergård" bygget til min mors bror, Jens Mikkelsen. "Ny Neergård" blev udstykket dels fra "Gl. Neergård" og dels fra "gården". Senere overtog Jens Mikkelsen også "Gl. Neergård". I den forbindelse byggede min morfar, Chr. Mikkelsen Jensen, "Karens Minde" hvor han boede de sidste år sammen med sin yngste datter, Stine.

De gammel kæl

Kr. Mikkelsen Kristensen:

Født i Neergård 24/12 1808, død samme sted 15/19 1885

Kr. Overgård Kristensen:

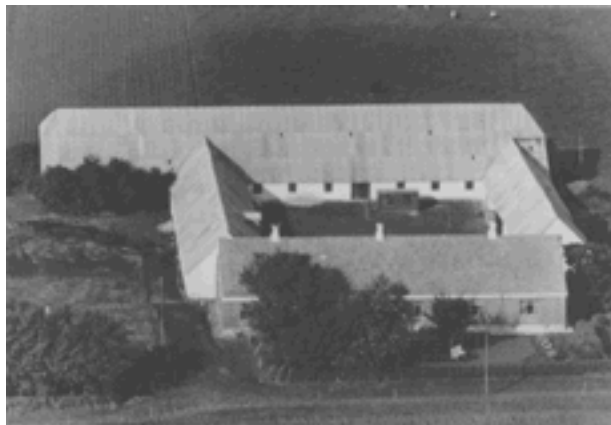
Født i Neergård 7/4 1816, død samme sted 30/1 1893

P. Overgård Kristensen:

Født i Neergård 11/2 1817?, død samme sted 29/3 1873

Som voksen mødte min mormor, Karen Marie Jespersen, min morfar, Chr Mikkelsen Jensen, som stammede fra Bisgård ud af en velhavende slægt. Efter deres giftermål købte de gården "Tinggård" i Hillerslev, hvor der nu er kalkværk - lå mellem Snerlevej og Ballerumvej (nu nedrevet). Deres 3 første børn blev født på denne gård, blandt dem min mor, Maren.

Da de 3 brødre på "Gl. Neergård" var døde, blev gården som bestemt overtaget af min mormor og morfar, Karen M. Jespersen og Chr. Mikkelsen Jensen. De beholdt dog "Tinggård", som blev bestyret af en datter og svigersøn. "Gården" derhjemme blev efter Ane & Jens Thomsens

Agnes Wighs barndomshjem, nu Nordre Kåstrupvej nr. 3.

Kontrolassistent i Nordthy 1946-48

Alfred Johannesen, Dianalund

Den 23. april 1946 kl. 8 om morgenen stod en 20-årig nybagt kontrolassistent på Hjørring station med sin kuffert og en enkeltbillet til Thisted; og så uregelmæssig var trafikken under og efter krigen, at toget først var i Thisted kl. 20 om aftenen. Jeg fik nu min cykel og kuffert udleveret og begyndte at spørge om vej til Skovsted, blandt andet gik jeg ind i et lille hus, hvor der var en gammel kone hjemme. Desværre var vore dialekter så forskellige, at vi ikke forstod hinanden, men efterhånden fandt jeg frem til formanden Chr. Hvelplund i Skovsted, hvor jeg overnattede. Næste dag blev jeg vist op til Graves Kielsgård i Kjelstrup, og så kunne jeg begynde.

Graves Kielsgård

Nordthy kontrolforening havde på dette tidspunkt 47 medlemmer med 470 køer. Dem skulle jeg så rundt til 12 gange årligt. Den enkelte ko's mælk skulle vejes aften og morgen og fedtprocent tages med dertil medtaget apparatur. Når fedtprocenterne var taget, kunne flere hunde og en enkelt kat huske, at de skulle have mælkeresterne. Der skulle også føres regnskab, som dengang foregik med hånd- og hovedkraft.

I de første tider, hvor der var andelsmejerier, blev mælken afregnet efter mængden. Det fristede nogle til at komme vand i mælken. På et husmandssted havde man ingen brønd, men brugte vand fra bækken, og mejeribestyreren kunne ikke forstå, at der var hundestejler i mælken. I slutningen af 1800-tallet opfandt dr. Gerber en ret let metode til at måle mælkenes fedtprocent. Det førte til, at mælken blev afregnet efter mængde og fedtindhold, og så var der ingen fordel i at komme vand i mælken.

Dr. Gerbers opfindelse var også medvirkende til, at der opstod kontrolforeninger. Den første var Vejen og Omegns Kontrolforening, stiftet i 1897, og den første kontrolassistent var Emil Konradi, der senere blev lærer på Ladelund Landbrugsskole. Chr. Hvelplund fortalte, at han selv havde været kontrolassistent i Nordthy, og at hans far var den første assistent her. Den danske opfindelse, som kontrolforeninger er, har været udbredt i de fleste lande, hvor man har malkekvæg.

Godt modtaget

Det var en oplevelse at komme i så mange landbohjem, hvor jeg følte mig velkommen. Det hændte enkelte gange, at jeg blev bedt om at flytte til et andet medlem, fordi der var store begivenheder i familien så som fødsel og dødsfald. Nogle steder bad man bordbøn, andre steder ikke. Et sted så manden op i loftet efter måltiderne og sagde: "Tak for mad, Vorherre." At spise brød til frugtgrød synes at være en thyboskik. Et sted fik man den gamle, kendte ret brødterninger i kogt mælk om morgenen.

"Alverdens ting på en trillebør" - "Det går så hårdt til" og "Det passer gu' nok" er thybomundheld.

En speciel thybolidelse, augustmider, stiftede jeg også bekendtskab med. En del af medlemmerne malkede med hånden. En enkelt malkede en stråle ned på gangen til katten, der åbnede munden og drak.

Det virkede mærkeligt at skulle flytte hver dag og overnatte et nyt sted. Det første jeg tænkte om morgenen var: "Hvor er jeg i dag?" Et par gange har jeg sovet i halmsenge, der er meget behagelige at sove i, selv om musene arbejdede nede i halmen.

Under og efter krigen var der stor mangel på cykeldæk og slanger. Engang kom der brev fra fællesledelsen i Thisted, som meddelte, at man var tildelt to cykeldæk. Dem kunne fællesledelsens 16 kontrolassistenter så søge om at få et af.

En kontrolassistent var så smart, at han satte en ståltråd gennem de gummipropper, som brugtes til mælkeflaskerne, og satte dem om cykelhjulet.

Der findes gårde, hvor den samme slægt har ejet gården i flere generationer, og der er også gårde, hvor den samme kofamilie har levet på gården i lange tider.

Hos Petrus Overgård i Nr. Knudegård stammede hele besætningen på ca. 20 køer fra en ko født mellem 1890 og 1900.

Jeg fik et lille kvistværelse hos Jens Rotbøll og hans husbestyrerinde Kristiane i Skovsted. De to ædle mennesker var kommet ude fra Hjardemål Klit. De havde den indstilling, at de ikke ville have aldersrente, men klare sig selv. Rotbøll fremstillede ca 200 par sivsko om året. Jeg var med ham ude på Lønnerup fjord og høste siv. Om sommeren gik Rotbøll i stundthoser (strømper uden fod), som Jeppe Åkjær skriver om i Mads Doss. Mors og Thy har jo været fri for muldvarpe. I den forbindelse fortalte Kristiane, at hun i sin barndom havde hørt, at muldvarpen skulle komme til Thy lige før verdens ende - nu er muldvarpen kommet til Nordthy! Jens Rotbøll var ikke uden lune. Han gav mig følgende anbefaling:

Anbefaling

På givne foranledning skal jeg til oplysning meddele, at Alfred Johannesen, som jeg har lært at kende det sidste halvårstid er en nederdrægtig filur, som kun pønser på at

lave skarnsstreger, og som jeg på det indstændigste må advare enhver imod at indlade sig med.

*Skovsted 8. februar 1947.
Under vor hånd og segl.
Jens N. Rotbøll.*

Med denne anbefaling i lommen forlod jeg til november 1948 Skovsted for at blive soldat. I nogle år var jeg kontrolassistent i Vendsyssel, Sønderjylland og Norge, men forlod som mange andre landbruget og blev uddannet som diakon på diakonskolen i Århus.

Nu er der gået 52 år siden, jeg var i Skovsted, og de fleste af dem, jeg kom hos, er på kirkegården. Dog har jeg endnu venner deroppe, bl.a. har jeg haft den glæde at blive inviteret til Tage Kristensens fødselsdag.

Jens Rotbøll ved sit hus, nu Kjelstrupvej 61. Her havde Alfred Johannesen fast tilholdssted, men ellers skiftede han sovested 377 gange i den tid, han var på egnen.

Afvandingen af Store Hillerslev enge - også kaldet æ kja

Kristian Overgaard

Da jeg i 1947 købte ejendommen Skovstedvej 26, blev jeg ejer af en parcel i St. Hillerslev Enge, der er det yderste område, inden vi når Storåen, fordelt på ca. 100 parceller. Fordelingen af de mange små parceller er sket for mange år siden, for at så mange som muligt kunne grave tørv til eget brug. Jeg nåede også i mine første år at grave tørv, et arbejde som var noget omstændeligt. Først skulle tørvene trækkes op i lange flager, så skulle de hakkes ud og sættes til tørre, og senere blev de stakket for at tørre helt. Derefter blev de kørt hjem og båret på loftet. Herefter kunne vi hente en kurvfuld til kakkelovnen og komfuret.

Alt arbejdet var ved håndkraft, og hvis f.eks. dette arbejde skulle udføres til dagens arbejds lønninger, ville det blive dyrt at fyre med.

Derudover kunne vi bjerge lidt græs og hø, men da hele området var fyldt med store huller, hvor tørvene var gravet, måtte alt arbejdet udføres med høle, fork og håndrive. Derfor fik ejerne efterhånden ikke noget ud af arealerne. Krigen var slut, og brændslet kunne købes. Det blev også moderne med oliefyrrer og centralvarme.

Jeg tror, det var i 1949, at P. Jensby og P. P. Kappelgaard opfordrede mig til at medvirke til en bedre udnyttelse af engene. Vi fandt hurtigt ud af, at det kun kunne ske ved en afvanding.

Vi tog kontakt til en afvandingskonsulent, der kunne fortælle os, at det kunne lade sig gøre, endda uden åbne grøfter. Samtidigt kontaktede vi landinspektør Poul Boe for at få forslag om jordfordeling. Da begge dele var kommet på plads, indkaldte vi til lodsejermøde, hvor forslagene fik en god modtagelse, og stort set blev godkendt.

Den første bestyrelse med P.P. Kappelgaard som formand, P. Jensby og undertegnede gik herefter i gang

med det praktiske arbejde. Drænrørene måtte bæres omkring, men da de først var på plads, fungerede de, og vandet forsvandt. Så kunne vi køre med traktor for at jævne jorden.

Efter et stykke tid viste det sig, at jorden var endog særdeles god til netop græs, og hundreder af kreaturer fik herefter græsning de følgende mange somre.

Ved jordfordelingen blev parcellerne reduceret til omkring 30, og sammenlægningen er senere fortsat.

Det var en stor ændring af æ Kja's natur, der skete dengang, men der er stadig mange, der bruger æ Kja til en stille aftentur.

Der blev anlagt en vej gennem området. Den er senere forlænget over storåen, så der nu er uhindret vej til Ballerum. Mange bruger broen over storåen til fiskeri - og til naturnydelse.

Mange var skeptiske, da vi startede projektet, men da naboerne så resultatet, fulgte de hurtigt med.

Kåstrup Enge, Lille Hillerslev Enge og hurtigt også hele Tagmarkens afvanding. Tagmarken strækker sig vest fra Ballerumvej over Kløv Kær, forbi Bromølle - ind mod Kløv by og mod syd til Lønnerup Fjord. Et meget stort område på ca. 700 ha.

Der blev i de år skabt en hel ny natur i disse store områder. Der blev skabt agerjord af meget god kvalitet, og den gennemførte jordfordeling skabte muligheder for driften. Der blev ligeledes, ved hjælp fra Hedeselskabet, planlagt træplantning, som resulterede i en helt ny natur. Her trivedes fugle og andre dyr godt, og ikke mindst mennesker.

Det bør nok siges, at forudsætningen for at dette store afvandings- og jordfordelingsarbejde kunne lade sig gennemføre, skyldtes udelukkende den danske lovgivning. Der var store tilskud til såvel dræning som jordfordeling.

Jul før og nu

Anna Katrine Nielsen ("Søster")

Julen var jo i gamle dage - altså da jeg var lille - ligesom nu årets højdepunkt, og jeg vil her prøve at beskrive, hvordan vi holdt jul dengang. Det kan være svært, fordi lugten, lyset, lydene osv. som også hører julen til, kan jeg jo af gode grunde ikke få med.

Der er så mange, der siger, at nutidens børn er så forvante, men det vil jeg nu ikke gi' dem helt ret i. Det er nok rigtigt, at julen i dag koster mange flere penge end dengang for 60 til 70 år siden, men julen dengang var mere hyggelig.

Vi havde mere tid til det hele - eller mor tog sig mere tid til at hygge.

Det startede for det meste med, at vi skulle slagte julegrisen. Den var blevet fodret ekstra godt, så den var tyk og fed. Det var godt, at den ikke vidste, hvorfor den fik ekstra foder, for så ville den nok ha' sultestrejket.

Nå, men mor ringede (jo, vi havde skam telefon), og bestilte slagteren til at komme en bestemt dag og klokkeslæt. Så skulle vi have tændt op under gruokedlen, som var fyldt med vand. Vi skulle hente tørre pinde og tørv, så der rigtig kunne blive blus under. Vi nåede altid at få vandet i kog, inden slagteren kom kørende i sin "fjedervogn" med en hest foran til at trække vognen. Slagteren hed dengang Karl Brogård - en herlig buttet mand. Efter at hesten var kommet ind og var blevet bundet i hestestalden, bandt han et stort forklæde om maven, og så var han klar til at gå i gang.

Nu gik den vilde jagt med at fange grisen - jeg kan godt forstå, at den prøvede på at løbe sin vej - men den blev altid fanget og kom op at ligge på et stort kar.

Benene blev bundet sammen - altså bagbenene - så den ikke kunne løbe fra os. "Os" var min far og mor, vores herlige "gammelfæ", min bror og jeg. Og nu var det, at jeg i hvert fald holdt mig for ørerne, for nu blev grisen stukket i halsen med en lang skarp kniv. Den skreg "som en stukket gris", og det lød forfærdeligt. Mor stod parat med en ren hvid spand og en stor træske, og nu løb alt blodet ned i spanden, alt imens mor hun rørte og rørte i det, for ellers ville det blive til én stor klump, og så kunne det ikke bruges til noget. Det var ikke sjovt at være gris, for nu var den jo altså død. Jeg syntes, det var synd for den, men på den anden side skulle vi jo også gerne har en flæskesteg på bordet juleaften - og vi havde jo mange flere grise i svinestalden - så - pyt!

Nu blev det store kar vendt om, og alt det kogende vand blev hældt deri - og uha - for nu blev grisen dypet i det, så det var alligevel godt, at den var død. Nu tog slagteren noget frem, der lignede et kræmmerhus, bare den var lavet af stål og var skarp i den store runde ende. Den brugte han til skrabe grisen med, så alle svineborsterne faldt af (så var vi fri for at få dem i munden juleaften).

En krog havde han til at rykke neglene af med, og hvor blev den pæn af det. Så havde slagteren en lille stige med - lidt højere end slagteren selv - den blev lagt på karret, og grisen blev trillet over på den. Bagbenene, som var bundet sammen, blev bundet til stigens ene ende, som så blev

rejst op. Nu hang så julegrisen der og så flot ud. Men så kom far kørende med en trillebør, for nu tog slagteren igen en skarp kniv frem og sprættede maven op, så alle tarme og indvolde faldt ned i trillebøren.

Hjertet, leveren, lungerne, nyrene samt nogle af tarmene kunne bruges. Tarmene blev brugt til medisterpølse. Ørerne blev skåret fra, og halen. Nogle syntes, og synes, at halen er det lækreste på hele grisen. Grisen blev delt i 3 dele: 2 sidestykker og rygraden for sig selv.

Nu skulle slagteren ha' rensset tarmene - de største blev brugt til blodpølse, og derefter var hans arbejde egentlig forbi - - nå, ja, en kop kaffe skulle han da lige ha', en snak og så sin velfortjente løn. Og så ellers af sted til næste slagting. Op til jul havde han tit en medhjælper med, så det kunne gå lidt hurtigere. Også dengang var det en lidt travl tid, den der juletid.

Nu skulle grisen hænge et døgn, så den kunne blive rigtig afkølet. Næste dag skar far så grisen ned og bar den ind på køkkenbordet, og så gik mor i gang. Allerførst blev der lavet blodpølse af det blod, mor havde samlet i den hvide spand dagen før. Dagen før havde far hentet pølse-mel - d.v.s. valset rugmel - som blev rørt i blodet sammen med fedtterninger, rosiner og timian for at gi' en god smag. Alt blev rørt sammen til en passende tyk "grød". Så tog vi et pølsehorn (et stykke af et ko-horn), som blev puffet indeni tarmene - foroven - så holdt vi godt fat om det, og med en ske puffede vi blodmassen ned i tarmene. Det var noget af det, jeg kunne hjælpe til med, helt fra jeg var en 7 - 8 år gammel, så det blev jeg god til. Der var blevet bundet for den ene ende af tarmen, og når der var nok i, blev der bundet for den anden ende også - det er ikke den hele sandhed for i mange år sad "gammelfæ" og snittede pølsepinde. Spidse pinde på en 10 - 15 cm's længde. De blev så stukket i tarmene for at lukke for dem. Men da vi ikke havde "gammelfæ" længere, brugte vi nål og bomuldsgarn til at lukke med.

pølsehorn

Gruokedlen var igen kommet i kog, og der blev pølserne puffet i og kogt. Det var meget lækkert at få blodpølse, og mor lavede en lækker sovs af det vand, pølserne var kogt i, blandet med sirup og kanel - åh, hvor det smagte godt!

Mor delte grisen i stykker og vidste præcist, hvor hun skulle skære, for at stykkerne kunne bruges til henholdsvis flæskesteg, rullepølse og suppekød. Noget blev hakket med en håndmaskine til frikadeller, medisterpølse og lign.

Dengang tilberedte vi de forskellige ting, d.v.s. stegte kogte og deslige, og dernæst blev det henkogt. Nogle specielle glas blev vasket og skyllet meget omhyggeligt. Kødet blev puffet deri med sky ved. Et gummibånd blev ligeledes kogt omhyggeligt, samt et låg, der blev lagt på og holdt på plads af en bøjle. Så blev en stor gryde med glassene i bragt i kog og skulle koge en times tid. Gryden blev taget af og afkølet langsomt. Dagen efter var det så spændende, om låget "bandt" - suget fast ved vakuum - gjorde den ikke det, måtte man prøve igen.

Flæsk, ben og noget af medisterpølsen blev saltet i et saltkar - det kunne bruges til at koge suppe på i vinterens løb. Når alt dette var i orden, var det hele velbevaret, til glæde for os alle en hel lang vinter.

Jeg glemte sørme helt at fortælle om mors hjemmelavede rullepølse, der var noget helt for sig selv:

I dag kan vi jo se rullepølser i lange baner, f.eks. i Brugsens køledisk - alle sammen ens, og de smager ikke af så meget (undskyld Brugsen). Mor syede en rullepølse af slaget fra en gris - d.v.s. mellemgulvet fra en gris - en stor og kraftig muskel, som vi vist også har. Den blev skåret fra alt det andet dejlige sul, som er på en gris. Derefter blev den bredt ud på bordet, og strimler af flæsk og kød blev lagt på. Løgringe, salt og peber - og nogle gange persille - blev rullet sammen til en pølse. Mor havde en stoppenål med stærk bomuldsgarn i.

Så syede hun det hele sammen, og der var jo således ikke 2 rullepølser, der var ens. Bagefter blev det snøret pænt med en bomuldssnor på en bestemt måde. Så blev den puttet i saltkarret, indtil vi en dag skulle have en lækkerbiskken. Til sidst blev den kogt og lagt i pres i en pølsepresser, som jeg stadig har - en rigtig museumsgenstand.

Hjemmebrygget øl

Noget af det vi absolut skulle ha' lavet inden jul, var øl. Det bryggede mor også selv, og det startede også med, at far kørte op til Brund Mølle, hvor Jeppe Kloster Larsen stod for sagerne. Det var igen rugkerner, der blev behandlet og lavet til malt.

Far kom så hjem med en sækfuld af det, og så skulle mor forhøre sig hos Birgitte Agerholm, om hun havde ølgær på lager - det blev gemt fra den ene brygning til den næste. Når mor så havde brygget, kunne Birgitte få hos hende. Der var mange dengang, der selv bryggede øl, så der var flere, der var leveringsdygtige i den retning.

Så blev de store trækar fundet frem, så vi kunne være sikre på, at de var tætte, for hvis de blev for tørre, blev der nogle revner hist og her - i så fald blev der hældt vand på dem. Nu var de indledende manøvrer gjort, så nu kunne vi igen fylde gruekedlen med vand og tænde op. En gruekedel kunne man simpelthen ikke undvære dengang. Så skulle man ha' en tappepind - en kæp på ca. 1,5 meters længde, spidset i den ene ende. Den blev stukket i et hul i bunden af karret. Så blev der lagt små halmknipper i bunden, og ovenpå det blev så malten lagt. Når vi kom så langt, var vandet kommet i kog, og det blev så hældt på malten. Så var det hele i gang, og nu skulle det stå og trække, indtil det havde en passende temperatur - ca. 37 grader - og så kunne det der ølgær hældes på.

Temperaturen skulle holdes bestemt, ellers kunne det ikke gære. Så vi måtte fyre i komfuret, og der blev lagt

låg på og tæpper ovenpå. Og så gærede det - helst så skummet blev flot og tæt, og nåede op til låget. Sådan stod det et døgn tid, eller til skummet faldt igen. Så blev det skummet af, og så var øllet fint. Jeg skal da huske at fortælle, at der kom sukker i før gæret. Det er jo sukkeret, der danner det der alkohol, så afhængig af, hvor meget sukker vi kom i, kunne vi bestemme, om det skulle være stærk øl, eller ikke så stærk øl.

Nu skulle flaskerne gerne være parate. De blev hentet ned fra loftet, hvor de altid stod. De blev vasket i sodavand med en flaskerenser og skyllet godt bagefter. Blev så stillet på hovedet og dryppede af. Når øllet var blevet helt klart (der var blevet noget bundfald), tog vi tappepinden lidt op, så øllet kunne løbe ned i en spand. Vi havde en tragt og en øse, og så fyldte vi øllet på flasker. Vi kunne dengang - hos købmand Christiansen - købe korkpropper. De blev kogt for at gøre dem bløde, og så banket i med en stor træske. Det var hårdt og koncentreret arbejde, fra vi startede og til nu. Det næste var så, at flaskerne blev båret ned i en kold kælder, for at de skulle lagres. Hvis øllet ikke var færdiggæret, slog det propperne af med et brag. Når det skete, kunne vi lige så godt hente flaskerne og drikke indholdet, fordi uden prop blev øllet ødelagt. Den slags øl kunne også bruges til øllebrød.

Mor ville ikke høre tale om, at man kunne blive fuld af hendes øl, men det kunne man altså godt. Gæsterne, der nød hendes gode øl, kunne godt blive temmelig højrøstede, men Mor sagde altid: "De ka' i hvert fald et blyw fuld a min øl - - æ hå ingenting puttet i det! "

Den store bagedag

En anden dag først i december havde vi "Den store bagedag". Det var også noget af en begivenhed. Det var nærmest brød til hele vinteren, der blev bagt den dag, så det var mange forskellige slags deje, der blev lavet om morgenen. Der blev fyret op i en mægtig stor ovn, der var så stor, at da den blev taget ned, blev der lavet et badeværelse der, hvor den havde været. Så der kunne være mange plader med brød i den.

Der blev lagt dej til almindeligt "fint brød", d.v.s. noget lignende sigtebrød, og der var dej til boller i massevis. Noget skulle blive til æg-kager, de blev krydret med lidt ingefær, og størrelsen var vel som 4-6 boller. Noget lækkert brød, lige til juledagene. Den slags bager jeg stadig til jul.

Store plader blev fyldt med brød og sat ind i ovnen med en lang træspade. Spaden blev selvfølgelig brugt igen, når brødet skulle ud.

Lige ved siden af køkkenet havde "gammelfæe" sit værelse med en stor bred seng. Der blev alt det varme brød lagt ind, når det kom ud af ovnen. Sikke en herlig duft, der kunne blive.

Jeg kan især huske engang, da jeg nok var en 3-4 år gammel. Jeg var blevet puttet i "gammelfæes" seng for at sove middagssøvn. Da jeg så vågnede et par timer senere, var sengen rundt om mig fyldt med alt det dejligste brød. Jeg tog en varm bolle i hånden og løb ind i køkkenet og sagde glad til mor: "Se mor, dem kan jeg varme fingrene på!" - nogle herlige minder at ha' at tænke på så mange år efter.

Idræt

Svend Sørensen

Hillerslev Idrætsforening

Solveig Holm og Aksel Bang ved HIF's våbenskjold

Som det fremgår af HIF's våbenskjold, så daterer foreningen sin grundlæggelse til året 1919. Man må gå ud fra, at man på et tidspunkt har haft belæg for at fastsætte dette årstal. Grundlæggelsen kunne imidlertid med en vis ret have været fastsat både før og senere, som det fremgår af bogen "Jysk Fodbold i Fortid og Nutid" fra 1953. På det tidspunkt havde mejerist Søren Jensen afløst Svend Aage Tolbøll som formand, og det var ham, der forsynede bogens redaktion med oplysninger. Søren Jensen fortæller, at han fik de ældste oplysninger om klubben fra Chr. Smed Frandsen (far til Egon Frandsen). I bogen hedder det:

"Der har været spillet fodbold i Hillerslev fra omkring 1910, og der har på et vist tidspunkt også været en forening med købmand Edvard Skaarup som formand, men der blev aldrig tale om noget virkeligt organiseret foreningsliv på den lejede bane i Skovsted. Først da den nuværende forening blev stiftet i 1930, indledtes en rolig og stabil udviklingslinie, og foreningens fodboldspillere blev ret hurtigt organiseret i Thisted amts oplandsturnering. I 1946 blev HIF endda amtsmestre."

Oplysningen om, at det hele startede i Skovsted, bekræftes af Anton Tousig. Efter at hans forældre købte Skovstedlund i 1913, blev der spillet fodbold både på engen neden for gården og på Skovstedlunds eng ude ved Bromølle.

I ovennævnte bog kan man læse, at den første formand ved stiftelsen i 1930 var Rasmus Grøndal. Foreningen blev tilsluttet JBU i 1949, og allerede i foråret 1951 rykkede Hillerslev op i A-rækken, idet Vorupør i kvalifikationskampen i Hundborg blev besejret med 2-0. I de følgende kampe om jyllandsmesterskabet vandt HIF over Hurup 4-1, men blev derefter slået af Durup 0-2. Af spillerne på oprykningsholdet havde Aage Jensen, Knud Daugaard og Konrad Harbo flere gange været på det udvalgte Thy-hold til kampene mod Mors.

I den første sæson i A-rækken kom holdet ud for hård modstand og undgik med nød og næppe sidstepladsen. Året efter gik turen imidlertid ned i B-rækken igen. En af forklaringerne på nedturen var, at holdet mistede spillere, bl.a. Svend Aage Tolbøll, der havde stor betydning for holdet.

Må vi præsentere: Noget så sjældent som et fodboldhold fra 1913!! Det var dengang, der blev spillet i Skovsted.

Bagest fra venstre: Kr. Krog, August Christensen, Otto Krog Pedersen, Andreas Bonnerup, Chr. Smed Frandsen.

I midten: Anton Christensen, Roald Andersen, Anders Oddershede, Peder Chr. Pedersen, Andreas Nielsen.

Foran: Chr. Thomsen.

Hillerslev Idrætsforenings første karlehold, der i 1951 rykkede op i A-rækken.

Stående fra v: Ejvind Thomsen, Knud Hartvig Knudsen, Bent Frandsen, Arne Tolbøll, Svend Aage Tolbøll.

I midten fra venstre: Alfred Overgaard, Niels Pedersen, Leif Frandsen.

Forrest fra venstre: Knud Daugaard, Aage Jensen, Konrad Harboe.

Jubilæumstale

Ved foreningens 75 års jubilæum d. 28.10.94 blev festtalen holdt af Henry Hansen, Brund. Talen er gengivet i "3. halvleg" nr. 4 1994, og her kan man blive klogere på klubbens historie:

"Den første bane var på Lars Kræn's "tovt" (Jørgen Sunesens bedstefar). I 1929 blev banen flyttet om på central-jorden. Det er der, Søren Jensens hus og skolen ligger i dag.

I 1934 holdt banen igen flyttedag. Det blev til Hillerslev Kær, Hvidholm Eng. Dette stykke jord ejes i dag af Thomas Lynge. I 1939 blev der lavet en bane der, hvor den "gamle" bane ligger i dag. Denne jord tilhørte skolen som landbrugsjord. Men lærer Thorup havde ingen intentioner om at dyrke landbrug.

I 1946 lejede man et stykke af præstegårdsforpagter Karl Vandet for den nette sum af 1500 kr. for en sæson, mens der blev lavet en rigtig bane på skolejorden.

1947 blev banen så indviet, hvor sognerådsformand Jens Sunesen holdt indvielsestalen. Han sagde bl.a. til sportsfolkene, at det drejede sig om at holde disciplin og god tone på pladsen. To ting som stadig skal gælde, efter min overbevisning. Banens omkostninger blev på 20.000 kr. Klublokalerne var dengang lærerens lade og brændeskur.

Holdet der spillede indvielseskampen på den nye bane 1947. Bagest fra venstre: Chr. Johansen, Henry Tolbøll, Svend Aage Tolbøll, Niels Evald Poulsen, Henry Mikkelsen. I midten: Viggo Vestergård, Niels Pedersen, Alfred Vestergaard. Foran: Hartvig Isaksen, Jens Chr. Hansen og Knud Daugaard

Det første klubhus blev bygget i forbindelse med den nye skole i 1960 og udvidet i 1974. Lysanlæg blev lavet i 1968. Så fik vi den nye fodboldbane indviet i 1981, og klubhuset stodte til i 1986. Sidst har klubben udvidet med en flot tennisbane i 1993."

I anden afdeling af sin tale kom Henry Hansen ind på nogle af de navne, der har sat deres præg på klubben:

"Af personer, som har virket særlig aktivt i HIF, vil jeg begynde med at nævne klubbens to æresmedlemmer, Børge Hansen og Niels Pedersen. Børge blev udnævnt til æresmedlem d. 14.4.47 og har været med i udvalg og andet siden hen. Niels begyndte at spille fodbold i 1941, og så vidt jeg ved, er han den, der har haft flest gøremål i klubben. Lige fra aktiv spiller til holdleder, bestyrelsesmedlem, kridtmand og den mand, der frydede sig mest

Klubhus og cykelskur blev nedrevet i 1995

når vi slog Nors. En anden, jeg vil nævne, er Richard Harbo, som aktiv spiller i 40 år samt bestyrelsesarbejde. Af andre vil jeg nævne: Svend Tolbøll, Alfred Vestergaard, Åge Kræn, Åge "Mølbygger" Nielsen, lærer Poulsen, og i nyere tid: Svend Åge Kjær, Anders Heegaard, Anders Andersen og Jørgen Poulsen, som var primus motor ved det nye klubhus. Og den eneste kvindelige formand indtil nu, Birthe Kjær. Det var flot og modigt, da hun sprang til dengang i en så mandsdomineret verden."

En gammel målsluger

"Jeg har svedt flere tusinde liter petroleum ved at dyrke idræt," fortæller Harald Skårup fra Skovsted. Men han føjer til: Det har givet mange dejlige timer."

Sådan indledes en artikel, der i 1985 blev bragte i "3. halvleg" (nr. 1) om gymnasten, fodboldspilleren og atletikudøveren Harald Skårup. Senere kan man bl.a. læse:

"Harald Skårup har lavet mange mål som centerforward for Hillerslevs karlehold. I mange af kampene var hans to brødre, Kristen og Charles, også med på holdet.

Harald startede med at spille fodbold i HIF omkring 1930. Han var 16-17 år dengang, men der var ingen ungdomshold, så man kunne først komme til at spille rigtige turneringskampe som senior.

Det kan godt ryste den gamle fodboldspiller at se drengespillerne nu om dage varme op til en kamp med en halv snes fodbolde - og så kommer dommeren oven i købet med en ekstra, når kampen skal begynde. Da han startede med at spille fodbold, havde de meget besvær med at holde luft i den ene bold, klubben havde.

En træner var et ukendt begreb i fodboldens barndom. Til gengæld var der heller ikke fast kontingent - man samlede penge ind, når der var brug for nogen. Og når man ville have fodboldstøvler, kunne man købe Thistedspillerens aflage hos skomager Nielsen i Thisted.

Harald Skårup har spillet på forskellige baner i Hillerslev, bl.a. nede på engen. Her skulle kreaturerne også have lov til at gå, så opvarmningen til kampen startede med en skov! Men så var banen også nogenlunde ryddet. Det var værre i Stenbjerg, hvor man måtte spille uden om en el-mast, som var på banen.

Målene nede i engen bestod af granrafter uden overligger. Da man flyttede op på banen nord for kirken, fik man rigtige mål. Oven i købet tillod man sig den luksus at forsyne målene med net. Brugsforeningen leverede snore

ne, og Harald lavede nettet på samme måde, som han bandt fiskenet.

Som regel cyklede spillerne til kampene.

Men når man skulle længere væk, blev det efterhånden almindeligt, at Peter Thomsen fra Hillerslev kørte med sin lastbil. Så betalte spillerne omkring 50 øre for at stå omme på laddet. Her kunne også blive plads til de mest trofaste tilskuere.

Jagt og fiskeri har altid været Haralds store interesse. Under en kamp i Ræhr fik han øje på en ung jagthund, mens han kastede indkast. Harald bød 15 kr. for hunden, men ejeren ville have det dobbelte. Handelen fortsatte imidlertid, når han var ude ved sidelinjen. Enden blev da også, at han fik hunden med hjem."

3 Skårup-brødre på HIF's fodboldhold sidst i 30'erne, før banen blev flyttet op til kirken. Forrest fra venstre: Charles Skårup, Henry Vestergård og Åge Nielsen. I midten fra venstre: Viggo Hansen, Chr. Skårup og ukendt. Bagest fra venstre: Vagn Nielsen, Harald Skårup, Harry Enggård, lærer Poulsen og Chr. Hansen.

Henry Hansen

I nyere tid har Henry Hansen fra Brund mere end nogen anden sat sit præg på HIF, hvor han var formand 1967-72, 1974-78 og i 1990. Henry blev født i 1946 og spillede som dreng fodbold i Brund. Han kom på efterskole i Hundborg, hvor han efter skoleopholdet forblev som karl i halvandet år. I denne periode spillede han i Hundborg. Til november 1963 kom han i lære hos smeden i Brund, og derefter tørnede han ud for Hillerslev. Allerede et par år efter begyndte han at træne et drengehold, noget han fortsatte med indtil begyndelsen af 80'erne.

Henry Hansen oplyser, at førsteholdet rykkede op i serie 4 i 1967. Indtil da havde der ikke været nogen træner, men man mødtes til træning og spillede på to mål. I de to første sæsoner i serie 4 havde man som træner barberen fra Østerild, Egon Nielsen. Han havde ingen bil, så Henry måtte hver træningsaften hente og bringe ham i Østerild.

Hans afløser var Villy Christensen, der var træner i 1970-71 og sluttede med at føre holdet op i serie 3.

Derefter var Kaj Jensen, Ræhr, træner i to år, og han blev efterfulgt af Jørgen Knakkegård, der var træner fra 1974 til 1976.

Oprykkerne til serie 3 i 1971

Bagest fra venstre: Villy Christensen (træner), Frits Christensen, Poul Jensen, Knud Thorup, Poul Tousig, Ole Hansen, Niels Ole Bach.

Forrest fra venstre: Knud Erik Kjær, Anders Kristian Jensen, Svend Åge Jensen, Svend Åge Kjær, Henning Søe, Poul Ringgård.

Da Jørgen Knakkegård sluttede i 1976, blev det med maner. HIF lå på en delt andenplads, som gav oprykning til serie 2. Tødsø var det andet hold på oprykningspladsen, så de to hold spillede oprykningskamp i Hørdum i overværelse af 800 tilskuere. Kampen endte 0-0, og i omkampens sidste sekunder udlignede Andreas Søgaard til 1-1. Derefter var der straffesparkkonkurrence, hvor HIF trak det korteste strå. Slutresultatet blev 7-6 til Tødsø.

Denne oprykningskamp må betragtes som det absolutte højdepunkt i klubbens nyere historie. Om kampen skrev Thisted Dagblad: "Hillerslev kæmpede godt med målmanden Svend Åge Jensen helt i særklasse." Efter kampen udtalte holdleder Henry Hansen til avisen: "Selv om både jeg og spillerne var skuffet efter kampen, var vi dog enige om, at Tødsø's sejr var fortjent."

Se sådan taler en rigtig sportsmand!

Nordthy's fodboldtræner Henry Hansen, Brund, slæbes hjem af Børge Lukassen (tv) og Bjarne Nielsen efter byfester i Østerild i 1986. Henry havde købt en vogn, og med i handelen var, at han skulle trækkes hjem mod en betaling af 100 kr. pr. km.

Sæsonen blev 1977 lidt af et antiklimaks. Man havde fået en træner, der ikke kunne med spillerne, og midt i perioden måtte Henry træde til som træner. Men der var rejst så mange spillere, at nedrykningen blev en kendsgerning.

Holdet rykkede dog op igen året efter, men kun for en enkelt sæson.

Derefter hed træneren Gunner Gade i to år.

I 1982 blev Niels Kolding træner, og ikke mindst hans kapacitet som spiller var med til at sikre oprykningen til serie 3 allerede samme år. Han varetog også træningen det følgende år, hvorefter han blev afløst af Jørgen Jacobsen, der havde to sæsoner. I 1986 spillede holdet igen i serie 4, nu med Anders Heegård i trænerrollen. Året efter var Bjarne Nielsen som træner med til at spille holdet op i serie 3, hvor det kun blev til en enkelt sæson.

Nedturen fortsatte i 1989, da førsteholdet måtte rykke ned fra serie 4. Henry Hansen var vendt tilbage som træner det år, og på trods af skuffelsen havde han den tilfredsstillende, at andeholdet rykkede op i serie 5.

I 1990 forestod Jan Pedersen og Karsten Jensen træningen i fællesskab. Året efter tog Anders Heegård over og førte holdet op i serie 4, hvor det blev til to sæsoner. Siden har holdet måttet finde sig til rette i serie 5.

For Henry Hansen blev 1983 et mærkeår. Han modtog JBU's sølvnål for 15 års virke for HIF. Reelt var der tale om længere tid, men i JBU regner man fra det 18. år. Samme år fik han tildelt Sparekassen Thy's lederpris. Senere, i årene 1985-91, nød man godt af hans erfaring som træner i Nordthy, Hanstholm og Snedsted. Også på bestyrelsesplan var der bud efter ham, idet han 1995-98 sad i bestyrelsen for Thisted FC.

Ved indvielse af stadion i 1981 fik HIF overrakt en ny fane af Børge Hansen. Ved samme lejlighed fik Anders Heegård fritidssamvirkets lederpris. Fanen bæres her fra banen af Leif Pedersen fulgt af Jens Jensen (formand), Svend Thorup og Børge Hansen.

Anders Heegård får en tur i luftgynge efter oprykning til serie 4 i 1991.

Trofast tilskuer

Da HIF i 1982 udgav det første nummer af klubbladet "3. halvleg", indeholdt det et portræt af Anders Enggaard, der foruden at være frisør også var tipsforhandler. Hver onsdag eftermiddag måtte kunderne finde sig i, at klipningen var indstillet, for da blev der kun taget mod tipskuponer. I artiklen kunne man bl.a. læse:

"Frisør Anders Enggaard Kristensen, Hillerslev, har gennem hele sit liv vist en enestående interesse for fodbold, og han har gennem en lang årrække været en ivrig HIF-tilhænger.

Han var selv aktiv, indtil han blev 15 år, da blev han syg og delvis invalid. Men selv da han måtte have hjælp af krykker, var han som regel at finde på Hillerslevs bane, som dengang lå uden for hans hus. Hans store interesse medførte, at han kom i boldudvalget, og han fulgte ikke alene kampene, men også til træning var han en flittig gæst. Anders Enggaard fortæller, at han på fodboldbanen har mødt mennesker lige fra 2 år til 90 år, og han har haft mange skønne oplevelser.

- Den største havde jeg engang, Nors skulle komme på besøg i Hillerslev. Nors-spillerne kom kørende med traktor og vogn, og på siderne af vognen stod der bl.a., at nu skulle Hillerslev få sit største nederlag nogensinde."

Baggrunden for Nors-spillernes triumftog var, at de allerede havde sikret sig oprykning til serie 4, men som det vil være mange bekendt, så vandt Hillerslev kampen, vistnok 3-1. Videre i artiklen udtalte Anders Enggaard:

"Hvis jeg skulle nævne en enkelt spiller, jeg aldrig vil glemme, skal det være målmanden Aage Jensen, Skovsted. Når han vogtede målet, var det sjældent, modstanderne fik lov at score."

Lignende udtalelser møder man hos mange Hillerslev-folk af lidt ældre dato. Aage Jensen (Aage Kræn) var åbenbart en målmand af et format ud over det sædvanlige. Således havde Thisted forgæves bud efter ham.

"Triumstoget "fra Nors i 1961

Nyt klubhus

Lørdag d. 21. juni 1986 kunne HIF indvi sit nye klubhus. Dagen startede med flaghejsning og morgenkaffe, hvor der var smurt 400 rundstykker og brygget 50 liter kaffe. Derefter var der optog og festtaler. Formanden Kurt Holm takkede i sin tale for den store, frivillige arbejdsindsats under byggeriet. Der var også en tak til kommunen, der havde bevilget 20.000 kr. til etableringen af klubhuset samt et rentefrit lån på 100.000 kr. Om eftermiddagen spillede HIF's hold fra 1976 mod det tilsvarende hold fra Nors. Festsdagen sluttede i forsamlingshuset.

Optøget foran "asylet" på vej til det nye klubhus

Indtil udgangen af 1993 blev klubhuset passet af Johanne og Knud Daugaard. I forbindelse med deres trætte skrev "3. halvleg" (nr. 4 1993):

"Johanne og Knud har passet klubhuset siden åbningen i 1986. Det er ikke manglende interesse, der har fået ægteparret til at holde op. Arbejdet er imidlertid ikke blevet mindre med tiden, tværtimod, og af helbredsgrunde har det været nødvendigt at sige stop.

Mange timer er det blevet til i klubhuset. Ugens 4 første dage har det været hver aften fra seks eller halvsyv, indtil de sidste havde forladt huset. Kun fredag har været fridag - lørdag og søndag skal kiosken også passes, når der spilles kampe.

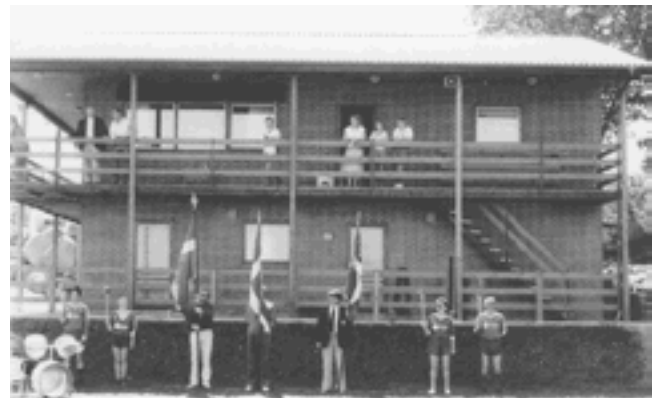
Der er kun blevet skævet til klokken for at se, om dommeren fik fløjtet af til tiden. Johannes arbejdstid på

24 timer om ugen har derimod ikke været overholdt. Dertil kommer så alt det, Knud har nået at overkomme. Han agter da også at male ovenpå, inden huset gives videre.

Kiosken er ikke bare en slikbod. Den fungerer også som kassererkontor, hvor der betales dommerregninger og lægges ud for indkøb til klubben.

Der har været en god del idealisme bag Johanne og Knuds arbejde. De ved, at det er nødvendigt at gøre noget for klubbens skyld. En idrætsklub kører ikke af sig selv. Til gengæld kan klubben give mange oplevelser tilbage til mange børn og unge. Ægteparret har selv haft fire drenge i HIF's fodboldtrøjer.

Knud Daugaard begyndte selv at spille fodbold i HIF, da han var 8 år. Johanne har gået til gymnastik i Skovsted, og hun har også spillet håndbold i HIF. Knud kan ikke huske, at han havde nogen egentlig træner som dreng, men murer Anton Jensen og barber Enggaard gjorde meget for sporten dengang."

Kamprækord

I "3. halvleg" nr. 3 1994 kunne man læse om en klubrekord:

"Med 30 år som aktiv seniorspiller og dermed omkring 750 kampe må Henning Søe have sat en ny rekord i HIF. Til lykke Henning!

Ganske vist rundede Niels Pedersen 25 år som aktiv, endda på førsteholdet, men tidligere blev der ikke spillet så mange kampe. For Henry Hansen hersker der således ikke skyggen af tvivl om, at Henning Søe er den spiller, der har spillet flest seniorkampe for HIF.

Oprykningen til serie 3 i 1971 står for Henning som noget særligt. Dengang rykkede kun et hold op, så han husker med glæde den kampiver, der blev lagt for dagen. Villy Christensen var træner dengang, og der var ikke noget med at gå i byen aftenen før kampene.

På førsteholdet spillede Henning Hening venstre back. Han har nu forladt backpladsen og er trukket ind i midterforsvaret, hvor hans store rutine kommer til sin ret på oldboysholdet og ind imellem på serie 6."

*Indvielsesløjer under indvielsen af klubhuset.
Det forlyder, at det er Bjarne Holm, der er trådt
underfode*

Niels Pedersen

I "3. halvleg" nr. 4 1992 er der en artikel om én af de gamle kæmper, Niels Pedersen:

"På fodboldbanen har Niels Pedersen bakket op i forsvaret, fra han var 12 år, og indtil han blev 45. Opbakningen er senere fortsat uden for banen. Få har som Niels Pedersen støttet HIF i medgang og modgang.

Niels startede på drengeholdet i Hansted i 1934. Som ung spillede han i Nors, da han tjente i Smedegård. Men siden 1941 har HIF været alfa og omega. Niels viser stolt et fad frem med indskriften "25 år i HIF.

Niels ville endda være fortsat i flere år, hvis han ikke havde faet en jernbaneskinne ned over benet. Næste generation har også gjort det godt. Niels' søn, Jan, stopper nu efter 30 år som aktiv i klubben. Men faderen lægger ikke skjul på, at han håber, Jan ombestemmer sig.

I alle årene har Niels aldrig været mere skadet, end han kunne spille næste kamp. Og spillet var hårdere dengang. "Hvis de i dag fik de skrub, som vi fik, så ville der ikke have været mange tilbage på banen", forsikrer Niels og fortsætter: "I min unge dage var der ikke noget, der hed opvarmning. Vi kom hæsblesende på cykel og var varmet op, når vi løb på banen".

HIF's første klubhus var et træskur, der var købt for 500 kr. Men så var der også kun plads til hjemmeholdet. Gæsterne måtte klare sig selv!

Nu har HIF det bedste klubhus i Thy, mener Niels Pedersen, der glæder sig over at se de gode forhold i dag. Han mener dog, at de unge tager det lidt for meget som en selvfølge. "Men det er vor egen skyld. Vi synes, de unge skal have bedre forhold, end vi havde. Og så har vi måske forkælet dem lidt."

Niels husker også med glæde tilbage på de 3 år fra 1951-53, da HIF spillede i A-rækken og måtte hente sin nærmeste modstander i Hurup."

En Hillerslev-dreng fortæller

Ole Hansen gav i "3. halvleg" nr. 1 1984 en levende skildring af fodbolden, da han var dreng:

"Som årgang 1947 begyndte jeg at spille fodbold i HIF i 1953 sammen med bagerens Polle (Poul Thousig) - senere også kaldet "æ kat" - Jens Sunesens Palle (Tom Sunesen) m.fl. Vi var ikke store - skulle spille sammen med de 10-årige - men ville vi være med, måtte vi klø på.

Forholdene dengang var noget anderledes end nu. Omlædningsrummet kan jeg huske var en lade i forlængelse af lærer Thorups hus. Der stod vi små purke så søndag efter søndag og betragtede alle stjernerne:

Åge Sixhøj - absolut den bedste i Thy, mente vi. Roald Nielsen og Richard Harbo - et par hårde nysere - specialister i Vestergaard, Johannes Knudsen m.fl.

Drengetiden i HIF var ikke som i dag præget af stor luksus. Al transport foregik faktisk pr. cykel til udekampene. Støvlerne (ikke Addidas) var tunge læderstøvler med hårde snuder og korkpropper under, hvor et spids søm kunne stikke frem...

Jeg husker særlig en dag fra denne tid. Mine støvler var til reparation i Nors. Vi skulle spille kamp i Sennels en onsdag aften, og samme dag kunne jeg hente støvlerne. De var ikke færdige, da jeg kom derhen. Grædende begyndte jeg at cykle mod Hillerslev - vendte igen grædende tilbage til skomageren, som indså situationens alvor, hvorefter jeg kom i kamp i Sennels (selvfølgelig igen på cykel).

De manglende faciliteter betød ikke så meget - det afgørende var, at den ene bold (med snøre) som klubben havde ikke var punkteret. Og den klarede vi os med. I dag skal der helst være en bold pr. dreng. Som 12-årig fik jeg den første rigtige træner "Theodors Ole". Vi lærte rigtig meget her, samtidig var det bandlyst at ryge. Jeg tror faktisk, at Ole Jensen var skyld i, at jeg aldrig har røget. Det næste år vandt vi kredsen og skulle spille unionskamp mod Koldby-Hørdum - tabte desværre. Vi havde holdt taktikmøde hos Ole m.v., så vi var noget slukørede, da vi kom hjem igen.

Jeg spillede de næste par år i TIK som junior - ikke p.g.a. utilfredshed med HIF, men snarere at lyst til at prøve nye udfordringer. Kammeratskabet var dog langt større i HIF, af hvilken grund jeg vendte tilbage og begyndte at spille senior."

Ejner Holm og Henry Hansen fejrer det nye klubhus

Skovsted Gymnastikforening

Da Brund Gymnastikforening startede i 1923, lånte den nye forening gymnastikredskaber i Skovsted, hvor gymnastikforeningen lå stille. Men vi ved ikke, hvor længe den havde ligget stille, eller hvornår den startede. Vi er imidlertid på mere sikker grund, når det gælder tidsfæstelsen af, hvornår foreningen kommer i gang igen.

På Abildgård i Østerild står der nemlig et stueur med en sølvplade, der er forsynet med inskription. Uret ejes i dag af Karen Kirk, der var gift med Jens Kirk, som i mange år var drivkraften bag Skovsted Gymnastikforening (SGF). Da han blev gift med Karen i 1941, stoppede han i Skovsted og fik uret i afskedsgave. Inskriptionen på uret lyder: "Erindring fra SGF 1928-41."

Der er næppe tvivl om, at Jens Kirk var med til at genstarte foreningen i Skovsted, som altså fik sin anden start i 1928. Karen oplyser, at Jens Kirk tjente 4 år på Hegnsgård i Skovsted i sine unge dage, og det er sikkert forklaringen på, at han engagerede sig så stærkt i Skovsted Gymnastikforening.

Jens Kirk blev født i Kjelstrup i 1903 som søn af Peter Kirk, der var sognerådsformand i otte år. Som ung tjente han en periode som karl på Sjælland, men vendte tilbage

til Thy, hvor han bl.a. var aktiv i Brund Gymnastikforening. Da faderen døde omkring 1937, flyttede han hjem til Kjelstrup, men var stadigvæk primus motor i Skovsted Gymnastikforening. Her var Karen Lynge også aktiv, og på flere gymnastikbilleder ses hun som fanebærer. Hun blev født i 1914 på Skovsted Mark.

I Østerild kom Jens Kirk i sognerådet i 1950 og blev straks formand, en post han bestred indtil kommunesammenlægningen i 1970. Derefter var han Thisted storkommunes første kulturudvalgsformand fra 1970-74. Jens Kirk døde i 1989.

Jens Kirk ledede både karlene og pigerne i Skovsted i mange år. Det er lidt usikkert, om pigerne var med helt fra starten i 1928. Jens havde desuden et ophold på St. Redstrup Husmandsskole, hvor han deltog både som almindelig elev og som leder af gymnastikken. I den periode virkede Karl Krabbe fra Brund som leder i Skovsted.

Under Jens Kirks ledelse udviklede Skovsted Gymnastikforening sig til en stor forening, som der stod respekt om i gymnastikkredse. Mange unge fra Hillerslev og Kåstrup søgte til Skovsted for at gøre gymnastik. Jens Kirk var dog ikke formand i alle årene. Bl.a. var Harry Nielsen (skrædderens Harry) formand i en periode.

Skovsted Gymnastik Forenings gymnaster i forsamlingshuset 1937.

Forrest fra venstre: leder Jens Kirk, Agnethe Poulsen, Maren Møller Nielsen, Anna (gift Hundahl), Anna Jensen, Dagny (gift Madsbøl), Maren Vangsgaard Jensen, Mary Andersen (Oddershede-gård) og Marie Overgaard. Midterste række fra venstre: Harry Nielsen (skrædderens søn - formand), ukendt, Aksel Sientoft, Karen Lynge, Mathilde Thousgaard, Elna Krog, Jane Petersen, Henry Toftdahl og Kr. Peter Madsen. Bagest fra venstre: Aage Jensen, Nymand Jensen, Egon Frandsen, Ejner Ringgaard, Harald Skaarup, Kristian Skaarup, Johannes Oddershede, Kr. Nymand Pedersen, Anders Kielsingard og Kr. Overgaard.

Olga Skaarup

Da Jens Kirk rejste til Østerild, var det flere steder trange tider for gymnastikken, fordi tyskerne "indlogerede" sig i forsamlingshusene. Således også i Skovsted, hvor man i perioder ikke kunne gøre gymnastik

I årene efter Jens Kirks afrejse blev karlene ledet af Harald Skårup, Ejner Ringgård og Kr. Overgård.

Pigerne blev i flere år ledet af Olga Skårup.

Harald Skårup blev amtsmester
i enkeltmandsgymnastik i 1940 og 41

Olga Skårup (f. 1921) er datter af Elsiné og Chr. P. Jensen. Den 1. april 1933 flyttede familien til Skovsted, Bromøllevej 5, hvor Olga bor i dag.

Efter konfirmationen blev Olga boende hjemme, samtidig med at hun havde arbejde på centralen. Derefter var hun på Oddershedevej som "formiddagspige" (7 til 16) med en løn på 15 kr. om måneden. I 1937 begyndte hun i Østerild hos Signe Pedersen for at lære kjølesyning. Mens hun var i Østerild, fik Olga tilbudt en plads i brugsforeningen, hvor hun begyndte i januar 1940. Hun startede med 35 kr. om måneden, men sluttede med 45 kr., hvilket var en meget god månedsløn.

Olga startede med at gå til gymnastik i Skovsted forsamlingshus i 1934. Allerede i efteråret 1937 blev hun

optaget på Snoghøj gymnastikhøjskole efter tilskyndelse fra Jens Kirk, der sørgede for, at Thisted Amts Gymnastikforening betalte opholdet. Herefter var hun klar til at tage fat på nogle meget aktive år som gymnastikleder.

Mens Olga tjente i Østerild, ledede hun gymnastikken i Skovsted forsamlingshus tirsdag og fredag aften. Pigerne øvede fra 19 til 20 og de store piger (dameholdet) fra 20 til 21. Det var et hårdt program med apostlenes heste som eneste transportmiddel. Hvis der var meget sne, kunne det hænde, at hun overnattede hjemme hos forældrene. Men så måtte hun til gengæld meget tidligt op, så hun kunne have tændt op og lavet kaffe, inden hun åbnede brugsforeningen kl. otte. Pigerne syede selv deres dragter dengang. I Skovsted havde man blå dragter med bukser og lange, gule bomuldsstrømper. Der var broderet et skjold med bogstaverne SGF.

Det var en meget stor oplevelse at være med til "Lingiaden" i Stockholm i juli 1939, hvor der deltog gymnaster fra 23 nationer. Stævnet havde navn efter den svenske gymnastikpædagog Pehr Henrik Ling (1776-1839), der skabte den svenske gymnastik, også kaldet den lingske gymnastik. Denne form for gymnastik blev anset for mere yndefuld end den type gymnastik, der blev udøvet på f.eks. Ollerup. Olga blev i 1938 udtaget til stævnet og begyndte at øve på borgerskolen i Thisted under ledelse af Karla Korsgaard fra Doverodde mejeri.

Under krigen rejste Olga til Århus, hvor hun var halvandet år og lavede gymnastik i AGF. Hun vendte tilbage i 1944 og fik ansættelse hos tandlæge Dybech i Thisted. Samme år blev hun skadet efter en vaccination mod difteritis. formentlig fordi sprøjten ikke var ren. Indtil da havde gymnastikken været Olgas halve liv, men den måtte nu lægges på hylden. Den omtalte skade medførte muskelsvind, som hun har været plaget af lige siden.

Olga sidder her foran huset i Skovsted ved siden af sin mor. Pigerne til venstre er nabobørnene Johanne Jacobsen (til venstre) og Rita Jensen

Karlene på gulvet i Sjørring under Jens Kirks ledelse

Hillerslev Gymnastikforening

Da Kr. Overgaard i 1947 flyttede til Hillerslev, blev han aktiv i Skovsted Gymnastikforening, hvor han straks blev inddraget som gymnastikleder og senere som formand. På den tid oplevede Skovsted lidt af en storhedstid med mange gymnaster. Det gjorde imidlertid, at det kneb med pladsen til opvisningerne. I 1949 fik Hillerslev nyt forsamlingshus, og som et forsøg flyttede man året efter opvisningen hertil. Det vakte fortrydelse hos nogle folk i Skovsted og fremkaldte flere læserbreve, men fremtiden lå i Hillerslev, hvor der blev stiftet ny gymnastikforening. Her fortsatte Kr. Overgaard som aktiv gymnastikleder indtil omkring 1974. I Skovsted forsøgte man at køre videre, men det blev en kort overgang.

Før skolen i Skovsted lukkede, nåede Kr. Overgaard et par år at have gymnastik med drengene i skoletiden fra 11 til 12. Da gymnastiksalen ved Hillerslev skole stod klar i 1960, blev øveaftenerne flyttet hertil, men opvisningen var fortsat i forsamlingshuset. En gymnastikaften startede med march rundt i salen, og man sang som regel "I alle de riger og Lande". Derefter var der stående øvelser efter Niels Bukhs metode efterfulgt af ribbeøvelser og spring.

Udover Kr. Overgård har der været mange dygtige gymnastikledere i Hillerslev, ikke mindst på spindesiden, hvor Elly Johansen og Jytte Zamastil har været to af de mest markante. I 1968 rundede Elly Johansen 25 år som leder, og "Søster" har gennem årene spillet for utallige hold.

Hillerslev Gymnastikforening blev i 1965 lagt sammen med ungdomsforeningen og har siden haft navnet Hillerslev Ungdoms- og Gymnastikforening. Den første bestyrelse bestod af Jens Chr. Stentoft Pedersen (formand), Bjarne Holm, Svend Åge Jensen, Gert Jensby, Bertha Brogård, Sonja Larsen og Anne-Lis Bertelsen. Efter få år blev bestyrelsen skåret ned til 5 medlemmer, men blev i 1989 igen udvidet til 7 medlemmer.

I 1966 blev Henning Pedersen formand, og senere har foreningen haft følgende formænd: Bjarne Holm, Ingeman Ubbesen, Jørgen Jacobsen, Birthe Kielsgård, Mogens Larsen, Rigmor Jacobsen, Jytte Zamastil, Karsten Andersen og Solveig Holm.

Siden 1991 har Gitte Møller været formand, og Hillerslev Ungdoms- og Gymnastikforening er i dag en særdeles levedygtig forening med 130-40 gymnaster fordelt på 11 hold. Gymnastikken var for nogle år siden næsten dømt til undergang mange steder, og derfor er det glædeligt, at der i Hillerslev i de seneste år har været en jævn og stabil fremgang. Foreningen kunne også fortjene en mere fyldig beskrivelse, end det har været muligt i denne omgang. Lad os håbe, at en eller flere af de involverede sætter sig og skriver om de oplevelser, gymnastikken har givet i Hillerslev.

I øvrigt er håndbold i Hillerslev er et kapitel for sig, et kapitel der må skrives en anden gang.

Hillerslev hold ca. 1957.

Bagest fra venstre: Bent Sunesen, Jørgen Hansen, ukendt, Jørgen Ottesen, ukendt, Kr. Krag og Kr. Overgård, leder. Forrest fra venstre: Laurits Sixhøj, ukendt, Gert Jensby, Johannes Krag, Verner Gasberg og Arne Sunesen.

Pigehold i gymnastik fra Hillerslev i Sjørring midt i 1950'erne.

I baggrunden står Kaj Mathiasen, der spillede for holdet. Pigerne nævnes ved deres ungpigenavne. Bagest fra venstre: Maren Kanstrup, Inga Munkholm, Britta Jensen, Olga Sørensen, Ellen Kragh, Johanne Kappelgaard, Karen Kristensen og lederen Stine Gregersen. Knælende fra venstre: Først to ukendte, Mette Saarup, Anna Thomsen, Else Overgaard, Ingrid Gasberg og Ellen Oddershede. Siddende fra venstre: Gudrun Johansen, Anna Lis Bonnerup, Karen Margrethe Andersen, Herdis Larsen, Ida Kristensen, Hanne Knudsen og Karen Bisgaard.

Hillerslev karlehold 1950.

Bagest fra venstre: Ukendt, Niels Møller Sørensen, Niels Kr. Poulsen, ukendt, Ove Fransen?, ukendt, ukendt, Jørgen Gregersen, Poul Karlshøj (leder). I midten fra venstre: Aksel Kielsingård, Laurits Sixhøj, Poul Christensen, Kr. Peter Larsen, Henning Mark, Andreas Svenningsen, Svenning Ubbesen, Robert Christensen, Niels Hove Pedersen, Ekardt Nørby Kristensen. Forrest fra venstre: Osvald Rotbøll, ukendt, Kr. Sårup, Aage Knudsen, Henning Christensen, Johannes Knudsen, Ejner Krag, Jens Jensby, Aage Sixhøj, Anders Knudsen.

Mine år som kajakroer og ol-deltager

Da Susanne Pedersen flyttede til Kjelstrup, dyrkede hun endnu idræt på topplan og har således været med til at kaste glans over idrætten i Thy. Vi har bedt hende skrive lidt om sin sportskarriere. I dag underskriver hun sig Susanne Karlshøj:

"En majdag i 1973 sad jeg som 13 årig for første gang i en kajak. Uerfaren som jeg var, kunne jeg jo ikke se forskel på en nybegynder-kajak og en konkurrence-kajak, var måske også lidt naiv, satte mig i alt fald i den kajak der blev sat i vandet for mig, - det blev til mange dukkerter i det kolde vand den aften. Fandt dog senere ud af at det var lidt sjovt, hvis man kunne lokke en nybegynder i en af de "smalle" både, som var noget sværere at holde balancen i.

Jeg fik det dog lært og blev også meget glad for det.

Det var meget nærliggende, at jeg skulle prøve at ro kajak, da mine forældre boede, og i øvrigt stadig gør det, nabo til Kajakklubben "Pagaj", som ligger ved Vandkraftsøen i Holstebro.

De første mange år, jeg roede, var "Pagaj" den kajakklub i landet med de fleste ungdoms- og juniorroere, og en klub med et godt kammeratskab, hvilket var med til, at motivationen blev der.

I 1975 var jeg for første gang udtaget til landsholdet og var, indtil jeg sluttede efter OL i 1988, fast på landsholdet.

De bådtyper, jeg roede i, var både ener- toer- og firekajak, og distancerne var 500m, 1000m, 5000m og marathon (42km), det jeg primært trænede var distancen 500m, da det var den eneste distance, der var på OL programmet.

At være på landsholdet betød, at jeg kom med til mange regattaer i udlandet samt mange træningslejre i ind- og udland, men træningslejre kunne ikke gøre det hele, hvis man f.eks. gerne ville vinde et dansk- eller nordisk mesterskab eller udtages til VM el. OL. Der skulle mange timers træning til hver dag året rundt, og meget af det var træning alene, for mit vedkommende specielt de sidste to år, jeg roede konkurrence roing. Her flyttede jeg til Thy (Kjelstrup). Da der ingen kajakklub var i Thisted blev jeg medlem af roklubben, hvor min båd lå om sommeren, og var bølgerne for høje i Thisted Bredning, måtte jeg ro på en kajak-romaskine derhjemme.

I vinterhalvåret roede jeg på Storå i Bromølle og Lønnerup Fjord, til tider lidt besværlig, især når der var så

meget vand i åen, at jeg ikke kunne ro under Ålborgvej, men måtte gå med kajakken på skulderen over vejen, hvilket godt kunne få nogle bilister til at måbe en gang, når de så mig gå der våd og på bare fødder i januar måned.

Mit mål på dette tidspunkt var at komme til OL i Seoul i firekajak. Jeg roede sammen med en fra Horsens og to fra København. Vi skulle ligge mellem de 9 bedste firekajakker i verden for at blive udtaget, det havde vi heldigvis ikke det store besvær med og blev udtaget.

Som eliteidræts m/k er det at blive udtaget til OL prikken over i'et, der ligger meget prestigefuldt i det. Det er en meget stor oplevelse at være en del af et OL-hold og opleve atmosfæren ved så stor en mediebegivenhed som et OL er.

Selve det at bo i en OL-by er specielt. Hele det danske hold boede i mindre lejligheder i den samme bygning, sammenholdet var stort, og det var spændende at være sammen med andre end lige netop nogle fra ens egen idrætsgren. Men også det at bo sammen med idrætsstjerner fra hele verden var en oplevelse.

I dag, hvor jeg mere eller mindre har lagt kajakken på hylden, er jeg glad for, at jeg brugte ca. 15 år på at være konkurrence kajakroer. Det har været nogle år som har givet mig mange gode oplevelser, hvor den største var OL i Seoul, men også at være med på et ungdomshold ved OL i Moskva i 1980 var en stor oplevelse.

Jeg opnåede ikke at vinde medalje ved OL (vi blev nr. 7 i finalen). Ved VM blev mit bedste resultat en 4. plads i marathon. Har vundet 12 nordiske mesterskaber og har ikke tal på mine danske mesterskaber. Men når jeg ser tilbage, er det ikke medaljerne der tæller, men de mange gode oplevelser ved selvfølgelig at vinde, men også det at være med."

Susanne Karlshøj

Brund Gymnastikforening

Maja Spanggaard

Protokollerne for Brund og Omegns Gymnastik-forening er heldigvis bevaret helt fra starten, så vi har mulighed for at fortælle foreningens historie. Alle navne og begivenheder kan ikke medtages her, men alle former for aktiviteter er medtaget.

Ål- I/Y, ,n

Fra den første protokol

Den 11. august 1923 afholdtes møde i Brund skole angående oprettelse af en gymnastikforening for Brund og nærmeste omegn. Mødet var besøgt af 13 interesserede, og der blev nedsat et udvalg på 5 medlemmer, som skulle sørge for redskaber og gymnastiksal samt en leder. Valgt til udvalget blev:

Alfred Kanstrup, Kjelstrup	5	stemmer
Nicolaj Jensen, Brund	11	stemmer
Kristen J. Jensen, Brund	8	stemmer
Salmon Hansen, Brund	12	stemmer
Peter Larsen, Hillerslev	7	stemmer

Den 12. august forhandlede udvalget med Viggo Pedersen, Hillerslev, og han lovede at lede gymnastikken, der efter planen skulle starte i begyndelsen af november.

I 1923 var Skovsted Gymnastikforening gået i stå, og udvalget aftalte med dens gamle formand, smedemester Peder Kr. Pedersen i Kjelstrup, at man kunne låne gymnastikredskaberne i Skovsted. Der skulle ske en fuldstændig vedligeholdelse, og redskaberne skulle tilbageleveres, når man ønskede at bruge dem i Skovsted. Det drejede sig om en plint, en buk, to lange madrasser samt fire bomme med midterstolper og afstivere.

Den 20. november 1923 blev der afholdt stiftende generalforsamling i Brund forsamlingshus. Lovene oplæstes punkt for punkt, og de blev enstemmigt vedtaget. Bestyrelsen kom til at bestå af:

Alfred Kanstrup, Kjelstrup
Kristian Sixhøj, Hillerslev
Harry Pedersen, Brund
Jens Kr. Dahl, Brund
Niels P. Jensen, Thisted mark

Suppleanter blev Salmon Hansen og Kristian Borup, og som revisorer valgtes Anders Jensen og købmand Ejnar Christensen.

Gymnastikken foregik i forsamlingshuset, der blev benyttet to gange om ugen. Betalingen var 40 kr., men så skulle man også hele tiden selv sørge for rengøring. Man gav dog ikke ekstra for salen til opvisningen med efterfølgende bal.

36 gymnaster

Det første år var der 27 passive medlemmer, og der var følgende 36 aktive medlemmer:

Morten Kirk, Brund
Niels P. Jensen, Thisted
Jens Kirk, Brund Salmon
Hansen, Brund Nicolaj
Jensen, Brund Anders
Jensen, Brund Anthon
Jensen, Brund Chr.
Borup, Thisted Jens Chr.
Dahl, Thisted Chr.
Hansen, Hillerslev Fr.
Hansen, Brund Mølle
Lærer P. Pedersen,
Brund Chr. Balle,
Thisted Mark Carl
Krabbe, Brund Anthon
Pedersen, Brund Harry
Pedersen, Brund Alfred
Kanstrup, Kjelstrup
Aksel Vestergaard, Thisted
Mark Chr. Sixhøj, Hillerslev
Chr. Jensby, Brund Peter
Krogh, Skovsted Viggo
Poulsen, Hillerslev Lars Peter
Dige, Brund Søren Sørensen,
brund Chr. S. Larsen, Brund
Carl Jensen, Brund Bachman
Pedersen, Brund
Aage Møller
Anders Fynbo
Aksel Sunesen, Brund
Niels Nordentoft
Laurits Sørensen
Thorvald Krabbe,
Brund Lars Lyngge,
Brund Bojesen Jensen,
Brund

Der var også sommergymnastik på programmet, og her var der 23 gymnaster.

På generalforsamlingen i 1924 blev den første bestyrelse genvalgt. Formanden Jens K. Dahl afleverede imidlertid protokollen til Niels P. Jensen, hvilket vel må tolkes som et formandsskift. Gymnastikken startede den 13. november med foreløbig en gang om ugen. Forsamlingshuset kunne bruges på samme vilkår. Årskontingentet for de aktive var 2 kr., mens de passive betalte 1,50 kr. I 1925 blev der afholdt generalforsamling i november, og efter tur afgik Kristian Sixhøj, Harry Pedersen og J.K. Dahl, og i stedet valgtes Salmon Hansen, Morten Kirk og Chr. Borup. Sidstnævnte blev ny formand. Kontingentet for passive medlemmer blev nedsat til 1 kr. Karl Krabbe blev leder af gymnastikken, der den følgende vinter talte 24 gymnaster.

Pigehold i 1926

I 1926 startede et pigehold med 17 gymnaster.

Karlehødet havde samme år 24 gymnaster, hvoraf Andreas Nielsen kun var 13 år og derfor slap med halv kontingent, nemlig 1 kr.

På generalforsamlingen d. 10. dec. 1926 vedtog man at give en flidspræmie til den gymnast på hvert hold, som mødte flest gange. Ved bestyrelsesmødet samme aften valgtes Morten Kirk til formand og kasserer.

Den 11. juni 1927 havde fabrikant Schødt (formand for Thisted Amts Gymnastikforening) lovet at holde fordrag, men sendte afbud samme eftermiddag kl. 6. I stedet for blev der afholdt bal! Foredraget blev dog gennemført i august.

Generalforsamlingen i 1927 fandt sted i oktober, da Viggo Jensen og Marie Krabbe kom ind i bestyrelsen. Viggo Jensen skulle desuden lede gymnastikken i den kommende sæson efter en måneds uddannelse i Hadsten. En tid efter generalforsamlingen blev der afholdt bal i forsamlingshuset med ret god tilslutning.

Det første pigehold i Brund. Forrest fra venstre: Astrid Kanstrup, Magda Hansen, Antonia Kristensen, Jens Kirk, Ritta Balle og Anna Søndergaard. I midten fra v.: Stigrid Klausen, Maren Øhr, Elna Gravesen, Anna Kobberø, Agnethe Andersen og Kirstine Larsen. Bagest fra v.: Anne Frandsen, Ester Krabbe, Dagny Balle, Marie Krabbe, Margrethe Andersen og Mine Larsen.

Ja, de penge

Fastelavnsmandag 1928 afholdtes ringridning, hvortil der var mødt 31 ryttere. Konge blev Ejnar Holm, Hillerslev. Om aftenen slog man katten af tønden.

Her skal nævnes nogle eksempler på, hvad det kostede [f.eks.](#) at holde fest:

Betalt Per Bojer for kørsel efter brød og klaver	5 kr.
Thisted Amts Tidende (gymnastik begynder)	4 kr.
Musik til opvisning	45 kr.
Kr. Balle for rengøring	2 kr.
Laura Tange for at lave kaffe	5 kr.
Maren Knudsen for opvarning	5 kr.
Tilskud til Dybbyld-gymnaster (landsstævne)	65 kr.

Ved generalforsamlingen i 1928 valgtes til bestyrelsen: Karl Andersen, Dagny Balle, Alma Sunesen, Kristian Andersen (Skinnerup) og Olga Vestergaard (Hillerslev).

Året efter måtte der i maj afholdes en ekstraordinær generalforsamling, hvor man vedtog at yde lederen Viggo Jensen et honorar på to kr. pr. gymnastikaften. Gymnasterne skulle hver betale to kr. for sommeren. Det er første gang, jeg har hørt om lederbetaling for frivillig gymnastik på den tid.

Regnskabet på generalforsamlingen i 1929 havde denne slutopgørelse:

Indtægter	1054,61 kr.
Udgifter	1060,51 kr.
Underskud	5,90 kr.
Indestående i Sparekassen	189,11 kr.
Underskud	5,90 kr.
I alt formue	183,21 kr.

Der findes mange morsomme poster, f. eks. fik Søren Nielsen 6 kr. for fernisering og malerarbejde og 2 kr. for tegnarbejde.

Efter generalforsamlingen i 1929 kom Anton Jensen ind i bestyrelsen, og Morten Kirk fortsatte som formand. Endvidere bestemtes det, at frk. Kingo og Adolf Nielsen skulle lede gymnastikken for vinteren. De afsluttede vinteren med forårsopvisning d. 27. marts 1930.

Ind i 30'erne

I 1931 blev bestyrelsen genvalgt og bestod af Alma Sunesen, Anton Jensen, Morten Kirk, Karl Andersen og Ritta Kloster. Som noget nyt blev det vedtaget at forsøge at holde møde med forskellig underholdning hver 14. dag efter gymnastikken.

Som eksempler på priser fra dengang kan nævnes:

Thisted Amts Tidende (opvisning)	2,13 kr.
Kontingent til amtsforeningen	15 kr.
Tilskud til delingsførerforeningen	10 kr.
Betalt H.P. Hansen for huset om vinteren	68 kr.
Jens Kirk, lederhonorar sommerhalvåret	25 kr.
Aksel Jensen for reparation af rullen	2 kr.
- - af bukken	1 kr.
Musik til opvisning	30 kr.
Laura Larsen, kogning af kaffe	5 kr.
Anna Larsen, rengøring	3 kr.

Else Kloster og Kr. Svendsen kom ind i bestyrelsen i okt. 1932. Den 19. november afholdt foreningen bal, hvor der indkom 224, 40 kr. Af udgifter var de største poster 25 kr. til musikken (Harry Pedersen), 33 kr. for at leje forsamlingshuset og en regning fra købmand Dige på 85,94 kr.

Den 3. december samme år blev der betalt 5 kr. til Jens Kirk for underholdning, og samme betaling fik Kr. Nørgaard for at køre med ham.

Musik og uddannelse

I julen 1933 købte foreningen et klaver til 500 kr. af Ejner Kristensen, Thisted Musikhus. Der blev optaget et lån i Sennels Sparekasse på 200 kr., som skulle afdrages med 50 kr. halvårligt i to år. Foreningen udbetalte dog lånet med 100 kr. i 1935. Klaveret blev lejet ud til foreninger og private fester for 10 kr. pr. gang.

Ved forårsopvisningen d. 21. april 1934 havde foreningen en indkomst på 148,75 kr. Harry og Viggo Pedersen fik 25 kr. for musikken og Inger Madsen 5 kr. for "tillavning af kaffe". Karl Krabbe fik et ur af pigerne, som selv havde betalt 16 kr., men foreningen måtte betale yderligere 34 kr. Der var også en udgift på 3,50 kr. til en blomstervase, som blev givet som flidspræmie. I 1934 reviderede Jørgen Spanggaard første gang gymnastikforeningens regnskab. Han var da 18 år, og det blev starten på mange års arbejde i foreningens tjeneste.

Edel Jensen, Thisted Mark, fik i september 1934 en uddannelse som gymnastikleder på Snoghøj Gymnastikhøjskole, så hun kunne overtage ledelsen den kommende vinter. Foreningen betalte opholdet med 134,21 kr. og fik 105 kr. refunderet af amtsforeningen. To år senere betalte foreningen 70 kr. for et kursusophold til Karl Krabbe og modtog de 30 kr. af hovedkredsen.

Ved gymnastikstævnet på Sjørring Vold i 1935 var der opvisning af Ollerup-gymnasterne. Hertil ydede Brund Gymnastikforening et tilskud på 60 kr.

Jubilæum og fane

Med undtagelse af valget af foreningens første udvalg, så angives der ikke stemmetal i protokollen - måske har man snakket sig til rette uden egentlig afstemning. Men ved generalforsamlingen i oktober 1936 opgives der stemmetal, så vi kan se, at Karen Søndergaard og Jørgen Spanggaard blev indvalgt i bestyrelsen med hver 13 stemmer.

Morten Kirk

Samme år havde formanden Morten Kirk 10 års jubilæum, og der blev i den anledning overrakt et smukt rygebord fra nuværende og tidligere gymnaster. I den følgende vinter blev der indøvet og opført et skuespil skrevet af Morten Kirk. Stykket hed "Nye Mænd" og blev opført to gange i forsamlingshuset med ret god tilslutning.

Den 10. september 1938 kunne foreningen holde faneindvielse. Fanen blev leveret af flagfabrikken E. Dahl, der fik i alt 87 kr. for fanedug, stang, rulleklæde (flagpose) samt topstykke. Dagmar Frandsen modtog 10 kr. for at brodere fanedugen. Festtalen blev holdt af Hans Aage Larsen, Vrå (35 kr.). Han slog også det første søm i fanen. De to næste blev slået i af amtsforeningens formand, fabrikant Schødt og af formanden Morten Kirk.

Før faneindvielsen var der gymnastikopvisning, og bagefter var der fælles kaffebord med taler og sang. Aftenen sluttede med dans. En god og festlig aften.

Ved generalforsamlingen i 1938 blev Maja Jensen indvalgt i bestyrelsen sammen med Karl Kristensen. Hun var det følgende år på et repetitionskursus og var leder ved opvisningen på Sjørring vold, hvor foreningen deltog med 39 sommergymnaster.

I 1939 blev der sendt et telegram (1,75 kr.) til Eva og Viggo Kristensens bryllup. De blev lærerpar på Avernakø. På årets generalforsamling blev Jørgen Spanggaard valgt ind i bestyrelsen efter at have været ude et år. Bestyrelsen bestod desuden af Morten Kirk, Berta Poulsen, Karl Kristensen, Katrine Søndergaard, revisor H. Chr. Lindblad og Tea Overgaard.

Besættelsesårene

Der var genvalg til bestyrelsen i 1940, men ved generalforsamlingen d. 6. november 1941 afgik Morten Kirk efter 15 års formandskab. Han blev afløst af Jørgen Spanggaard, og som ny i bestyrelsen kom Aksel Østergaard og Ellen Christensen.

Lørdag d. 29. november 1941 blev der afholdt bal med ca. 135 deltagere, hvilket betegnes som "ret god tilslutning". Den 11. december startede man med folkedans under ledelse af frk. Justesen, Hillerslev.

Første aften mødte 34 op. Den 16 december blev der afholdt fest for Morten Kirk, der fik overrakt en stol som tak for de 15 år som formand. Festen havde ca. 35 deltagere, og der var sang og oplæsning.

Den 30. januar 1942 var der samlet ca. 16 gymnaster i Skovsted forsamlingshus til prøvetræning forud for landsstævnet.

Fra Brund blev der udtaget 9 kvinder og 4 karle. Bagefter var der kaffebord og svingom. To måneder senere var der afslutning på folkedansen i Brund forsamlingshus, hvor der var mødt en del ældre som tilskuere.

Gymnastikopvisningen blev afholdt d. 21. april med et hold af kun 12 piger og kun få tilskuere. Få dage senere blev der afholdt foredrag sammen med ungdomsforeningen, og ca. 35 hørte et foredrag af forstander Gravsholt. Selv om der i maj blev afholdt bal, som var ret godt besøgt, så var foreningslivet hæmmet af den tyske besættelse.

Hedvig Foget ledede et pigehold på ca. 25 gymnaster, som startede den 18. maj og modtog for det et honorar på

25 kr. Karleholdet havde ca. 16 udøvere, der havde lærer Andersen som leder.

På grund af gymnastikkens standsning efter tyskernes "lån" af forsamlingshuset blev der afholdt afslutningsfest d. 4. august hos Jørgen Spanggaard. Alle gymnaster mødte op, og lærer Andersen underholdt med oplæsning.

Den 9. oktober påbegyndtes gymnastikken igen, karlene under lærer Andersens ledelse og pigerne under ledelse af Johanne Pedersen, der havde gennemgået et 5 ugers kursus på Snoghøj Gymnastikhøjskole. Året før havde Else Kloster været på kursus.

Ved generalforsamlingen i oktober 1942 blev Katrine Søndergaard og Karl Kristensen afløst af Marie Tange og Carlo Sønderkov. Foreningen havde på det tidspunkt 23 kvindelige aktive og 18 mandlige samt 115 passive medlemmer.

Den 24. november blev der afholdt sangaften under lærer Andersens ledelse. Foreningen havde anskaffet 20 højskolesangbøger, som blev taget i brug denne aften. Endvidere opførte nogle af gymnasterne sketchen "Marens Kyllinger", som gjorde stor lykke.

Før jul blev der holdt juleafslutning med en historie og efterfølgende dans.

I 1943 startede gymnastikken først til februar, da forsamlingshuset igen var taget i brug til "andet formål". I samme måned deltog man i et delingsførermøde, hvor der deltog 60 karle og 70 piger under ledelse af Ankjær Madsen, Give og Solvejg Bording, Snoghøj. Hans Bakgaards "Størst er Kærligheden" blev opført af dilettanter fra Skovsted i slutningen af marts. Der var mødt 150, og forfatteren var selv til stede.

Dagen efter forestillingen blev forsamlingshuset igen beslægtet af tyske soldater. Pigernes træning blev derfor flyttet til Skinnerup forsamlingshus, så et hold på 12 piger kunne stille op til hovedkredsopvisningen.

Det lykkedes at leje at stykke græsmark af Jesper Pedersen, "Østergård", hvor der blev spillet håndbold. Piger spillede flere kampe i sommerens løb mod Sennels og Hillerslev, mens karlene flere gange mødte Hillerslev.

I efteråret 1943 startede gymnastikken igen med de samme ledere som forrige år. I vinterens løb blev der afholdt folkedans hver 14. dag sammen med Skovsted.

I 1944 blev der d. 9. februar afholdt sangaften ved Orla Andersen, Klim. Vi indøvede nye melodier og sang naturligvis de gode velkendte sange. Orla Andersen overnattede hos os på Østerengvej, da tog og rutebil kun kørte sparsomt på grund af krigen. Han fik udbetalt 29 kr. for arrangementet. I marts fik foreningen nyt klaver til 800 kr., og i juni læste pastor Holm op af Kaj Munks digte og skuespil.

Lørdag d. 23. juli 1944 blev der afholdt sommerfest, som blev begunstiget af godt vejr.

Om eftermiddagen var der ringridning med 28 ryttere, hvor Aksel Østergaard fik prisen for den smukkeste pyntede hest, mens Chr. Tange blev præmieret for det smukkeste ridt.

Derefter vandt bønderne i tovtrækning over håndværkere og handlende, og husmødrene besejrede tjenestepigerne.

Om aftenen var der opvisning af fire hold gymnaster. Ved generalforsamlingen i oktober blev Anna Jensen, Hillerslev erstattet af Gudrun Christensen.

Forårsopvisningen d. 29. april 1945 blev afholdt om eftermiddagen. Da en flok af byens unge havde prøvet at arrangere offentligt bal, skred sognerådet ind og krævede,

at alle forsamlingshuse i kommunen skulle lukke kl. 21. Formanden bød velkommen og talte om tidens alvor, som ungdommen måtte være forpligtet af, og han understregede betydningen af, at man ikke slappes, når fredens dage kommer. Gymnasterne blev ledet af Anna Nørgaard, Hillerslev og Niels Frandsen, og efter opvisningen samlede man og spiste den medbragte mad.

5. maj

Den 5. maj skrev Jørgen Spanggaard i gymnastikforeningens protokol:

"Så oprandt den største dag, vort slægtled formentlig vil komme til at opleve, en dag der er dybt printet i vore sind, men tillige en dag hvor dansk ungdom må give hinanden håndslag på, at sådan som den samledes i grupper under besættelsen for at ruste og øve sig til den ukendte dag for da på denne dag at være rede til med våben i hånd i kæmpe for Danmarks frihed, således må ungdommen i kommende fredens dage ruste sig med andre våben i hånd end dem, der slår legemet ihjel, thi de bringer hverken lykke eller velstand til lands. Lad os da hvor ungdommen samles i kommende dage, det være sig i gymnastiksalen, i foredragssalen eller på idrætspladsen, samles under mottoet:

Alt for Danmark. "

I mange år var det en tradition at fejre 5. maj i Brund.

Efterkrigstiden

Det nationale var også i slutningen af juni, da lærer Aabenhus, Skjoldborg, i et foredrag om Slesvig gik stærkt ind for at få denne landsdel tilbage. Efter kaffen talte han på en gribende måde om indtryk fra opholdet hos Gestapo i Aalborg.

Den 29. juli afholdtes sommerfest i strålende sommervejr.

Allerede fra morgenstunden var der travlhed med forberedelserne, bl.a. fik folkedansen den sidste afpudsning. Kl. 3 var der ringridning og forskellige løb for børn. Kl. 7 var der gymnastikopvisning og derefter opvisning af folkedanserne under ledelse af Maja Spanggaard. Danserne bestod af 4 par ældre og 4 par unge iført folkedragter, og de blev belønnet med bragende bifald.

Opvisningen havde samlet mange tilskuere, og da man havde nægtet nogle danske soldater adgang, fik disse tilkaldt politiet.

Ordensmagten mødte kl. 21 og forlangte, at festen skulle afsluttes. Der var næsten panikstemning i den store forsamling, og soldaterne blev til sidst nødt til at trække sig tilbage, da det ellers kunne være kommet til episoder. En gruppe marinere, som kom til i mellemtiden, blev anholdt for uforsvarlig kørsel (beruselse og intet kørekort).

Mens alt dette stod på, kom der en ordning i stand, idet Dagmar og Martinus Tange tilbød at benytte deres lade, og i løbet af kort tid gik dansen lystigt til toner af violin og harmonika.

Der blev drukket kaffe i vognhuset og inde i stuerne. På denne måde blev festen i nogen måde reddet.

På generalforsamlingen startede formanden sin beretningen med at mindes befrielsen. Efter afstemningen kom

bestyrelsen til at bestå af Jørgen Spanggaard, Theodor Ton Christensen, Jensenius Madsen, Gudrun Christensen og Ellen Margrethe Christensen.

Kort efter generalforsamlingen startede et folkedanserkursus med 45 deltagere under Rasmus Hansens ledelse. Det var over seks aftener og sluttede før jul med fremvisning af dansene og fælles kaffebord.

Søren Dige og Morten Kirk opførte "En nat i Roskilde", og der var "liegstow" til sidst.

Denne vinter var der aftenskole og gymnastik på samme tid. Det gik lidt ud over karlegymnastikken, da en del karle blev på skolen til to timers aftenskole.

Mange aktiviteter

Efter krigen blev der afholdt mange arrangementer, som ikke alle kan medtages her. Fredag d. 11. januar 1946 blev der afholdt politisk ungdomsmøde med indledere fra de syv politiske partier. Senere var der sangaften med lokal revy formet som en radioudsendelse af Morten Kirk og Niels Frandsen. Ved forårsopvisningen drøftede man anlæggelse af en idræts-plads.

Ellers bød året på foredrag, sommerfest og fællestræning d. 2. juni med gymnaster fra Skovsted og Skinnerup. Ved generalforsamlingen blev Ellen Agerholm og Niels Frandsen Kloster valgt ind i bestyrelsen. Af beretningen fremgår det, at der har været børnegymnastik.

På grund af ombygning af forsamlingshuset måtte gymnastikken standse en tid før jul, men kom i gang igen den 10. januar 1947. Aftenen efter var der selskabelig samvær med ca. 100 deltagere. Pige-gymnasterne blev ledet af Sigrig Christensen, mens karlene havde Ejnar Larsen om vinteren og Niels Frandsen om sommeren.

26. januar 1947 blev der afholdt en højskoledag med Holger Madsen, Jørgen Andersen og Kryger Olsen som talere. En del gymnaster indøvede i vinterens løb en del sketch og optrin, som blev præsenteret ved en fest i marts. Den 2. maj blev der afholdt en mindefest for kong Chr. X, men også en markering af to-året for befrielsen.

Udflugten den 15 juni gik til St. Restrup Husmandsskole og videre til Aalborg, hvor man bl.a. var i Aalborg-tårnet og i zoologisk have. Sigrig Christensen var i sommerens løb leder for et småpigehold, som var med til opvisningen ved sommerfesten.

Tirsdag d. 22. juli var der foredrag og afsked med Holger Madsen, som rejste til en plads på Fyn. To dage senere rejste gymnasterne til landsstævnet i Odense, og senere på året blev der en foredragsaften vist film fra landsstævnet. Ved årets generalforsamling blev Tage Jensen og Katrine Gravesen valgt ind i bestyrelsen.

1948 startede med to højskoledage lørdag og søndag d. 3.-4. januar med 175 deltagere. Forstander Poul Grosbøll, Støvring, talte om mytologien, og det var en meget stærk forkyndelse, som hos mange satte noget i gang, og som gav stof til eftertanke. Holger Madsen talte om Norden, og pastor Kryger Olsen, Hassing, læste op og fortalte om Kaj Munk.

I anledning af skuddagen blev der d. 24. februar afholdt amatøraften med musikunderholdning, revy og dans. Der var god tilslutning med 125 deltagere, der kunne nyde de varme æbleskiver.

Efter et par foredrag blev der i april afholdt gymnastikopvisning, hvor formanden ved kaffebordet specielt takkede Sigrig Christensen, som skulle rejse fra egnen (Støvring Højskole). Hun havde været et eksempel for pigerne, og formanden understregede den betydning det har, at man gennem gymnastikken får lært, at der stilles krav til den enkelte, hvis man skal have udbytte af gymnastikken. Poul Overgård, Vorring takkede karlene for flid og ihærdighed.

Tre dage efter opvisningen blev der holdt en afslutningsaften for de mange gymnaster, som skulle forlade sognet. Her var der oplæsning af egne værker ved Jens Kirk, "Thousgård".

Sommergymnastikken begyndte med et småpigehold med 15 deltagere og store piger 25 under ledelse af Ella Kloster Frandsen. Der var et hold små drenge på 15 og 20 på karleholdet med Niels Frandsen som leder. Den 11. juli deltog foreningen med to hold ved Sjørring-festen.

Senere i juli var der sommerfest med ringridning og oldboys fodbold på den nye idrætsplads, som var indviet den 17. juni. Der indtraf desværre et kedeligt uheld, hvor Anders Bunk Nielsen, Hillerslev, kom så alvorligt til skade med det ene ben, at han et par dage efter måtte indlægges på sygehuset.

Udflugten d. 8. august gik til Spøttrup og Hjerl Hede med afslutning på Nykøbing Strandhotel.

I oktober var pastor Langkjer fra Hunstrup aftenens foredragsholder.

25 års jubilæum

Lørdag d. 20. november 1948 fejrede Brund Gymnastikforening sit 25 års jubilæum. Bestyrelsen samt ganske få, indbudte gæster var samlet til aftenmad, og derefter var der fest i forsamlingshuset, hvor der var mødt 170-180 mennesker.

Formanden for De danske Gymnastikforeninger, overlærer Carsten Gundersen, holdt festtalen. Han sagde bl.a., at Brund var et af de steder, hvor man virkelig havde prøvet at sætte noget ind for gymnastikken. Han fremhævede desuden, at man måtte have ånden med i arbejdet. Han mente, at gymnastikforeningerne havde bedre muligheder end højskolerne for at komme i kontakt med menigmand, og heri var én af gymnastikforeningernes største opgaver.

Efter kaffebordet gennemgik Jørgen Spanggaard i korte træk foreningens historie, og Jens Kirk og lærer Andersen læste hver en prolog, der var forfattet i dagens anledning. Amtsformanden, P. Vangsgaard, Hvidbjerg, gratulerede, og revisor Søndergaard, Thisted, udbragte et leve for den nuværende formand. Desuden var der lykønskning fra cementstøber Viggo Pedersen, Skovsted, der var den første leder og som mindedes de første vanskeligheder.

Endvidere var der lykønskninger fra Jens Kirk, Østerild, Karl Krabbe, Brund, Salmon Hansen, Thisted, lærer Thorup, Hillerslev, Alfred Overgaard, Hillerslev, Morten Kirk, Kjelstrup.

Da festen var forbi, viste det sig, at der var kage i behold. Derfor blev byens børn indbudt dagen efter, hvor Egon Christensen og lærer Andersen underholdt børnene et par timer med musik og sanglege.

Formandsskift

Året 1949 startede med to højskoledage med god tilslutning. Folke Trier, Abild, talte stærkt og levende ud fra myter, og som den gode fortæller han var, rev han forsamlingen med.

Opvisningen bød på et historisk indslag, idet 9 gymnaster fra foreningens 1. hold fra 1923 gav opvisning. Som sædvanlig var der i årets løb amatørtaften, sangaften, foredrag og udflugt.

Ved generalforsamlingen trak Jørgen Spanggaard sig tilbage, og bestyrelsen konstituerede sig med Theodor Ton Christensen som ny formand. I bestyrelsen var i øvrigt: Niels Chr. Gravesen, Chr. Christensen, Ella Kloster og Gerda Rægaard.

Den 1. december begyndte to motionshold for henholdsvis damer og herrer under ledelse af Ella Kloster og Poul Karlshøj, dengang "Thousgård".

Traditionen tro begyndte 1950 med to højskoledage. Talere var højskolelærer Kr. Kolding, førhen St. Restrup, og valgmenighedspræst Elbæk, Vrå.

I slutningen af marts blev der afholdt fællestræning sammen med Skovsted og Hillerslev, og man sluttede af med dans til Brund amatørkorster.

Til forårsopvisningen i Thisted i april deltog 19 piger med Gudrun Gravesen som leder.

I enkeltmandskonkurrencen deltog tre karle.

Ved opvisningen i Brund få dage senere var overlærer H. P. Nielsen, Thisted, til stede for at give kritik af gymnastikken.

Dilettant, studiekreds og pakkefest

1951 bød på genopførelse af Morten Kirks skuespil "Nye Mænd". Søndag d. 18. februar var der generalprøve om eftermiddagen for 75 børn, og om aftenen mødte ca. 135 op. Tirsdag aften spillede for aktionærerne, og der var fuldt hus, ca. 150.

På generalforsamlingen i oktober var der oplæsning af Jens Kirk.

Bestyrelsen fik følgende sammensætning efter valget: Anne Marie Bunk, Signe Kloster Frandsen, Johannes Nielsen og Theodor Ton Christensen. Som ledere af den kommende vinters gymnastik fungerede Inga Munkholm og Johannes Nielsen.

Lige efter generalforsamlingen blev der afholdt delingsførermøde med indbudte fra Skovsted, Hillerslev, Skinnerup, Østerild og Sennels. 35 piger og 25 karle fulgte 2 timers teori og 2 timers gymnastik under ledelse af Edel Andersen, Galtrup, og Rasmus Hansen, Thisted. Om aftenen var der folkedans og derefter dans.

Som noget nyt startede en studiekreds i november, og 13. december blev der afholdt Lucia-fest med lærer Andersen som oplæser.

I januar 1952 havde højskoledagene som en af talerne pastor Sjølander, Thisted. Amatørtaftenen i marts havde 120 deltagere, men som det var tilfældet året før kneb det mere med tilslutningen til forårsopvisningen.

Sommerfesten bød bl.a. på sækkevæddeløb for børn, og her blev der til aftenens gymnastikopvisning solgt 140 billetter.

I oktober blev der afholdt kurve- og pakkefest med 60 deltagere. De 3 kurve og 23 pakker blev solgt og kunne bøde på det underskud, der var i kassen. Efter generalforsamlingen bestod bestyrelsen af: Jens Gravesen (for-

mand), Svend Bilsch, Henry Jensen, Gerda Bunch og Signe Kloster.

Brund stillede i 1953 med to hold til forårsopvisningen på Afholdshotellet. Om sommeren startede Tom Kirk som leder for drengene. Sommerudflugten til Klitmøller Badehotel blev afholdt sammen med Hillerslev Gymnastikforening. Sommerfesten d. 2. august havde ualmindelig god tilslutning, idet der blev solgt tæt ved 400 billetter fordelt over eftermiddagen og aftenen. I 1953 havde foreningen 47 aktive og 51 passive medlemmer.

Formændene for Hillerslev Husmands-, Ungdoms-, og Gymnastikforening og Brund Gymnastikforening var i 1954 samlet og blev enige om at afholde større nationale fester i fællesskab.

I februar opførtes "Den kloge Mand", der var godt besøgt og gav et pænt overskud. Om opførelsen hedder det i protokollen: *"Der var enkelte, som knap kunne deres replikker, men ellers blev stykket spillet tilfredsstillende, men desværre var stykket nærmest moralsk nedsættende."*

I juli rejste en stor del af foreningens gymnaster til landsstævne i Odense.

Efterhånden var fodbold et fast indslag i sommerfester, og denne gang var det en kamp mellem Sennels og Hillerslev - Sennels vandt 8-4.

På generalforsamlingen i oktober 1954 oplæste Chr. Tange regnskabet, der sluttede med en kassebeholdning på 75 kr. Tom Kirk og Gudrun Dige blev indvalgt i bestyrelsen, mens Jørgen Spanggaard udnævnt til æresmedlem af foreningen og fik overrakt et sølvfad med inskription.

Den følgende vinters gymnastik blev ledet af Tom Kirk og Herdis Fisker.

Udskiftning i bestyrelsen

I 1955 skrev avisen, at det var blevet en tradition, at man i Brund reserverede 3. og 4. nytårsdag til højskoledage. Denne gang hørte ca. 100 deltagere om Pontoppidans digtning.

Ved sommerfester stillede Brund med sit eget drengehold i fodbold, men drengene blev dog besejret af Sennels.

Årets udflugt gik til Vildmosen og Løkken i et samarbejde med gymnastikforeningerne i Hillerslev og Sennels.

På generalforsamlingen d. 25. oktober ønskede de tre bestyrelsesmedlemmer, der var på valg, ikke at genopstille. Herdis Fisker blev valgt, men ønskede ikke at indtræde i bestyrelsen og blev erstattet af suppleanten. Efter generalforsamlingen meddelte Gudrun Dige, at hun ønskede at udtræde af bestyrelsen. Det gav anledning til en kreativ tolkning af lovene, idet hun blev erstattet af to kvinder, der imidlertid kun fik tildelt én stemme!

Herefter havde bestyrelsen følgende sammensætning: Tom Kirk (formand), Niels Gravesen (kasserer), Hans Jensen, Poul Karlshøj, Erna Jensen og Bente Bach.

Den nye bestyrelse lagde ud med noget, som var en nyskabelse i Brund, nemlig hjerternes fest.

Hver deltager fik udleveret et hjerte med nummer, og senere skulle karl og pige med samme nr. finde hinanden. Ca. 125 deltog, og formanden skrev:

"Stort set en vellykket aften."

Ved hovedkredsopvisningen i april 1956 var Brund repræsenteret med 14 karle ledet af Tom Kirk og 22 piger ledet af Herdis Fisker. Om sommeren blev karlene ledet

af Henry Jensen, der lige var kommet hjem fra gymnastikhøjskole. Udflugten sammen med Hillerslev og Sennels gik til Hjerl Hede og videre til Dollerup bakker og Gymnastikhøjskolen i Viborg. Derefter sluttede man på Sallingsund Færgetro med aftenmad og dans.

Sommerfesten udmærkede sig ved en tovtrækning, hvor smedens "kjeldtov" ikke kunne stå for kvindernes kræfter (eller vægt).

På generalforsamlingen sidst i november 56 mindedes formanden i sin beretning Anker Christensen, der lige var blevet dræbt ved en trafikulykke. Efter generalforsamlingen konstituerede bestyrelsen sig med Niels Gravesen som ny formand.

I 1957 måtte Tom Kirk overtage ledelsen af karlene til marts, efter at Henry Jensen var taget på seminarium.

Ved fastelavnfesten var der oplæsning ved redaktør Brunsgaard og dans til Martinus Niensens orkester. Som det var tilfældet både året før og året efter, så blev Jens Frederik Jensen konge i ringridningen ved sommerfesten. Ved aftenens gymnastikopvisning blev de 15 karle ledet af Svend Aage Pedersen.

Udflugten i 57 var en rundtur på Mors.

De sidste år

I vinteren 57/58 blev gymnasterne ledet af Petra Gravesen og Kristian Kanstrup - i opvisningen deltog 12 piger og 10 karle. Højskoledage efter nytår måtte aflyses, da det ikke var lykkedes at skaffe foredragsholdere.

Ved generalforsamlingen i november 1958 var der mødt 18 medlemmer. Niels Gravesen sagde i sin beretning, at pige-gymnastikken var gået godt, mens det stod sløjt til med karlene. De to hold piger blev ledet af Gudrun Karlshøj og Inga Gravesen.

Valgt til bestyrelsen blev Vestergaard Tange og Elly Bach.

I 1959 blev der igen holdt højskoleforedrag, dog kun en enkelt dag. Her kunne man høre højskoleforstander Hans Haarder, Rønshoved, og frimenighedspræst Henning Larsen, Klim. I marts opførte Nors Boldklubs amatører "Kampen om Møllen" for fulde huse. Vinterymnastikken kunne ikke holdes i

gang, men foreningen deltog i Sjørring-opvisningen d. 12. juli 59 med 18 piger og 17 karle, der blev ledet af henholdsvis Herdis Fisker og Kaj Kristensen. Der var også god tilslutning til sommerfesten og udflugten, der gik til Hanherreds Ungdomsskole, Svinkløv, Fosdalen og Blokhus.

Ved generalforsamlingen d. 6. november 1959 var der kun fremmøde af tre bestyrelsesmedlemmer, og som der står i protokollen: "Den lille tilslutning til generalforsamlingen tyder også på, at der er lidt interesse for gymnastikken." Pige-gymnastikken lå helt stille den følgende vinter, mens der var karlegymnastik nogle gange med Tom Kirk som leder, dog med ringe tilslutning.

Sommerudflugten i 1960 gik til Mønsted kalkgruber og Viborg, og sommerfesten blev også gennemført.

Der var imidlertid ingen tilslutning til ringridning, der blev erstattet af cykelringridning for børn.

Søndag d. 23. oktober afholdtes efterårsfest med Harrison Tourneen. Det var god underholdning, men arrangementet gav et stort underskud.

Til den årlige generalforsamling var der mødt tre foruden bestyrelsen. Elly Bach og Vestergaard Tange trådte ud af bestyrelsen og blev erstattet af Birthe Spanggaard og Anders Jensen.

Den 4. januar 1961 blev der afholdt højskoledag med foredrag af Folke Trier Hansen, Hundborg, og pastor Dissing, Vrejlev. Der var pakkefest i februar, men ingen gymnastik om sommeren.

Den 21. december 1961 blev der afholdt bestyrelsesmøde hos Jeppe Gravesen med deltagelse af Poul Karlshøj, Niels H. Gravesen og Anders Jensen. Her vedtog man at indstille foreningens virksomhed, indtil der eventuelt blev behov for den igen. Den kontante beholdning blev indsat på en sparekassebog, efter at Thisted Amts Gymnastikforening var bevilget et beløb på 200 kr. til hjælp ved byggeriet af Vildsundhallen. Redskaberne ville man søge at få anbragt i Hillerslev skoles beskyttelsesrum.

Det er mig stadig en stor gåde, hvorfor der ikke blev indkaldt til ekstraordinær generalforsamling, så en større kreds af foreningens medlemmer kunne være med til at bestemme foreningens skæbne. En forening som har gået godt, siden den blev stiftet i 1923, og hvor mange har gået et stort arbejde til glæde for ungdommen i Brund.

Brund karlehold ca. 1930.

Nederst fra venstre:

Jørgen Spanggaard, Parmo Bunk, Henry Sønderkov, Alfred Poulsen (Pinderup), ukendt, Aksel Søndergaard, ukendt, Vestergaard.

Øverst fra venstre:

Niels Magnus Sønderkov, Harald Skaarup, Carl Andersen (Mousten), Chr. Jensen, Aksel Jensen, ukendt, Niels Stensgaard og som leder Adolf Nielsen.

Generationernes kvartet spiller slutnummeret

*Den modne kvartet i gymnastiksalen ved folketingsvalget d. 8. dec. 1981.
Fra venstre er det Jørgen Jacobsen, Niels Gravesen, Chr. Tange og Svend Thorup*

*Ungdomskvartet på sportspladsen i 1988.
Fra venstre er det Torben Mols, Henrik Olsen,
Martin V. Olesen og Nicolaj Reilev*

